

RØDE FANE

Nr.7-80 Kr.16.- Tidsskrift for kommunistisk teori og debatt

-
- Forsvinner arbeiderklassen?
 - Hvorfor ble KPD i Tyskland oppløst?

Krise i Europas m-l bevegelse

I DETTE NUMMER

Hvorfor ble KPD oppløst?

Røde Fane møter Tysklands tidligere m-l-formann Christian Semler. Side 4

Den nye m-l-bevegelsens største krise.

Av Finn Sjøe. Side 10

Røde Fane besøker universitetet i Kina.

Studentene må ikke studere for hardt. Side 20

Forsviner arbeiderklassen?

Artikkelserie om klasseanalyse. Side 46

Det er Sovjets styrke som peker mot krig. Side 30

DEBATT: Skyt pila mot målet, Steigan.

Hva er galt med partiets faglige politikk. Side 41

BØKER: Nyttig om sosialismens historie etter krigen.

En omtale av Benito Scocozzas historiebok. Side 44

BØKER: Finn din framtid — i en stortingsmelding. Side 46

I NESTE NUMMER

Nederlag for den nye arbeiderlitteraturen?

RØDE FANE

Redaktør og ansvarlig
utgiver:

Rune Ottosen

Adresse redaksjonen:

Postboks 6875

St. Olavsplass, Oslo 1.

Telefon: 11 45 73

Adresse distribusjonen:

Røde Fane, boks 83 Bryn,
Oslo 6.

Telefon: 67 49 90.

Postgiro: 2 20 84 78.

Abonnement: 110 kr. (8 nr.)

Trykt i offset hos

A/S Duplotrykk.

UTGITT AV

AKP(m-l)

NR. 7—1980

9. ÅRG. 16 KR.

Forsidefoto:

Samfoto

Verv en abonnent

Ved begynnelsen av denne årgangen annonserte vi et behov for 500 nye abonnenter i inneværende år for å sikre budsjettmessig balanse. Vi er kommet såpass sent i årgangen at vi nå kan konstatere at dette målet ikke vil bli nådd hvis det ikke skjer et ekstraordinært oppsving i abonnements-tallet i løpet av årets siste uker. Det er et slikt ekstraordinært oppsving vi vil appellere til våre lesere om å få til. Det er ikke noe uopnåelig mål vi har foran oss. Det kreves om lag 200 nye abonnenter som en minimumsmålsetning — vi ønsker selvfølgelig atskillig flere for å få litt mer armslag og trygghet rent økonomisk. Men i første omgang gjelder det altså de 200 for å unngå at Røde Fane for første gang i sin 9-årige historie skal gå med underskudd.

Vi er ubeskjedne nok til å hevde at det ikke er kvaliteten på Røde Fane som hindrer flere i å abonnere. Vi kan sjølsagt bli bedre og gjøre nye framskritt og vi ønsker en løpende dialog med våre lesere om dette. Men vi tror faktisk at svært mye kan oppnås ved at folk rundt den revolusjonære bevegelsen som tidligere har abonnert eller har hatt planer om det — sikrer den finansielle dekninga og raskest mulig sender inn en bestil-

ling. Vi tror f.eks. at svært mye kan oppnås ved at det i de enkelte partiavdelinger blir foretatt en liten rundspørring med en påfølgende lynverving av de som ikke abonnerer. Det burde mange steder være grunnlag for å opprette gruppeabbonnenter.

Vil du vite hva som skjer av debatter i den progressive bevegelsen er ikke Røde Fane til å komme utenom. Trenger du bakgrunnsmateriale i internasjonale spørsmål og norsk politikk er Røde Fane en viktig kilde. Et raskt tilbakeblikk på inneværende årgang skulle illustrere det godt nok: Iran under islam, krigsfaren, perspektivene for norsk trygdepolitikk, oljepolitikken som havarerte, sosialisme i Norge, sier bare litt om hva disse numrene dreier seg om — i tillegg kommer det utallige debatter og tilleggsstoff på forskjellige felter. Nye store oppgaver står foran oss og vi vil nødig at finansielle vanskeligheter skal hindre oss i å lage et enda bedre blad. Kort og godt: Når vervet du sist en abonnent til Røde Fane? For sikkerhets skyld minner vi om at de som ønsker det får bladet tilsendt i anonym konvolutt mot et ekstragebyr.

Redaksjonen

**KRISE I EUROPAS
M-L-BEVEGELSE!**

RØDE FANE MØTER TYSKLANDS TIDLIGERE M-L-FORMANN CHRISTIAN SEMLER

— Da partikongressen vedtok å oppløse KPD, kom det som et sjokk på oss som satt i partiets ledelse!

Slik forteller den tidligere formannen i dette tyske marxist-leninistiske partiet om sine reaksjoner da organisasjonen ble oppløst i mars i år.

Hvordan kunne det skje?

Hvilke feil ble gjort?

Røde Fane har truffet den tidligere

formannen, Christian Semler. I dette intervjuet legger han fram sitt syn på oppløsninga av partiet.

Erfaringene fra KPDs sammenbrudd er viktige også for revolusjonære i andre land, skriver Finn Sjøe i en kommentar på side 10. For hendinga er et utslag av en oppløsningstendens som truer større deler av den kommunistiske bevegelsen i Vest-Europa.

— Hvorfor ble KP

— KPD vedtok på en kongress i mars å oppløse seg sjøl som et marxist-leninistisk parti, kan du fortelle litt om bakgrunnen for dette?

— Dette utfallet må forstås i lys av de objektive forholdene i Vest-Tyskland og situasjonen i den marxist-leninistiske bevegelsen kombinert med subjektive feil i den tidligere ledelsen av KPD.

Partiet har siden stiftelsen i 1970 definert seg innafor rammen som er felles for de fleste nye marxist-leninistiske partier. Dvs. på plattformen til forslag for ge-

nerallinja i den kommunistiske bevegelsen og den store polemikken fra KKP mot SUKP i 1963–64. Inspirert av kulturrevolusjonen og Mao Zedongs tenkning som korrektiv til feilaktige tendenser 3. Internasjonale (Komintern) og i sosialismen slik den hadde blitt praktisert fram til da. Vi prøvde å bygge på en teoretisk syntese av disse kampene — uten at problemene i Komintern-perioden hadde blitt grundig oppsummert. Vi bygget på en analyse av den moderne revisjonismen som var inspirert av dette.

Med denne bakgrunnen analyserte vi de revisjonistiske partiene først og fremst som et sosialdemokratisk avvik fra en kommunistisk linje. Dette hadde opplagt sine riktige sider, bl.a. i forhold til analysen av staten som på mange måter er felles for sosialdemokrater og revisjonister. Samtidig er det klart at en slik forenkling har hindret en vitenskapelig historisk gjennomgang av den internasjonale kommunistiske bevegelsen spesielt på 30- og 40-tallet. Dette er viktig ikke minst for å skjønne utviklinga i Sovjet som en histo-

D oppløst?

risk prosess og ikke bare en kontrarevolusjon på den 20. partikongressen. Dette skapte en god del ideologiske problemer i partiet.

— **Hva med deres analyse av vest-tyske forhold?**

— I første fase av vårt politiske arbeid var mange av våre analyser knyttet til en feilaktig oppfatning av sosialdemokratiet. Vi la for ensidig vekt på at sosialdemokratisk innflytelse er knytta til en stabil økonomi og at f.eks. den økonomiske krisa i 1973–74 kunne føre til et oppbrudd fra

sosialdemokratiet. Dette viste seg å ikke være riktig, vår analyse var mekanisk. For øvrig en historisk feil som det gamle KPD også gjorde seg skyldig i før 1933.

Dette hindret oss i å skjønne det sosialdemokratiske ideologiske hegemoniet. Det er riktig nok at sosialdemokratene kontrollerer en klassestat med voldsapparat til disposisjon som kjerna i denne staten. Men de økonomiske framgangene på 60-tallet med en høyning i arbeiderklassens levestandard kombinert med den *ideologiske* styringsmekanismen fra

borgerskapets stat — har ikke vært godt nok forstått av oss — eller andre m-l'ere i Europa.

Vi har ikke jobbet nok med betydninga av det ideologiske hegemoniet, noe som bl.a. henger sammen med revisjonistenes *misbruk* av hegemoni-begrepet innafor den ideologiske debatten.

Når den politiske situasjonen i Vest-Tyskland har vist seg å være stabil, var det feil å ikke ta dette mer alvorlig.

Vi vil ikke skyldte på «Den store polemikken» for å forklare våre egne feil, men det er et faktum at den i liten grad konsentrerer seg om perioden 1933–48 som er uhyre viktig for å forstå vår historiske situasjon. Dette førte til at vi ikke har fått oppsummert «folkefront-perioden» og betydninga av prinsippene om nasjonal frigjøringskrig.

Siden kongressen vår i 1977 har vi ikke lenger betegnet revisjonistpartiet DKP (Moskvatro parti, — red. anm.) som et sosialdemokratisk avvik, men som spirene til et fascistisk system. Gjennom den anti-monopolistiske strategien ser de muligheten til å overta de styringsmekanismene som sosialdemokratene bruker i dag i mye verre former i revolusjonens navn og med Sovjets hjelp. Derfor betrakter ikke vi den anti-monopolistiske strategien (DKPs strategi) som framsteg gjennom reformer, men som kimen til sosialfascisme. Bakgrunnen for at vi sier det er sjølsagt at vi mener at Sovjet-systemet kan sammenlignes med Hitler-fascismen.

— **Er Moskva-partiet noen makt-faktor i tysk politikk?**

— Vi gjorde også den feilen at vi overvurderte revisjonistenes styrke fordi de hadde noen posisjoner i fagbevegelsen. Vi så kimen til en koalisjon mellom deler av sosialdemokratiet og revisjonistene og fryktet dette, men overvurderte betydninga av den på grunn av krigsfarene. I en kritisk situasjon kunne de spille en politisk innflytelse som ikke står i forhold til deres kvantitative styrke. Bl.a. ved å påvirke strømninger i borgerskapet som kunne tenke seg å akseptere press fra Sovjet. Vi har jo industrigiganter som «Mannesmann» som er avhengig av det sovjetiske markedet.

Denne analysen inneholdt riktige ting, men den overvurderte krigsfaren og tempo og styrken i utviklinga av dette allianseforholdet.

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

OVERVURDERTE TRUSSELEN FRA SOVJET

Vi overvurderte også muligheten for gjenombrudd i forståelsen for Sovjets politikk og hegemonisme. På det teoretiske området trodde vi at perspektivet i det nasjonale spørsmålet og krigsfaren ville få større betydning enn klassemotsigelsene.

— **Hvilke politiske saker har dere prioritert i forrige kongressperiode?**

— På den andre kongressen i 1976 vedtok vi et antihegemonistisk/demokratisk program. Det gikk i korthet ut på å forene folkene i begge deler av Tyskland mot hegemonismen til USA og Sovjet. Det ble lagt spesielt vekt på den militære besetelsen av DDR. Det demokratiske programmet rettet seg mot politisk undertrykkelse i begge land. Vi utviklet en taktikk på bakgrunn av dette programmet for å vinne innflytelse på venstresida i sosialdemokratiet og for å kjempe mot den revisjonistiske innflytelsen som fantes i disse kretsene. Vi jobbet spesielt blant intellektuelle for å vinne støtte for krav om demokrati og gjenforening av øst og vest. Dette ble aktualisert i forbindelse med overgrepene i øst og utvisninga av Biermann, Bahro m.fl. Dette var det vi prøvde å gjøre til innholdet i en demokratisk anti-hegemonistisk front.

Dette var også en korrigering av vår fagforeningspolitikk som fram til 1977 hadde gått ut på ensidig konfrontasjon med sosialdemokratene. Dette førte til framgang også i det faglige arbeidet og folk som tidligere hadde vært kastet ut av fagforeninger kom nå inn igjen. Det viste seg imidlertid å være vanskelig å kombinere den faglige jobbinga med det anti-hegemonistiske arbeidet. I faglige spørsmål samarbeidet vi f.eks. med sosialdemokrater i lønnskamp og kamp mot oppsigelser og rasjonalisering. I andre politiske spørsmål, f.eks. anti-imperialisme og kampen for demokrati, samarbeidet vi mest med intellektuelle grupper. Kort sagt; vi hadde vanskelig for å integrere vår politikk til en enhetlig linje som kunne tilpasses ulike grupper og arbeidsfelt.

AVSPENNINGSPOLITIKKEN

Vi fikk også problemer med orienteringen i den internasjonale politikken. Vi støttet 100 prosent Kinas linje som rettet seg mot en såkalt avspenningspolitikk som baserte seg på ettergivenhet i forhold til

Sovjet. Det er et faktum at «avspennings»-linja førte til konkrete tiltak som den tyske arbeiderklassen oppfatta som et framskritt. Blant annet hadde normaliseringa av forholdet til Polen ikke minst en følelsesmessig betydning, da forholdet Polen — Tyskland spiller en viktig rolle historisk. En tilsvarende betydning hadde åpninga i forhold til DDR med økt mulighet til reising, besøk av slektninger m.m. Sosialdemokratene propaganderte med hell for «stabilitet» som riktig nok betydde aksepteringa av status quo og en fortsatt nasjonal undertrykking fra Sovjet i øst og USA i vest.

Vi hadde med andre ord både taktiske problemer med å få oppslutning om våre analyser og vi hadde problemer med å få satt ut i livet en helhetlig politikk som kunne integrere den økonomiske og politiske kampen i fagbevegelsen med kampen mot hegemonisme.

— **Hvordan var samarbeidet med andre politiske krefter på venstresida?**

— Vi samarbeidet med miljøbevegelsen bl.a. i kampen mot atomkraft uten å være nok bevisst på de ideologiske motsigelsene som eksisterte innafor dette arbeidet. Det var bl.a. uenighet om hvorvidt det var utviklinga av produktivkreftene i sin alminnelighet som skulle kritiseres eller kapitalismen som system. Vi tok ikke kampen opp tidlig nok på disse punktene.

I disse miljøene ble også den miljøfiendtlige politikken, inkludert ulykker i atomindustrien i Øst-Europa, brukt som eksempel på *sosialismens* fallitt på disse områdene. Det var ikke alltid lett for kommunister å være overbevisende i disse diskusjonene. Riktignok har marxismen en bra teori om forholdet mellom natur og mennesker og produktivkrefter og produksjonsforhold, men det finnes innafor den kommunistiske tradisjonen en tendens til å ha et mekanisk syn på utviklinga av produktivkreftene uten å legge vekt på rovdraft på ressurser og miljøødeleggelser.

VALGET I BERLIN

Et annet interessant eksempel er erfaringen fra valget til bystyret i Berlin hvor vi sto sterkest. Vi gikk der inn i et valgsamarbeid med andre demokratiske og radikale krefter. Resultatet ble bra og vi fikk 4 prosent av stemmene. Men det som skjedde, var at de kameratene som jobbet

i denne valgfronten undervurderte det særegne kommunistiske arbeidet — noe som hang sammen med deres egen ideologiske krise. Dette utviklet seg til å bli et samlingssted for politiske avhoppere fra partiet. Vi hadde mange positive erfaringer med denne valgfronten og det var et reelt frontarbeid der de ulike retningene respekterte hverandre — men vi maktet ikke å opprettholde en særegen kommunistisk linje for dette arbeidet.

Inspirert av det gode valgresultatet utviklet det seg også ideer om at vi gjennom lignende frontarbeid kunne sprengte sperregrensen på 5 prosent til forbunds dagsvalget. Tanken var at de ulike venstregruppene og miljøvernbevegelsen til sammen kunne klare dette, noe som for tiden har vist seg å være urealistisk.

MANGELFULL SOVJET-ANALYSE

— **Kan du presisere nærmere hvilke historiske spørsmål som skapte problemer?**

— Vi hadde bl.a. utilstrekkelige analyser av utviklinga i Sovjet. Vi har ikke analysert 30- og 40-åra godt nok og har hatt en allmenn positiv oppfatning av forholdene i Sovjet fram til begynnelsen av 50-tallet. Det som skjedde var at noen kamerater kom i kontakt med øst-europeere i eksil som ikke bare forkastet marxismen-leninismen, men så utviklinga på 60–70-tallet som et direkte resultat av leninismen. De fortalte om undertrykkelse og overgrep på 40–50-tallet, som sjokkerte og slo sprekker i verdensanskuelsen. Mange knyttet dette an til diskusjonen om proletariats diktatur. Vi hadde tidligere ikke diskutert grundig om ting som rettssikkerhet og demokratiske rettigheter under sosialismen. Så begynte faktisk kineserne å diskutere dette sjøl før vi lanserte spørsmålet til debatt. Mange slike ting til sammen førte til at mange stilte spørsmål ved hele teorien om proletariats diktatur.

Vi i ledelsen sa at hele problematikken måtte diskuteres og vi satte søkelyset på dogmatismen. Men dette utviklet seg raskt fra å være motsigelser hos enkeltpersoner til å bli en bølge i partiet som stilte spørsmål ved hele vår politiske eksistens — kort sagt om sosialisme i Vest-Tyskland var mulig og ønskelig.

På dette stadiet gjorde sentralkomiteen seg skyldig i viktige feil. Vi evnet ikke å lede denne diskusjonen. Vi la fram en reso-

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

Sjøl om Semler legger hovedskylda for oppløsningen av KPD på de indre feilene i partiet, framhever han også de objektive vanskelige forholdene for kommunister i Vest-Tyskland. F.eks. yrkesforbud og anslag mot demokratiske rettigheter som forslaget om å forby KPD og to andre grupper som denne demonstrasjonen i München retter seg mot.

lusjon som ikke traff. Den stimulerte til kritikk av ting som ikke burde vært kritisert, mens områder som absolutt burde vært gjenstand for kritikk ikke ble berørt.

Innad i sentralkomiteen var vi enige om at vi måtte beholde partiet som et avantgarde-parti, men det var usikkerhet om akkurat på hvilken måte det skulle fungere. Mye kunne vært annerledes hvis denne diskusjonen hadde vært ført skikkelig i sentralkomiteen. Men vi hadde lenge undervurdert betydninga av ideologisk kamp innad i sentralkomiteen og hadde en feilaktig forståelse av kollektiv ledelse. Da så de ideene som seiret på årets kongress dukket opp først 8 uker før kongressen i rendyrket form, var prosessen gått for langt. Det skyldes ikke minst at

hele den kritiske granskningen av teorien skjedde på en intellektualistisk måte som var for adskilt fra klassekampen i Vest-Tyskland.

OPPLØSNING AV PARTIET

— Hva skjedde på selve kongressen?

— Flertallet i sentralkomiteen var før kongressen enige om at utfallet av kongressen ville bety at vi fortsatte som en m-l-bevegelse som bygget på marxismen-leninismen Mao Zedongs tenkning, men det var en utbredt oppfatning at vi skulle slutte å kalle oss KPD pga. de sterke historiske tradisjonene dette navnet har i den tyske arbeiderbevegelsens historie — og vår beskjedne oppslutning sammenlignet med dette.

Foran kongressen regnet vi grovt sett med at det var tre strømninger i partiet. En åpent likvidatorisk som var i klart mindretall — som ville oppløse partiet uten vilkår. Den andre som ville fortsette arbeidet, men som ville revurdere det politiske grunnlaget og plattformen. Kort sagt ville den gjøre det mulig å ta opp i seg flere politiske strømninger i partiet. Den siste gruppa var representert med flertall i sentralkomiteen som gikk inn for å fortsette som kommunistisk organisasjon.

Partiledelsen var helt sikker på at det var grunnlag for å fortsette etter kongressen, i verste fall med bakgrunn i et kompromiss mellom de to sistnevnte strømningene. Det som skjedde på selve landsmøtet var i virkeligheten et sjokk for oss. Da trakk nemlig representantene for «midtgruppa» sin opprinnelige resolusjon og la fram en ny som i praksis betydde oppløsning av organisasjonen. Ingen resolusjon fikk kvalifisert flertall, men denne sistnevnte fikk flest stemmer, og da var oppløsningen av KPD i realiteten et faktum.

— Ser du oppløsninga av KPD først og fremst som resultat av krise i KPD som parti, eller som utslag av krise i marxismen-leninismen?

— Vi må først og fremst finne årsaken innafor KPD, men det eksisterer objektivt vanskelige forhold for kommunister i Vest-Tyskland og dette ble en forsterkende faktor for våre problemer. Jeg tror det hadde vært mulig for oss å utvikle en politikk i 1976/77 som hadde vært tilpasset vår situasjon. I tillegg til den anti-hegemonistiske linja burde vi lagt mer vekt på å analysere de særegne historiske problemene som jeg før har vært inne på.

— Hvilken betydning hadde klasse-sammensetninga av KPD?

— Flertallet av partimedlemmene var intellektuelle, eller fra andre småborgerlige yrker som sosialarbeidere. Dette ga seg utslag i en svært intellektualistisk tilnærming til våre problemer i sluttfasen. Slike feil blomstrer lettere blant intellektuelle. Sjøl om andelen av industriarbeidere hadde vært større enn de 25 prosent vi hadde, skal vi ikke se bort fra at alvorlige problemer av lignende karakter hadde oppstått.

FEIL I METODEN FOR LEDELSE

— Du var tidligere inne på «kollektivistiske» feil i ledelsen. Kan du gå mer

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

inn på det og si noe om hvordan den demokratiske sentralismen kunne vært praktisert annerledes?

— Den ledende kjerna i partiet var den samme helt siden bevegelsen startet på slutten av 60-tallet — det var i for liten grad drevet fornying ved hjelp av nykretter til ledelsen. Det utviklet seg en slags «treghet» som resultat av at de samme folkene har jobbet for lenge sammen. Dette ble forsterket ved at de fleste i alle fall siden 1975 har vært partifunksjonærer og dermed mottatt for lite impulser direkte fra klassekampen. Med kollektivismen mener jeg at det hersket en ide om at partiet sakte men sikkert sammen ville vokse seg sterkere og gjøre gradvis framskritt på forskjellige områder. Dermed skjedde det en undervurdering av betydninga av at det også er *kamp* mellom ulike linjer som driver arbeidet framover. Det var også feil i synet på teori og praksis. Vårt teoretiske arbeid burde i større grad vært rettet inn på de faktiske problemene vi sto oppe i i vårt arbeid.

Fordi det ikke utviklet seg linjekamp i partiledelsen, ble den usikkerheten som bredte seg spredt i partiet — i stedet for at partimedlemmene kunne blitt servert fruktbare politiske motsigelser som et direkte resultat av kampene innad i sentralkomiteen.

Vi har tidligere praktisert oversentralisme med for lite spillerom for lokalt initiativ. Foran kongressen var det motsatte tilfelle. Den ideologiske kampen var ikke styrt. I stedet ble medlemmene presentert for en rekke tjukke dokumenter som inneholdt oppsummering av flere års arbeid og tok opp ting som:

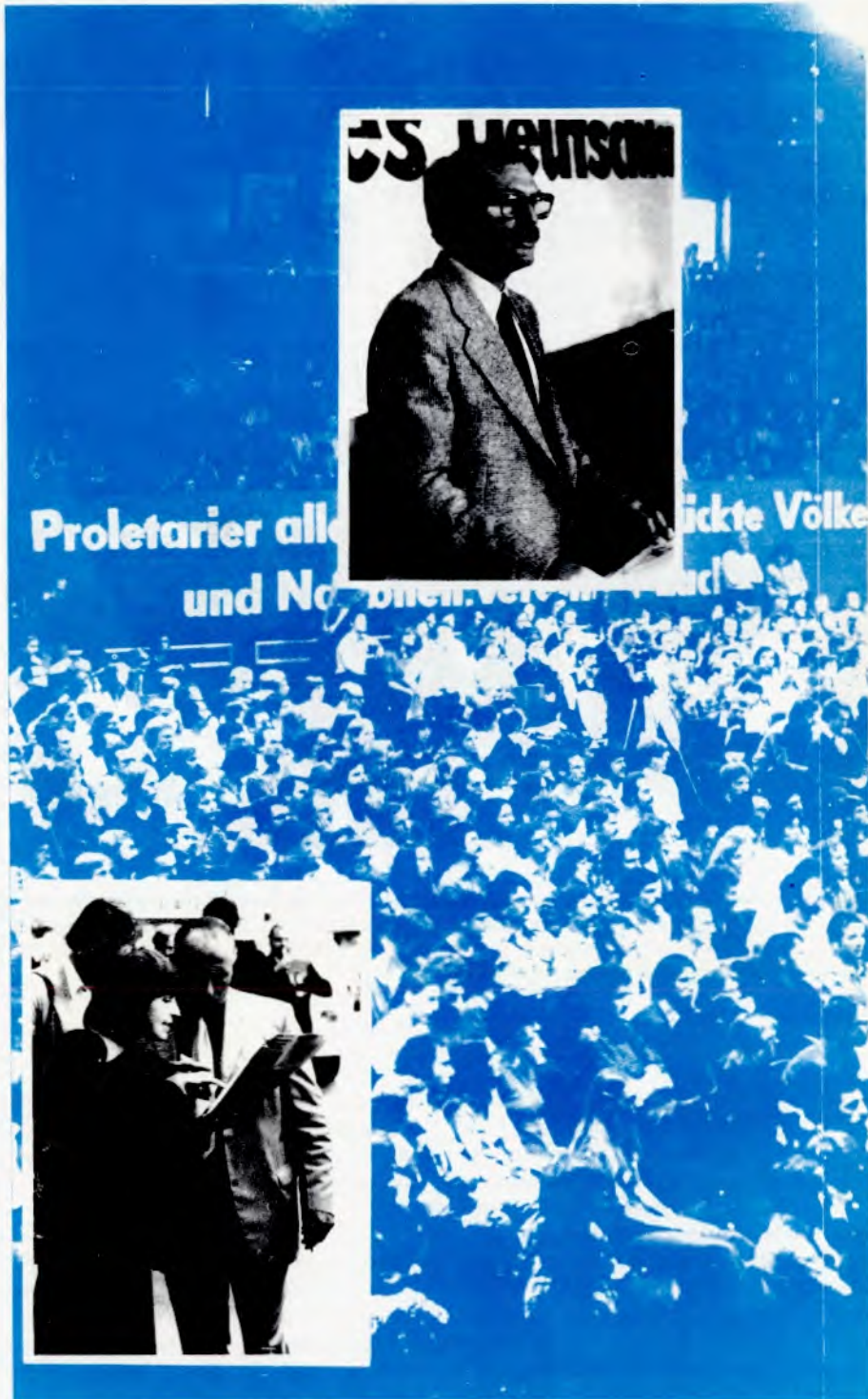
- oppsummering av den marxist-leninistiske bevegelsen
- situasjonen i arbeiderklassen
- situasjonen i Øst-Europa
- partiteori m.m.

Dette inneholdt mye interessant, men det førte til passivisering i stedet for lokalt initiativ og sjølstendighet. Dette ble for omfattende og vi burde i stedet ha konsentrert oss om kamp rundt de sentrale problemstillingene.

Vi må også innse at vi ikke hadde evnet å registrere hva som faktisk rørte seg blant medlemsmassene.

— Betyr det at det var mistillit til ledelsen?

— Det var ikke noen storm mot ledelsen på kongressen. Det var heller slik at vi

Fra den 2. kongressen til KPD i 1977. Christian Semler som er innfelt øverst i bildet oppsummerer at partiet aldri klarte å utvikle en enhetlig og slagkraftig linje på grunnlag av det anti-hegemonistiske og demokratiske programmet som ble vedtatt på kongressen.

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

ikke lenger hadde autoritet til å slåss igjennom det som vi mente var den riktige linja.

Situasjonen var kjennetegnet av stor apati blant medlemmene som også ga seg utslag i liten aktivitet. En demonstrasjon mot invasjonen i Afghanistan rett før kongressen samlet forbausende få, noe som ikke ville vært tilfelle under «normale» forhold.

Ledelsen hadde opprinnelig en svært høy stjerne blant medlemmene, men fordi vi ikke var på høyde med den faktiske situasjonen og kunne lede den ideologiske debatten, klarte vi ikke å holde partiet samlet da det virkelig gjaldt.

IDEOLOGISKE PROBLEMER

— **Kan du oppsummere hva de ideologiske og politiske problemene besto i som førte til krise og sammenbrudd i organisasjonen?**

— Jeg har alt vært inne på en del ting, men hvis jeg skal bruke et stikkord, må det være at vårt politiske grunnlag har vært litt for ukomplisert og unyansert. Jeg har allerede nevnt et forenklet syn på utviklinga i Sovjet, med en forenklet og positiv holdning til 30–40-tallet, med et vulgarisert syn på kontrarevolusjonen i 1956. Et altfor ukritisk forhold til de marxistiske klassikerne. Vi har publisert mye materiale med prinsippfaste henvisninger til Marx og Engels framfor å se mer på hvilke teoretiske spørsmål vi må avklare i vår egen politiske situasjon. En dogmatisk tillempling av «Staten og revolusjonen» av Lenin som la for mye vekt på statsapparatets *voldelige* funksjon og dermed overså den *ideologiske* funksjonen. Vi har også undervurdert Frankfurter-skolens (filosofisk retning som sto sterkt på høyere læresteder på 60-tallet, — red. anm.) innflytelse i den progressive bevegelsen. Det var jo denne retningen som var helt dominerende på venstresida før m-l-bevegelsen oppsto. Da vi skjønnte at leninismen var riktig negerte vi betydninga av Frankfurter-skolens idealistiske statsteori og gjorde overslag i iveren etter å være «prinsippfaste». Dermed mistet vi muligheten til en mer nyansert oppfatning av en del problemer.

Sjøl om de grunnleggende trekkene i Lenins partimodell er riktige, må disse også ses i historiens lys. Lenins begrunnelse for et avant-garde-parti, godt organisert

og disiplinert basert på den demokratiske sentralismen var begrunnet med imperialismens splitting av arbeiderklassen — som økte betydninga av et ledende senter. Derfor er det også en del forskjell mellom Lenins syn på partiet og det som kommer til uttrykk hos Marx.

Sjøl om det grunnleggende ved dette fortsatt står ved lag, mener jeg kjernepunktet ved leninismen er at man utfra de faktiske historiske vilkår i det enkelte land må utvikle en strategi for sosialismen som er riktig. I vårt tilfelle må det da inkludere en slagplan som planmessig bekjemper borgerskapets ideologiske hegemoni. Hvis vi ikke evner å tilpasse leninismen våre historiske forhold, vil det føre til at folk forkaster leninismen som helhet. Det skjedde i stor grad hos oss. Det ble en betydelig strømning som hevdet at leninismen var nødvendig for å gjennomføre den sosialistiske revolusjon, men at når det gjaldt bygging av sosialismen, måtte man finne noe nytt. Dette med henvisning til mange negative erfaringer med sosialisme og kontrarevolusjon.

Vårt problem ble iallfall at vi konstituer-te oss som et marxist-leninistisk avantgarde-parti uten et godt nok massegrunnlag. Vi har i veldig stor grad måttet proklamere oss som avant-garde som en abstraksjon. KPD/ml var ekstreme på dette område, men det skal ikke under-slås at heller ikke vi var fri for det.

— **Det er vårt inntrykk at Rudolf Bahros innflytelse og en viss tiltrekningskraft fra det «grønne» partiet har hatt en viss betydning for oppløsningen?**

— Rudolf Bahro har nok hatt en viss ideologisk innflytelse, men jeg tror betydninga av dette har vært overdrevet.

Når det gjelder de «grønne» hadde vi forhandlinger med dem med henblikk på å oppnå et valgsamarbeid foran valget til forbundsdagen. Jeg tror mange mistet en del illusjoner om dette partiet da. Vi stilte som minstekrav at kravet om 35 timers-uka skulle med — dette har vært et sentralt krav i arbeiderklassen i flere år. Dette ble avvist med den begrunnelsen at arbeiderklassen er «privilegert». De har også en idealistisk oppfatning av kampen mot atomkraft — en kamp som vi for øvrig støtter og har deltatt aktivt i. Men i denne sammenheng har de noen katastrofeteorier som undervurderer borgerskapets evne til å tilpasse seg nye situa-

sjoner. De snakker bl.a. om at «borgerskapet er på atomtripp som de aldri kommer ned fra». De har også grunnleggende pasifistiske holdninger som er uforenlige med vårt syn på krig og revolusjon. Samtidig er denne pasifismen kombinert med eventyrpolitikk i demonstrasjoner som har ført til unødige voldelige konfrontasjoner med politiet. Kort sagt så tror jeg svært mange rundt vår bevegelse har mistet illusjonen om hva som kan komme ut av denne bevegelsen — sjøl om vi samarbeider på konkrete saker.

— **Er det noe håp at det kan bli dannet noen ny m-l-organisasjon i nær framtid?**

— Vi som gikk inn for å fortsette arbeidet har kontakt med hverandre og skal ha to konferanser senere i år. Vi utgir også en publikasjon som heter «Kommunistischer Briefe», men vi er ikke overdrevent optimistiske for muligheten til å få dannet en sterk organisasjon i nærmeste framtid.

Tekst og foto : Rune Ottosen

KRISE I EUROPAS M-L-BEVEGELSE!

FINN SJUE:

At det oppstår splittelser i marxist-leninistiske partier er ikke noe nytt. At et slikt parti vedtar å oppløse seg sjøl, er derimot ikke hverdagskost. Oppløsninga av KPD i mars i år er et ekstremt utslag av en oppløsningsdendens i den marxist-leninistiske bevegelsen.

En høyre-opportunistisk tendens truer deler av den internasjonale kommunistiske bevegelsen, særlig i Vest-Europa. I KPD fikk denne tendensen lov til å utvikle seg så langt at resultatet ble likvidasjon av partiet.

Både denne mer generelle tendensen og oppløsninga av KPD gjør det nødvendig for kommunister og revolusjonære i Norge å se nærmere på hva som er i ferd med å skje.

- Den nye m-l- bevegelsens største krise!

Hensikten med denne kommentaren er to-sidig: Dels å se kort på krisa i den internasjonale kommunistiske bevegelsen, og i tillegg gi kritiske merknader til noen synspunkter som Christian Semler legger fram i intervjuet med Røde Fane. Hensikten er altså *ikke* i denne omgangen å analysere årsakene til utviklinga. Det krever en mer omfattende analyse. Her vil jeg bare kommentere enkelte spørsmål som kanskje kan kaste lys over noen av årsakene.

DEN STØRSTE KRISA

Vi er nå vitne til den *største krisa*, forfallsperioden, i den unge kommunistiske bevegelsen siden den vokste fram på 60-tallet. Jeg vil også påstå at dette ikke er ei krise i det *teoretiske* grunnlaget for bevegelsen, marxismen-leninismen Mao Zedongs tenkning. Det finnes uløste teoretiske spørsmål i marxismen. Men det er ikke disse som først og fremst ligger til grunn for krisa. Forfallet har mange og

komplekse årsaker. Noe av det alvorligste er tendensen til å *erklære* krise i teorien og kaste de grunnleggende prinsippene i *leninismen* overbord. En slik likvidatorisk strømning viser at krisa *kan* — i alle fall på det europeiske kontinentet — ødelegge svært mye av det som er bygd opp av kommunistisk revolusjonær bevegelse de siste 15 åra.

Slike kriser er ikke noe nytt i den kommunistiske bevegelsens historie. *Lenins* intense kamp mot sjåvinistiske og borgerlige strømninger i den 2. Internasjonale før 1. verdenskrig viser det. *Mao Zedongs* oppgjør med Krustsjov-revisjonismen viser det.

SOLID IDEOLOGISK GRUNNLAG FOR DEN NYE BEVEGELSEN

Og det var i kjølvannet av oppgjøret med Sovjet-revisjonismen at den nye marxist-leninistiske bevegelsen vokste fram. En lang rekke grunnleggende spørsmål ble avklart. Den nye bevegelsen vokste enten i form av nye organisasjoner som ble dannet etter splittelser i gamle partier, ved at helt nye bevegelser oppsto — eller ved at gamle partier skiftet linje og fortsatte å bestå — noe som gjaldt ganske få partier. Blant disse mange spørsmålene finner vi: Støtten til undertrykte folk som kjemper for nasjonal frigjøring. Støtte til rettferdige kriger og kamp mot urettferdige kriger. Støtte til ny-demokratiske revolusjoner i halv- og helkoloniale land som ledd i kampen mot imperialismen og for proletarisk verdensrevolusjon. Kamp mot imperialistiske blokkers hegemonisme og forsøk på å underkue frigjøringskamper. Kamp mot Sovjets og USAs forsøk på å dominere verden med atomterror. Forsvar av leninismen: Behovet for et kommunistisk revolusjonært parti organisert etter den demokratiske sentralismen. Behovet for væpna revolusjon også i høyt utvikla kapitalistiske land — og en tilsvarende avvisning av den «fredelige overgangen», den «parlamentariske veien» til sosialismen. Kampen mot ideen om at sosialismen vinnes gjennom gradvise reformer, og for ideen om at det kreves en full omstyrting av det kapitalistiske systemet — omveltning og oppgjør, ikke tilpassing. Mao Zedongs oppsummering av lærdommene fra Sovjet: At klassekampen fortsetter under sosialismen og at sosialismen ikke en gang for alle er sikra. At det i samfunnet fortsatt finnes grunnlag

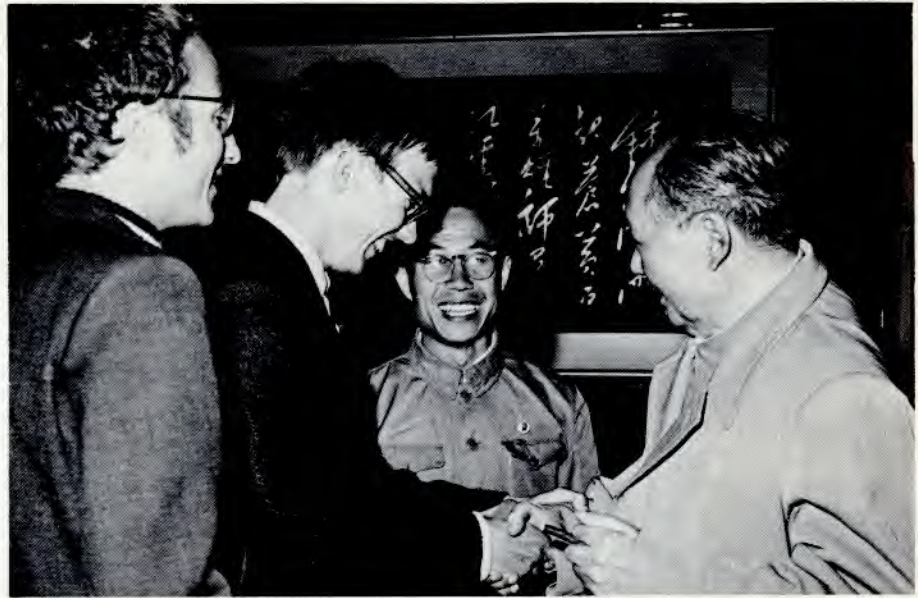
KRISE I M-L-BEVEGELSEN

for kapitalistisk restaurasjon og politisk kontrarevolusjon. At klassefienden kan erobre partiet innfra og på den måten erobre statsmakta og gjennomføre kontrarevolusjon. At politisk massemobilisering, skjerpa klassekamp, er et avgjørende middel for å motvirke ei slik utvikling under sosialismen (kulturrevolusjonære tiltak). At revisjonismen ved makta er borgerskapet ved makta.

Jeg nevner noen av de spørsmåla som sto sentralt i oppgjøret med Krustsjov-revisjonismen for å vise at striden ikke bare gjaldt teorien om at klassekampen fortsetter under sosialismen. Maos syn på klassekampen under sosialismen var svært avgjørende for den nye ml-bevegelsen. Det er samtidig grunn til å minne om at to andre grunnleggende spørsmål, nasjonal frigjøring/rettferdige kriger, og væpna revolusjon i land som vårt, også var en del av den nye bevegelses fundament. Så omfattende var det nye grunnlaget og så stikk i strid med Krustsjov-revisjonismen at ml-bevegelsens «fødsel» på ingen måte kan avfeies som en politisk abort i hektiske «ultra-venstre-veer» i Kinas kulturrevolusjon. Kulturrevolusjonen var en viktig inspirasjonskilde. Men den utgjør ikke hele grunnlaget for den nye ml-bevegelsen — slik noen nå synes å tro.

ENDRINGENE I KINA SPILLER STOR ROLLE

Nettopp fordi bevegelsen har et bredere grunnlag å stå på, står og faller dens teoretiske grunnlag heller ikke med til dels drastiske omvurderinger som den ledelsen i Kinas Kommunistiske Parti (KKP) nå gjør av Mao Zedongs tenkning. Derimot skaper de stor forvirring i ml-bevegelsen. Det er derfor åpenbart riktig at endringene i KKP's linjer er ytre faktorer som griper inn i partier over hele verden og skaper forvirring og en ny situasjon. Bruddet Albania — Kina skapte også forvirring, dels avklaring. Utviklinga i Vietnam bidro til omvurderinger. Mange gamle forestillinger om sosialismen fikk en knekk. Slike ideologiske påvirkninger har utvilsomt spilt en avgjørende rolle for krisa i ml-bevegelsen. Hvor sterkt slike påvirkninger har slått inn i de ulike partiene, avhenger av disse partienes *indre* grunnlag (klassegrunnlag, teoretiske nivå, evne til å forene marxismen-leninismen med de konkrete vilkåra i eget land m.m.). Om-

Den nye revolusjonære bevegelsen i Vesten var inspirert av Kina og kulturrevolusjonens eksempel. I 1970 møtte sågar Mao Zedong sjøl lederne for den spirende m-l-bevegelsen i Norge: Tron Øgrim og AKP(m-l)s nåværende formann Pål Steigan.

Men sjøl om Kina kom til å bety mye for den nye bevegelsen, utgjorde ikke kulturrevolusjonens inspirasjon hele grunnlaget for AKP(m-l) da det ble proklamert på en pressekonferanse (under) i Oslo tre år etter, slik noen synes å tro ...

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

vurderingene i KKP politikk behøver ikke nødvendigvis være en kilde til forfall. I noen tilfeller har det vært utgangspunkt for et nødvendig oppgjør med *dogmatisme* (for eksempel overforenklet syn på sosialismen). I mange tilfeller har oppgjør med dogmatisme vist seg å føre til en fullstendig utarting og oppløsning av de grunnleggende prinsippene. Det er det *indre* grunnlaget, svakheter og sterke sider ved partiet, som avgjør resultatet.

Det er denne tendensen jeg skal se nærmere på, og som KPDs oppløsning er et ekstremt eksempel på.

EN HØYRE-OPPORTUNISTISK TENDENS

Som nevnt er denne høyre-opportunistiske tendensen mest påfallende i Vest-Europa, men den finnes også på alle andre kontinenter. Fordi den kommer så klart til uttrykk på vårt kontinent, kan det være av spesiell interesse å se nærmere på utviklinga nettopp her.

Det er riktig å kalle den *høyre-opportunistisk*, fordi den angriper marxismen-leninismen med borgerlig-demokratiske argumenter. Når «troen» på sosialismen forsvinner, oppstår en tendens til å skjønne kapitalismen og «foretrekke» kapitalismen. Når frustrasjonen over de mange politiske kontrarevolusjoner og negative erfaringer med sosialistiske land vokser, forkastes teorien om det leninistiske fortroppspartiet. Da forkastes proletariats diktatur. En tør ikke ta sjansen på at det skal oppstå fascisme etter en revolusjon. Når en, tross alt, ønsker kapitalismen, fører det i politikken til at en foretrekker en borgerlig-demokratisk statsform. Parlamentarismen blir løsningen — men så *perfeksjonert* som mulig. Behovet for et kommunistisk parti i ledelsen, for en revolusjon som styrer borgerskapets diktatur, oppretter proletariats diktatur og står i ledelsen for dette diktaturet, viskes bort. Hele *leninismen*, behovet for et sterkt demokratisk-sentralistisk parti og erobringa av statsmakta med voldelig omveltning, avskaffes.

DE SENTRALE STRIDSSPØRSMÅLA

Om det er nettopp dette «oppgjøret» med leninismen som står sentralt i forfallstendensen i Vest-Europa. Om jeg skulle liste

opp typiske tendenser, tror jeg det er riktig å legge vekt på disse:

- Partimodellen — et parti organisert etter den demokratiske sentralismen — angripes.

- Nødvendigheten og muligheten av sosialisme stilles under tvil, og partiets ledende rolle under sosialismen forkastes.

- Ideen om at det må skapes et eller annet slags nytt parti, et «venstreparti» som består av en koalisjon av ulike klassekrefter «på venstresida». For eksempel — mellom «maoister», opposisjon i sosialdemokratiske partier, opposisjon i euro-revisjonistiske partier, miljøbevegelser, m.m.

- Økonomiske strømninger — strømninger som hevder at «praksis» enten i fagbevegelse, miljøbevegelse, kvinnebevegelse eller andre bevegelser er tilstrekkelig til å utvikle sosialistisk og kommunistisk bevissthet, og som setter til side behovet for allsidig økonomisk, politisk og teoretisk kamp for å utvikle det kommunistiske partiet og gi de ulike massebevegelsene en riktig retning.

I tillegg finnes det spesielle, ekstreme ideologiske strømninger som griper til en eller annen form for «individuell frigjøring» som løsning på krisa. I tysk-kulturelt prega områder dukker for eksempel «sek-sualpolitiske» strømninger opp.

Krisa har sine spesielle særtrekk i de enkelte partiene. Derfor er det alltid fare for å generalisere for mye. Likevel er de allmenne, typiske trekk i krisa åpenbare.

La meg kort kommentere situasjonen i enkelte partier på vårt kontinent.

SITUASJONEN I ENKELTE PARTIER

I Parti Communiste Marxist-Leniniste (PCML) i *Frankrike*, skjedde det ved årsskiftet en splittelse. En mindre del av sentralkomiteen ble ekskludert for fraksjonisme. Ifølge opplysningene som foreligger offentlig, representerte de en opposisjon som sto for følgende syn: Kritiske til, dels mot den demokratiske sentralismen. Kritiske til partiets ledende rolle under sosialismen. De ønsket å oppløse partiet og danne en slags front av restene av partiet, opposisjonen i Sosialistpartiet (sosialdemokratene) og opposisjonen i det euro-revisjonistiske partiet (for øvrig det mest Sovjet-orienterte i Europa av disse partiene). Med andre ord, de ønsket

å likvidere partiet og opprette et «venstreparti» av reformistisk type.

I *Østerrike*, *Sveits*, *Luxemburg* og *Nederland* finnes en liknende tendens. I *Kommunistische Bund Österreichs (KBO)* har det skjedd en splittelse. Striden sto først og fremst om analysen av høyre-opportunistiske tendenser og hvordan en skulle behandle dette problemet. I *Sveits* finnes det flere organisasjoner. En av dem, *Schweiz Kommunistische Organisation (SKO)*, ble oppretta i 1978 og allerede i 1980 ser det ut til at den er i ferd med å bli lagt ned. Striden dreier seg om demokratisk sentralisme, sosialismen, økonomismen, og en del andre underordna spørsmål. *Kommunistische Bond Letzeburg (KBL)* i *Luxemburg* har også opplevd en mindre splittelse omtrent på samme grunnlag. Flere organisasjoner i *Hellas*, *Italia* og *Portugal* opplever i større eller mindre grad den samme striden.

PCP(m-l): LINJE FOR KLASSEFRED

I *Portugal* har en organisasjon gjennomgått en ekstrem utvikling som har endt i oppløsning. *Partido Comunista de Portugal (m-l)*, PCP(m-l), ble stifta i 1971. I lang tid fulgte partiet ei linje med å inngå nærmest klassefred i eget land for å bygge sin spesielle versjon av anti-hegemonisk front mot sosialimperialismen. I praksis ble USA sett på som en mellomstor imperialistmakt, ikke en supermakt. Sovjet forble den eneste supermakta. Alle krefter måtte forenes mot Sovjet. Praktisk talt all klassekamp mot eget borgerskap ble likvidert for å oppnå breiest mulig anti-hegemonisk allianse. Den logiske konsekvensen av ei slik ekstrem høyrelinje ble i år å oppløse organisasjonen, kvitte seg med marxist-leninistiske prinsipper og opprette en slags sosialdemokratisk organisasjon med front mot Sovjet.

Dette eksemplet viser at det finnes en egen historie og spesielle forhold som ligger til grunn for oppløsningstendensene i de ulike partiene. PCP(m-l) illustrerer en tendens: Tendensen til å redusere alle motsigelser i politikken til en. Kort uttrykt: Når sosialimperialismen er den farligste fienden, kortslutter noen ut av det at de må operere som om alle andre krefter står imot sosialimperialismen. Det utall av klassekampoppgaver som finnes i

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

eget land, mister interesse. Klassesamarbeidslinja vokser fram, rettferdiggjort av kampen mot sosialimperialismen. Denne ekstreme høyre-tendensen finnes i flere partier på vårt kontinent.

Det er mitt inntrykk at denne høyrelinja gir ekstra næring til angrep på leninismen — en tendens AKP(m-l) har kritisert offentlig i flere år. AKP(m-l) har heller aldri ansett PCP(m-l) som et marxist-leninistisk parti.

Om arbeidet for å opprette en anti-hegemonisk front har dette utgangspunktet, blir behovet for å påvirke de store politiske partiene — for eksempel euro-revisjonistene og sosialdemokratene — stort. Det kommunistiske partiet oppfattes som en hemsko i dette arbeidet. Ideen om å oppløse det leninistiske partiet og danne nye «venstre-koalisjoner» får ny næring.

ØKONOMISTISKE STRØMNINGER

Striden i de ulike partiene viser at det finnes andre «løsninger» på spørsmålet: Hvilken vekt skal partiet legge på den anti-hegemoniske kampen og kampen mot krigen, og hvilken vekt skal partiet legge på det store antall klassekampoppgaver som finnes i eget land? Det finnes tydelig nok *økonomistiske* strømninger, som i mange tilfeller prøver å legge en demper på kampen mot sosialimperialismen og samtidig mener at arbeidet i fagforeninger, miljøbevegelse, kvinnebevegelser o.l. i seg sjøl er nok til å fostre sosialistisk bevissthet.

Ingen av disse høyre-strømningene gir noe riktig svar på de utfordringene den internasjonale kommunistiske bevegelsen står overfor. Resultatet av slike linjer er da også vakling fra den ene ytterligheten til den andre, små eller skadelige resultater, påfølgende frustrasjon og forvirring, og økt oppløsningstendens.

«INDIVIDUELL FRIGJØRING»-TENDENSER

I tillegg til disse tendensene finnes «individuell frigjøring»-strømninger i enkelte partier. De kan ta ulike former. En nærmest klassisk form i tysk-kulturelle områder er «sempol»-ideologien som vi finner bl.a. i Nederland. Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland (m-l), KEN(m-l), preges av denne ideologien i dag. Det

kommer bl.a. til uttrykk på forsida i et av de isste utgavene av avisa deres, der Reich, Freud og Marx er avbildet i skjønn forening. Det er satt nærmest stopp for massearbeid i proletariatet, fagbevegelse m.m. Ideologiske og seksualpolitiske spørsmål prioriteres på topp. Vekta legges på å «frigjøre» enkeltmedlemmene. Barnekollektiver opprettes som alternativ til monogamiet og kjernefamilien. De retter arbeidet i hovedsak utelukkende inn mot universiteter, intellektuelle, manns- og kvinnebevegelsen. De mener det er krise i hele marxismen som teori og arbeider for å lage en ny «sosialistisk psykologi». De finner sin ideologiske inspirasjon i den gamle sex-pol-bevegelsen som fantes i Tyskland i 30-åra, hvor bl.a. Wilhelm Reich gjorde iherdige forsøk på å «forene» Karl Marx og Sigmund Freud. Moral: En individuell og seksuell frigjøring er vilkåret for samfunnsmessig revolusjon.

Slike retninger er sjølsagt ekstreme og fjernt fra marxismen-leninismen. Men det er verdt å merke seg at slikt dukker fram med ekstra tyngde akkurat nå i en del partier og organisasjoner som hevder å være marxist-leninistiske.

Nå er det ikke tvil om at disse høyre-opportunistiske strømningene møter motstand. Det finnes partier også i Europa som avviser denne tendensen. Ofte resulterer det i avskalling og splittelse, mens partiet fortsetter å arbeide. Det finnes opplagt positive tendenser. Likevel må det sies at den likvidatoriske tendensen er ganske alvorlig og at den skaper den største krisa i den nye kommunistiske bevegelsen på vårt kontinent.

DISKUSJON EN TING — LIKVIDASJON EN ANNEN

Jeg mener sjølsagt ikke at *diskusjon* om leninismen er det samme som forfall og likvidasjon. Et kommunistisk parti trenger grundige diskusjoner om både strategiske og taktiske spørsmål. At det til tider dukker opp ideer innafor det kommunistiske partiet om at både partiet og proletariats diktatur er avleggs, er heller ikke noe rart. Når sånt skjer, er det svært viktig med skikkelig diskusjon for å avklare situasjonen. Forfall og likvidasjon blir det først når slike synspunkter vinner såpass oppslutning at de enten splitter partiet eller i verste fall fører til oppløsning av det. For tida står denne høyre-opportunistiske

tendensen så sterkt at det ikke går an å omtale den som en «interessant og givende debatt». For tendensen truer med å ødelegge mye av det som er bygd opp i løpet av 15 år.

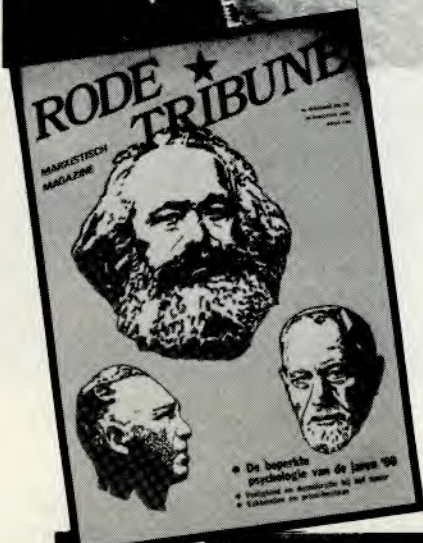
Det er ikke alltid så lett å finne ut hva som er nødvendig, åpen diskusjon, og hva som er likvidatoriske tendenser. For eksempel: I Sveriges Kommunistiske Parti (SKP) foregår det nå en offentlig debatt om hvorvidt leninismen er avleggs eller ikke. Ei bok, «Makten, Socialismen och Demokratin», som forkaster leninismen er blitt positivt omtalt av Gnistans sjefsredaktør Ghrister Lundgren (Gnistans 15. — 21. august 1980). Boka er anmeldt under følgende tittel: «boken som kan bli en klassiker før 80-talets vänster». Et annet innlegg stiller kravet: «Välj! mellan demokrati och Lenins teori» (Hans Falk i Gnistans 22. — 28. august 1980). Hva denne diskusjonen er uttrykk for, vil bare SKPs landsmøte vise, på samme måte som AKP(m-l)s landsmøte vil vise hva den skarpe og omfattende diskusjonen om *sosialismen* i Klassekampen betyr for partiet.

MANGE POSITIVE TENDENSER I 3. VERDEN

Bildet er langt mer sammensatt verden sett under ett. I Asia og Latin-Amerika finnes det partier med ganske stor innflytelse. Både i Thailand, Kampuchea, Burma, Filippinene, Nord-Kalimantan og Malaya finnes det kjempende partier i spissen for større gerilja-styrker. Den indre situasjonen i partiene er høyst forskjellig. Men inntrykket er at disse partiene i langt mindre grad er preget av den krisa som finnes på vårt kontinent. De kjemper i en helt annen situasjon. Fundamentale angrep på partienes leninistiske grunnlag ville bety død og fordervelse, praktisk talt. Det er typisk at Malayas Kommunistiske Parti som fylte 50 år i år, i den anledningen sendte ut en hilsen som forsvarte leninismen, som understreker behovet for å forsvare den demokratiske sentralismen, m.m.

På det latin-amerikanske kontinentet finnes også sterke partier og betydelig innflytelse. Både i Bolivia og Peru er det en kjent sak at marxist-leninistene har stor innflytelse. I andre land er situasjonen mer preget av splittelse, oppløsning og usikkerhet. I Afrika er situasjonen

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

Krisa i den internasjonale m-l-bevegelsen har gitt seg forskjellige utslag i forskjellige land og bevegelser: De franske marxist-leninistene (over) marsjerer fremdeles under kommunismens banner, men ble rammet av en splittelse ved årsskiftet. I Nederland presenterer KENml sin seksualpolitiske linje med bilde av Marx, Freud og Reich på forsida av organisasjonens blad, og konsentrerer seg om opprettelse av sosialistiske «barnekollektiver» (under).

først og fremst preget av mangel på kommunistiske organisasjoner. Men det finnes enkelte eksempler på det motsatte — særlig i de nordlige områdene i Afrika. I det nære Asia og Midt-Østen vokser det fram spirer til kommunistiske organisasjoner, med Proletariatets Parti i Iran som et viktig eksempel. Samtidig er det tydelig at den voldsomme framveksten av Islam setter sitt preg på slike tendenser i området, og de får problemer med å vinne fram i første omgang.

På det nord-amerikanske kontinentet finner vi igjen mye av de samme diskusjonene og striden som finnes i Europa.

I Øst-Europa og Sovjet er forholda ekstremt vanskelige for kommunister. Kjennskapen til slike tendenser er derfor mangelfull. Det som derimot er sikkert, er at Polens Kommunistiske Parti fortsatt eksisterer illegalt.

Denne stikkordmessige gjennomgangen av situasjonen i bevegelsen verden rundt er svært overfladisk. Hensikten med den er utelukkende å peke på at krisa ikke er like sterk over alt og å vise at det finnes stikk motsatte tendenser og kjempende geriljapartier. Derfor skal en være noe forsiktig med å proklamere krise i *hele* den internasjonale kommunistiske bevegelsen uten at en del forbehold blir tatt.

HVEM ER MED I BEVEGELSEN?

I Vest-Europa finnes det også tendenser til å stille spørsmålet: Hva er egentlig innholdet i den internasjonale kommunistiske bevegelsen? Jeg tenker da ikke på de som forkaster leninismen direkte. Jeg tenker på tendenser i partier som har forkastet de mest åpenbare angrepene på leninismen, men som stiller spørsmål om: Er det ikke egentlig slik at Jugoslaviass Kommunistiske Liga er en del av bevegelsen? Er det ikke slik at Berlinguers euro-revisjonistiske parti i Italia er en del av bevegelsen? Er det ikke slik at andre grupper egentlig utgjør en del av bevegelsen? Disse spørsmåla er vanligvis inspirert av Kinas utenrikspolitiske linje og KKP's linje for partiforbindelser.

KONTAKT MED ML-BEVEGELSEN VIKTIG NÅ

Dette viser til fulle at striden om *hva* den internasjonale kommunistiske bevegelsen

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

Intellektuelle marsjerer for sine krav. Sjuе mener at klassesammensettinga av KPD, med overvekt av intellektuelle, er en viktig del av forklaringa på hvorfor KPD ble oppløst.

skal være, er i full gang. Uansett hvor store eller små mange av partiene er, er dette en viktig strid. Den dreier seg om grunnleggende, strategiske spørsmål. Det dreier seg om hvordan i det hele tatt bevegelsen skal orientere seg i de neste 10-20-30 åra. Ettersom striden er i gang nytter det ikke å «melde seg ut» av den. Ethvert parti påvirkes av den, og kan også sjøl påvirke denne utviklinga. Derfor er det viktig at også et parti som AKP(m-l) er seg bevisst denne striden og sjøl gir til kjenne våre standpunkter, ikke bare i Norge, men også internasjonalt. Dette er vår internasjonale plikt — om vi ikke skal forfalle til et parti som bare interesserer seg for spørsmål i vårt eget land. AKP(m-l) har lenge vært kjent som et parti med ganske mange internasjonale kontakter, med ml-organisasjoner, frigjøringsbevegelser og demokratisk opposisjon. Dette

har vært en styrke ved partiet. I tida som kommer, vil det være viktig å bevare denne positive siden ved AKP(m-l)s arbeid. Den setter oss bl.a. i stand til å oppdage den høyre-opportunistiske strømmingen som truer hele bevegelsen i alle fall på vårt eget kontinent. Den setter oss i stand til å lære av ekstreme eksempler på oppløsning som det tyske KPD er.

OM LIKVIDASJON AV KPD

La meg derfor til slutt knytte noen kommentarer til nettopp oppløsninga av KPD. Jeg vil understreke at dette er foreløpige synspunkter. En lang rekke ting som Semler behandler i intervjuet kommer jeg ikke til å berøre. Hensikten er utelukkende å kommentere noen få sider ved den utviklinga som førte til KPDs oppløsning.

La meg også understreke at det er

svært vanskelig å kommentere oppløsninga til et annet parti. Det er så mye i landet og partiets historie og særegne bakgrunn som en som «tilskuer» ikke forstår. Med dette forbeholdet i friskt minne går det likevel an å uttale seg om denne saken.

VIKTIGE FEIL IFØLGE SEMLER

Problemet med intervjuet er at det gis mange antydninger om årsaker til krisa, feil som er begått osv. Men det gis ganske få klare svar. Et forsøk på å sammenfatte Semlers forklaringer kan kanskje se slik ut:

- KPD har ukritisk overtatt teorien, marxismen, uten å videreutvikle den — inkludert: perioden 30-40-åra i Sovjet burde vært bedre oppsummert. Komintern

KRISE I M-L-BEVEGElsen

burde vært oppsummert. Kontrarevolusjonen 1956 burde vært bedre oppsummert. Grunnlaget for kontrarevolusjon burde altså vært bedre forstått.

- Lenins partimodell, den demokratisk sentralistiske, er for så vidt rett, men må tilpasses egne historiske forhold. KPD klarte ikke dette.

- KPD har vaklet mellom å legge overdreven vekt på den anti-hegemonistiske kampen og kampen mot krigen, bygge front og drukne sin egen politiske linje i dette arbeidet, og å jobbe sektærisk og isolert. Vanskelighetene med å finne riktig forhold mellom kampen mot sosialimperialismen og deltakelsen i klassekampen mot borgerskapet har vært store.

- KPD har aldri fått virkelige røtter i proletariatet og massene.

- KPD har undervurdert sosialdemokratiets ideologiske herredømme.

- Partiledelsen utgjorde en gammel kjerne som ikke fornyet seg. Den besto for det meste av partifunksjonærer. Ledelsen undervurderte den ideologiske linjekampen, nølte og klarte ikke å lede partiet verken politisk eller organisatorisk. Ledelsens manglende evne til å lede partiet førte til ei bølge av kritikk som satte spørsmålstegn ved hele grunnlaget til partiet.

Jeg vil tillate meg å komme med noen kommentarer til denne framstillinga.

SMÅBORGERLIG KLASSESAMMENSETNING

- KPDs *klassemensetning* har vel alltid vært prega av intellektuelle, studenter, andre småborgerlige grupper. KPD klarte aldri å slå røtter i proletariatet, og ledelsen satte vel aldri inn en konsentrert innsats for å endre på denne tilstanden. De om lag 1000 medlemmene (i parti, ungdomsforbund og studentforbund), som fantes i KPD da det ble lagt ned i mars i år, bar preg av den klassemensetning som KPD hadde i starten. En slik organisasjon vil lettere vakle og la seg presse enn en organisasjon som er mer solid klassemessig forankra.

VAKLING I POLITIKKEN

- Det er uten tvil riktig at KPD har hatt store problemer med å utvikle en *politisk linje* som tok riktig hensyn både til klassekampen i eget land og til arbeidet for å bygge en anti-hegemonisk front. I flere år

fantet det en utprega tendens til å «reduere alle motsigelser til en», dvs. å underordne alt hensynet til kampen mot Sovjet og mot krigsfaren. En slik feilaktig forenkling av et kommunistisk partis oppgave førte utvilsomt til små, dels skadelige resultater, og fyrte opp under misnøye, forvirring og skuffelse i medlemsmassene. Jeg tror også ei slik linje (på samme måte som ei økonomistisk linje) fører til uklar forståelse for et kommunistisk partis oppgave: Å gå i spissen for *revolusjon* i eget land, kaste borgerskapets diktatur og opprette proletariatets diktatur. Det fremmer uklare oppfatninger om *målet*. Dermed vokser det fram uklarhet om behovet for et av de grunnleggende *midlene*: partiet.

FEIL I KJERNA — ELLER FEILAKTIG MED KJERNE?

- Jeg kjenner ikke partiledelsens sammenheng og bakgrunn. Men med utgangspunkt i Semlers opplysninger fristes jeg til en kommentar: Det kan sikkert være riktig at den ledende kjerna i partiet ikke ble tilstrekkelig *fornya*, og forble både byråkratprega og lite i stand til å oppsummere situasjonen i partiet og ta ledelsen. Det som Semler derimot ikke tar opp, er hans vurdering av *behovet* for ei velprøvd og erfaren ledende kjerne i ledelsen av et kommunistisk parti. Ikke minst Mao Zedong har understreka hvor viktig dette er. Alle historiske erfaringer med fascisme og forfølgelse viser det samme: Reaksjonen prøver først og fremst å knuse den ledende kjerna. I beste fall etterlater intervjuet et inntrykk av at Semler ikke har noen bestemt oppfatning av om dette spørsmålet er viktig eller ikke. Et ureflektert eller feilaktig syn kan føre til både byråkratismen (bevare den gamle kjerna uansett og hindre fornying) og spontanisme (kaste over bord den gamle kjerna når vansker tårner seg opp).

HVA BETYR DET Å UNDERVURDERE SOSIALDEMOKRATIET?

- Jeg kjenner ikke konkret til hvordan KPD har undervurdert sosialdemokratiets *ideologiske* herredømme. Men jeg skulle tro at dette er et problem nesten over alt hvor sosialdemokratiet står sterkt, ikke minst i de skandinaviske landa. Men spørsmålet gjenstår: Hva betyr det å korrigere ei slik undervurdering? Om det be-

tyr å utvikle konkret analyse og politikk for gode avsløringer av sosialdemokratiets økonomiske politikk, o.l. så er jeg helt enig. Om det betyr å skyve det kommunistiske partiet mer i bakgrunnen for ikke å minne massene om at vi har et bestemt mål — sosialistisk revolusjon, sosialisme og kommunisme — som står i motstrid til sosialdemokratiets mål, da blir saken en annen.

LEDELSEN FORSVARTE IKKE DE GRUNNLEGGENDE PRINSIPPENE

- Alle disse forholda har utvilsomt spilt inn og drevet fram krisa i KPD. En ukritisk tillempling av Mao Zedongs tenkning og kulturrevolusjonære linjer har sikkert spilt inn. En lang rekke faktorer — ytre og indre — har spilt inn. Jeg tror vi må lete etter en sammensatt «vev» av årsaker bak enhver partikrise. Men det er en ting som jeg tillater å påstå i tilfellet KPD som Christian Semler kommenterer lite: Hva det betyr at partiledelsen fører et forsvar for grunnleggende prinsipper i leninismen. Min påstand er at en av de *avgjørende* årsakene til at KPD faktisk ble *oppløst*, var at ledelsen *ikke* forsvarte disse prinsippene og dermed sjøl drev fram oppløsninga.

Dette er sjølsagt en påstand som må belegges. Intervjuet gir bare en delvis dokumentasjon og er svært indirekte i sine antydninger. Men la meg først prøve å sammenfatte disse antydningene, for så å bringe fram annet materiale som forteller mer om ledelsens rolle i den teoretiske kampen.

Det blir lagt vekt på at ledelsen undervurderte den ideologiske linjekampen. En burde ha konsentrert kampen om sentrale problemstillinger.

Dette er sikkert sant og riktig. Det viktigste spørsmålet blir imidlertid: Hva var *innholdet* i ledelsens linje, eller flertallet i ledelsen? En ting er manglende ledelse, usikkerhet og vakling. Men er det slik at en har ført en for svak kamp *for* de grunnleggende prinsippene i leninismen, eller er det slik at nettopp disse prinsippene var i ferd med å bli gitt på båten også av partiledelsen?

LEDELSEN KASTA LENINISMEN OVER BORD

Mitt inntrykk er at ledelsen sjøl var i ferd med å kaste leninismen over bord.

Hva sier Semler om dette? Min tolk-

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

ning av hva han sier, er: Gamle guder — dogmer — ble ikke revet raskt nok ned av ledelsen. Blant disse dogmene var: Sovjets utvikling i 30- og 40-åra, inkludert kontrarevolusjonen i 1956. Og Lenins partimodell: Et demokratisk-sentralistisk parti som våpen i kampen for revolusjonen.

STALIN — EN FORLØPER FOR BRESJNEV?

Til det første: Bak spørsmålet om Sovjets utvikling kan det ligge mye forskjellig. Mitt inntrykk er at det ikke blir sagt som ligger bak: At utviklinga i Sovjet i denne perioden i hovedsak var negativ. At kontrarevolusjonen egentlig ikke betydde noe kvalitativt brudd med utviklinga, og at Stalin ikke kan regnes som en marxismens klassiker — men nærmest som en forløper for Krustsjov og Bresjnev.

SEMLER UKLAR OM LENINS PARTITEORI

Til det andre: Semler sier om Lenins partimodell bl.a.: *«sjøl om det grunnleggende ved dette* (et fortroppsparti godt organisert og disiplinert basert på den demokratiske sentralismen. Min anm.) *fortsatt står ved lag, mener jeg kjernepunktet ved leninismen er at man utfra de faktiske historiske vilkår i det enkelte land må utvikle en strategi for sosialismen som er riktig.»*

På dette allmenne planet er det vanskelig å være uenig. Men hva betyr det nå egentlig? Betyr det at grunnprinsippene i leninismen ikke gjelder under dagens vilkår i et høgt utvikla kapitalistisk Vest-Europa? Intervjuet med Semler gir ikke noe svar på det. Dette er et problem, og det løses bare ved å undersøke annet materiale som finnes tilgjengelig.

SEMLER KLAR: LENINS PARTITEORI FORKASTES

Og det finnes materiale som viser at Semler har et klart syn på Lenins partiteori. Dette synet legger han bl.a. fram i heftene «Zur Bilanz und Perspektive der KPD», utgitt i mars 1980. I hefte nummer 2 har Christian Semler en lengre artikkel om «Vårt partis historie». Her finner vi svaret. Sitat:

«Det synes nødvendig å skille mellom på den ene sida et altomfattende

krav til ledelse, som viser seg i det at en vil bygge partiet til den tyske arbeiderklassen, og, på den annen side, gå inn for tanke og handling som er avantgardistisk, dvs. som er retta inn på framtida, viser framover. Vårt parti har hele tida stått på tradisjonen med altomfattende krav til ledelse, slik det blei satt fra av Stalin i Sovjet i 20-åra, samtidig som vi har forsøkt å rette opp denne ensidigheten gjennom å knytte den på eklektisk (overflatisk) vis til Mao Zedong sin partiteori. Vi har forsøkt å videreutvikle den stalinske partiteorien gjennom å legge vekt på masselinja, det å lære av massene osv, men uten at vi noen gang virkelig har gjort opp regnskap med Lenins og Stalins forhold til partispørsmålet og om Lenins tanker om partiet i de ulike etappene i den russiske revolusjonen. På vår 2. partikongress presenterte vi partiteorien som en katekisme, på en måte som langt oversteget den feilaktige formen den fikk i Sovjet.

Det det nå gjelder, er å revurdere påstanden om at bare kommunistpartiet kan lede arbeiderklassen og at det ikke skal dele denne ledelsen med noen andre krefter. Vi må revurdere påstanden om at det det kommer an på, er å «avsløre og knuse» sosialdemokratiet (bolsjeviseringstene). Denne forestillingen bygger på ideen om at arbeiderklassen blir stadig mer enhetlig, men ei slik utvikling finner vi hverken i kapitalismen eller i overgangssamfunnet. Vi må komme til klarhet over at kommunistpartiets ene-herredømme i Sovjet var uttrykk for den særegne russiske historiske utvikling. På bakgrunn av de historiske erfaringene med Europa til nå, er det derimot nærliggende å basere seg på et mangfold av progressive politiske retninger, både innafor arbeiderbevegelsen og innafor de folkelige kreftene som i fellesskap går imot utbyttersystemet. Innafor denne fronten av ulike krefter må kommunistene kjempe for den linja som de har utvikla på grunnlag av den vitenskapelige sosialismen. Erfaringene siden den 7. verdenskongressen (i Komintern) viser også at når klassekampen blir skjerpa og gjennom det målbevisste arbei-

det til det kommunistiske partiet, er det mulig å vinne over deler av sosialdemokratiet og arbeide mot å skape et progressivt venstre-sosialistisk parti, som kan isolere høyrekreftene i ledelsen osv. ...»

SEMLER FOR ET VENSTRE-SOSIALISTISK PARTI

I virkeligheten blir det her tatt et oppgjør med Lenin og Stalins partimodell. Det «regnskap» som skal gjøres, er å slå fast at denne tradisjonen er feilaktig. Erfaringene fra Sovjet og kontrarevolusjonen forteller at det fører galt av sted å bygge et fortroppsparti av Lenin og Stalins type. Proletariatets diktatur kan bare bygges opp på grunnlag av et mangfold av progressive politiske krefter — uten det kommunistiske partiets ledende rolle og særstilling. I kampen for revolusjon må dette få som konsekvens at fortroppspartiet får et helt annet innhold enn det tradisjonelle kommunistiske: Et målbevisst kommunistisk parti kan oppnå å skape et progressivt, venstre-sosialistisk parti hvor deler av sosialdemokratiet vinnes og blir med.

I intervjuet med Semler framhever han sjøl problemene med å utvikle en særegen politikk for kommunistene i forskjellig frontsam-

KRISE I M-L-BEVEGELSEN

Tyske arbeidsfolk i en demonstrasjon. KPD lyktes aldri i å oppnå noen skikkelig basis i proletariatet.

I artikkelen for øvrig blir det argumentert med at klassene har utviklet seg slik i dagens samfunn at den krafta som skal spille en ledende rolle, må ta opp i seg og representere alle disse ulike kreftene. Un-

derforstått: Dette kan ikke et tradisjonelt proletarisk revolusjonært parti klare. Derfor må det skapes et «venstre-sosialistisk» parti.

Dersom «kjernepunktet i leninismen»

betyr å utvikle en slik strategi, synes jeg det er klart hvor det virkelig bar galt av sted for KPD. Jeg kan vanskelig forstå at ledelsen i KPD kjempet for svakt eller for sterkt. Poenget er at de — i et nødvendig oppgjør med dogmatisme og mekanisk Kina-kopiering kastet barnet, leninismen, ut med badevannet.

En slik «fornyng» av Lenins partimodell er ingen fornyng. Den er likvidasjon av teorien. Det er å søke løsningen på problemene ved å lansere et reformistisk «venstre-sosialistisk» parti som alternativet.

Derfor tillater jeg meg å påstå at krisa i KPD — som i andre partier — hadde mange og sammensatte årsaker, men at KPD blei likvidert fordi partiledelsen til syvende og sist ikke førte en forsvarskamp for leninismen. Den som mener at leninismen er avleggs under de klassevilkår som hersker i Vest-Europa i dag, vil sjølsagt være helt uenig i en slik konklusjon.

Nå er ikke hensikten med denne artikkelen å føre faktiske argumenter i marka for at leninismen fortsatt er gyldig. Jeg tar det for gitt ettersom historiske eksempler og erfaring på ingen måte har

arbeid — som her i en demonstrasjon mot atomkraftverk. Sjøe sier i sin kommentar at uansett problemer som KPD hadde i arbeidet

finner vi hovedårsaken til KPDs oppløsning i det faktum at ledelsen ikke gikk i spissen for

å forsvare den marxist-leninistiske partimodellen.

overbevist meg om det motsatte. Poenget i tilfellet KPD er at en egentlig ikke burde bli overrasket over en storm mot leninismen i partiet når ledelsen sjøl ga opp forsvaret av leninismen og først og fremst kritiserer seg sjøl for ikke å ha revet ned gamle «guder» raskt nok.

LEDELSEN MÅ KJEMPE FOR PRINSIPPENE

Dermed mener jeg også at en kan trekke en viktig lærdom av likvidasjonen av KPD. Ei partikrise kan oppstå på grunn av en rekke indre og ytre faktorer. Det kan oppstå store tillitskriser mellom ledelse og medlemmer som skyldes endringer i de objektive forholda og betydelig feil i ledelsens arbeid. Noen kriser kan løses lett, andre er mer seiglivne og kan være uhyre vanskelige å løse. Men en ting er sikkert: Om ikke ledelsen evner å forsvare, argumentere for og utbre de grunnleggende prinsippene i partiet, vil partiets dager som kommunistisk være talte. I et parti hvor det finnes tillitskrise mellom ledelse og medlemmer vil det være behov for å gjøre en rekke ting for å rette på forholda, inkludert å forbedre praktiseringen av demokratisk sentralisme. Men alle slike nødvendige tiltak vil bli tomme slag i lufta om ikke ledelsen kjemper for *teorien*. Dette betyr også at den må kjempe for og legge realistiske planer for skolering av hele partiet i marxismens ABC, og på *grunnlag* av denne ABCen arbeide for å videreutvikle marxismen og tillemppe den på de konkrete klassekampforholda som finnes i eget land. Kastes ABCen over bord og dette kalles «fornying», er det klassisk høyre-opportunisme.

Dette er neppe *tilstrekkelige* tiltak for å løse slike partikriser som så mange partier i Vest-Europa er oppe i akkurat nå. Men at det er *helt nødvendig* for å bevare det kommunistiske partiet, finnes det ingen tvil om.

Vi i AKP(m-l) kan med stort utbytte studere de lærdommene som finnes i denne utviklinga, og ikke minst i likvidasjonen av KPD. Den som tror at krisa i den internasjonale kommunistiske bevegelsen ikke finner sitt uttrykk i ml-bevegelsen i Norge, tar sjølsagt feil. Den som tror at probleoer løses ved å forkaste *leninismen* tar enda mer feil. Likvidasjonen av KPD forteller oss det.

RØDE FANE BESØKER UNIVERSITET I KINA

— Kvaliteten på studentene er blitt bedre. I dag må vi oppfordre dem til ikke å studere *for* hardt. De må også drive sport og ta vare på helsa.

Slik la undervisningslederne ved Cekiang-universitetet i Hangzhou fram sitt syn på situasjonen da vi besøkte universitetet i sommer.

Røde Fanes redaktør Rune Ottosen var med i en journalistdelegasjon fra Klassekampen, og diskuterte blant annet undervisningssituasjonen og klasseanalysen med undervisningslederen for marxistisk teori, Lou Tungtan.

— Studentene får ikke studere *for* hardt!

Universitetet er gammelt og tradisjonsrikt, det ble opprettet i 1897 under navnet Søk sannheten-akademiet. Det består av 15 fakulteter med kun tekniske og naturvitenskapelige fag.

Før frigjøringa var det i alt utdannet ca. 4000 studenter, etter frigjøringa er 24 000 uteksaminert. Under kulturrevolusjonen stoppet rekruttering opp. Opptaksprøvene ble stanset, og det ble tatt inn folk etter nye kriterier. For de såkalte bonde/arbeider-

studentene ble det bare lagt vekt på klassebakgrunn og uttalelser fra arbeidskamerater. Dette førte til at nivået sank. I de ti årene under kulturrevolusjonen ble det i alt uteksaminert 4000. Vi rekrutterte 1500–1600 hvert år. Vi tapte 11–12 000 ferdigutdannede bare på dette universitetet i denne perioden, og kvaliteten på dem vi uteksaminerte var dårlig. Da ultra-venstrelinja til «firerbanden» herjet, ble mange professorer og lærere angrepet. Den nåværende parti-

De intellektuelle i dagens Kina er lønnsarbeidere som både ideologisk og politisk er en enhet med arbeiderklassen, hevder undervisningsleder Lou Tungtan. (Foto: Leif Gabrielsen)

sekretæren ble f.eks. tvunget til å gi opp arbeidet sitt og ble sendt på kroppsarbeid. Det er sjølsagt ikke noe galt med kroppsarbeid, men det bør ikke fungere som straffearbeid.

Alle intellektuelle ble kalt «den stinkende niende kategori», og de studentene som ville konsentrere seg om faget, måtte gjøre det i dyp hemmelighet. Mange studenter nektet å lese, og løp bare rundt og ropte slagord om å gjøre opprør.

I 1976 rådde det fullt kaos på hele

universitetet, men da sentralkomiteen styrtet «firerbanden», kunne vi begynne korrigeringsarbeidet og rette opp feilene.

I 1977 ble opptakseksamen igjen innført. Vi har nå tatt inn nye kull i tre år på rad, og kvaliteten på studentene er blitt mye bedre. Vi brukte prinsippet med å plukke ut de beste fra opptaksprøvene. Det er meget flittige studenter. Nå må vi passe på at de ikke studerer *for* hardt. Vi oppmunt-

rer dem også til å drive sport og ta vare på helsen.

I alt har vi nå 5500 studenter og 218 vitenskapelige assistenter. Vi har 221 professorer og 950 lektorer. Under kulturrevolusjonen ble alle titler fjernet, og utpekingen av nye vitenskapelige assistenter opphørte. Dette har vi gjenopptatt, og akkurat nå har vi forfremmet en del til professorer. For tiden har vi også 20 lektorer og lærere i utlandet for å spesialisere seg. De fleste er i USA, men noen er

også i Vest-Tyskland, Storbritannia og Japan. Under kulturrevolusjonen førte vi den stengte dørs politikk. Nå er alle begeistret over å lære fra utlandet, og mange studerer språk.

Utover det faglige undervisningsopplegget har vi kurser i politikk, filosofi, politisk økonomi og partihistorie. Vi har både KKP og KKV-organisasjoner. 1100 er partimedlemmer — ikke så mange av dem er studenter.

Det er gratis å gå på universitetet, men familiens økonomi avhenger av om de må betale for mat og boutgifter. De som har vanskeligheter, kan få statlig støtte. De som hadde jobbet fem år før de begynte, fikk tidligere full lønn mens de studerte, men det er nå redusert til dekking av de nødvendige utgiftene. De får dog mer enn de vanlige studentene.

De fleste studentene er nå 17–18 år når de begynner — noen få er enda yngre. De eldste kan være 25 år. På grunn av de ekstraordinære forholdene under kulturrevolusjonen har vi også tatt inn folk helt opp til 28 år.

Det er Kinas Vitenskapsakademi og den lokale partikomiteen som leder universitetet. Akademiet har hovedansvaret. Vi har i gang 149 forskningsprosjekter, stort sett anvendelsesforskning — i liten grad grunnforskning.

— *Hvordan reagerte bonde/arbeiderstudentene som var tatt inn under kulturrevolusjonen på «firerbandens» fall? De fleste av dem var jo kommet inn på grunn av deres utdanningspolitikk?*

— De fleste hadde gjennomskuet «firerbanden» og var lei av alt kaoset, de skjønte at de var ført bak lyset. Et lite antall dårlige folk så det ikke slik.

Vi fikk jo en overgangsperiode da vi måtte ta igjen det tapte, hvor vi både hadde bonde/arbeiderstudenter og nye studenter her samtidig. Det var også et kull arbeider/bondestudenter som kom inn rett etter «firerbandens» fall. Alle uansett bakgrunn har studert meget hardt i denne perioden, og ingen har blitt utsatt for noen form for diskriminering.

— *Hvor stort antall av dem som søker kommer inn — og hvordan er*

Universitetet driver sitt eget verksted, dels for å prøve ut teknologiske eksperimenter — dels for at studentene skal drive manuelt arbeid ved siden av studiene.

Halvparten av arbeidsstokken var heltidsarbeidere — den andre halvparten studenter i praksis. Vi snakket med disse to studentene, Lou Choumogui — 20 år (til høyre) og Sun Ming Wei — 18 år. De fortalte at de arbeidet på verkstedet til sammen 4 uker i året.

De studerte gjennomsnittlig 10 timer pr. dag. Det var 24 timer undervisning i uka.

Ved siden av den faglige undervisninga var det obligatorisk undervisning i politisk økonomi, partihistorie og studier av aviser, tidsskrifter og aktuelle internasjonale spørsmål.

(Foto: Leif Gabrielsen)

klassebakgrunnen til dem som kommer inn nå?

— I hele provinsen var det 710 000 som søkte høyere utdanning, og av dem ble 11 000 tatt opp. 800 kom inn her, men siden vi tar opp studenter fra hele Kina, tok vi også inn ca. 700 fra utenfor provinsen — av de 1528 studentene vi tok opp i alt. De fleste kommer fra bonde- og arbeiderfamilier og fra intellektuelle. Under kulturrevolusjonen ble barn av intellektuelle nektet adgang, så det er nå en viss økning med folk fra denne gruppen. Her er den samlede oversikten over bakgrunnen til dem som ble tatt opp:

Arbeiderfamilie	260
Bønder	430
Kader/funksjonær	320
Offiser i hæren	66
Andre funksjonærer/intellektuelle	429
Utbytterfamilie (tredje generasjon)	2

— *Hva gjøres for å utvikle enheten mellom studenter og ansatte og mellom bonde- og arbeidermassene?*

— Mange av studentene har tidligere jobbet på landsbygda og har godt kjennskap til bøndernes leve-sett. Vi har også bestemt at studentene skal drive en viss mengde kroppsarbeid, enten på de fabrikkene som vi har her på universitetsområdet, eller på andre steder.

De ansatte lærere og forskere driver forskningsarbeid i nær tilknytning til forskjellige fabrikker for å utvikle maskiner etc. Dette øker den gjensidige forståelsen for hverandres arbeid.

— *Det har vært mye diskusjon om klasseanalyse i det siste, der de intellektuelle blir plassert i arbeiderklassen. Kan det ikke tenkes sjikt blant de intellektuelle som ikke entydig kan plasseres verken i arbeiderklassen eller i borgerskapet?*

— Under kapitalismen har de forskjellige klassene sine egne intellektuelle. De intellektuelle er et sjikt som går over flere klasser. Det sam-

me gjelder for så vidt her også. Hvis vi sier at *alle* intellektuelle tilhører arbeiderklassen, så stemmer ikke det. Men etter 30 år med sosialisme, så tilhører *flertallet* arbeiderklassen. Min generasjon var litt over 10 år da frigjøringen kom. Vi er utdannet i det sosialistiske Kina, for de yngre årsklassene er det enda mer opplagt. Men også de som er eldre er skolert av vårt parti. Vi kan ikke utelukke at enkeltpersoner som tilhørte utbytterklassen, fortsatt holder fast ved sin gamle ideologi på tross av 30 år med sosialisme.

— *Men kan det ikke tenkes at det dannes nye privilegerte sjikt?*

— For det første: Dersom det ikke eksisterer noen privilegerte sjikt, er det heller ikke mulig for noen intellektuelle å gå i deres tjeneste. For det andre: Enkeltpersoner kan sjølsagt degenerere fra alle grupper av folket — også blant de intellektuelle.

— *Nå gjør du klassetilhørighet til et spørsmål om subjektiv vilje. I Norge legger vi vekt på den objektive stilling til f.eks. en intellektuell, for å plassere vedkommende klassemessig.*

— Det er forskjell mellom kapitalistiske og sosialistiske land. I det gamle Kina fantes det også journalister som tjente partiet og ikke først og fremst tenkte på egen nytelse. De tilhørte arbeiderklassen. Det fantes også noen som var sympatisk innstilt til oss, men de var ikke en del av arbeiderklassen. Men vi stemplet ikke disse som småborgerlige intellektuelle av den grunn, vi dannet kjerner av sympatisører blant disse.

De intellektuelle i dagens Kina er lønnsarbeidere som både ideologisk og politisk er en enhet med arbeiderklassen.

— *Har ikke utartingen i Sovjet vist at dette også kan forandre seg under sosialismen?*

— Vi kan ikke utelukke muligheten for at verken intellektuelle eller andre kan degenerere. Men dersom det skal skje i stort omfang, forutsetter det at produksjonsforholdene forandrer seg. Til og med de ti årene under kulturrevolusjonen, hvor det ble pisket opp en voldsom stemning mot intellektuelle, betraktet ikke massene av bønder og arbeidere de intellektuelle som fiender.

— *Kommunismen vil oppheve skillet mellom åndsarbeid og kroppsarbeid, men et slikt skille eksisterer vel i dag?*

— Det er sant, det er et langsiktig mål å oppheve dette skillet. Før vi kan komme så langt, må vi forhindre at bare de intellektuelle driver intellektuelt arbeid og bare arbeidere driver kroppsarbeid. Men løser vi dette ved at de intellektuelle driver kroppsarbeid? Etter min mening nei. Løsningen ligger i at hele nasjonens kulturelle nivå blir høynet.

Forsvinner arbeid

— AKP(m-l) gjør en stor feil om en later som om klasseanalysen av Norge i dag finnes i Det kommunistiske manifest.

Faktum er at proletariatet her i landet stadig blir tallmessig mindre. Og denne tendensen vil trolig fortsette ut dette århundre, hevder Gustav Lindberg i denne artikkelen.

— Men dét er latterlig å hevde at proletariatets politiske betydning raskt vil minske, mener han.

Røde Fane vil komme tilbake med flere artikler som retter søkelyset mot endringene i klasseforholda i Norge.

erklasse?

«Farvel til proletariatet.» Det var et utbredt synspunkt på SVs konferanse om «Sosialisme på norsk». Sosialister kan ikke satse på den tradisjonelle arbeiderklassen, fordi: «Data-revolusjonen vil redusere den gammeldagse arbeiderklassen, mens flere og flere får høyere utdanning og funksjonæryrker — og i disse nye gruppene ligger det politiske tyngdepunktet i framtida.» Omtrent slik er resonnementet.

Slike synspunkter eksisterer innafør AKP(m-l) også, om ikke i klartekst. Men mange undrer på spørsmålet. Og hva slags oppfatning har egentlig AKP(m-l) om dette? På den ene sida er partiets talsmenn utrettelige i å understreke at den kommende innføringa av data-teknologi vil bety en voldsom omveltning av produktivkreftene. På den annen side ler partiets talsmenn hånlige av de «umarksiske» farvel-til-proletariatet-synspunktene. Men er ikke dette en motsigelse? Om data-revolusjonen virkelig vil føre til en enorm omveltning av arbeidsplassene, kan det ikke bety annet enn at proletariatet reduseres, og hvilken grunn har vi da til å le så hånlige?

Dette er et diskusjonsinnlegg. Det er et forsøk på å si noe om proletariatets størrelse i åra framover, basert på noe offentlig statistikk og på noen mer eller mindre godt begrunna antakelser.

HVA ER PROLETARIATET?

Ofte brukes ordene proletariat og arbeiderklasse om hverandre. I denne artikkelen skal jeg bruke ordet proletariat utelukkende om det som kan kalles den tradisjonelle arbeiderklassen. Grovt sett kan det sies å være folk med mer eller mindre manuelle yrker i produksjonen — stort sett i næringer som bergverk, industri, bygg og anlegg og transport. Men de finnes sjølsagt også i fisket, skogbruket og jordbruk — og i andre næringer også. Det er folk som er ansatt, og de er nederst på hierarkiet i bedriften — har ingen under seg.

Det er unødvendig å lage mer presise definisjoner her. Det som er poenget er at en kan lage en hovedinndeling av hele arbeiderklassen: På den ene sida den tradisjonelle delen — proletariatet — og på den andre sida mer perifere deler av arbeiderklassen. Den perifere delen er ofte

lavere funksjonærer — butikkekspedi-
tører, kelnere, bankfunksjonærer.

Debatten om klasseanalysen som ble
ført for noen år siden (se Røde Fane for
1976) slo fast at de lavere funksjonærene
tilhører arbeiderklassen. De har under-
ordna, rutinemessig og lavtlønna arbeid
— ofte ligger de under proletariatet på
lønnsskalaen.

Ingen kan for alvor påstå at denne de-
len av arbeiderklassen — de lavere funk-
sjonærene — kommer til å forsvinne.

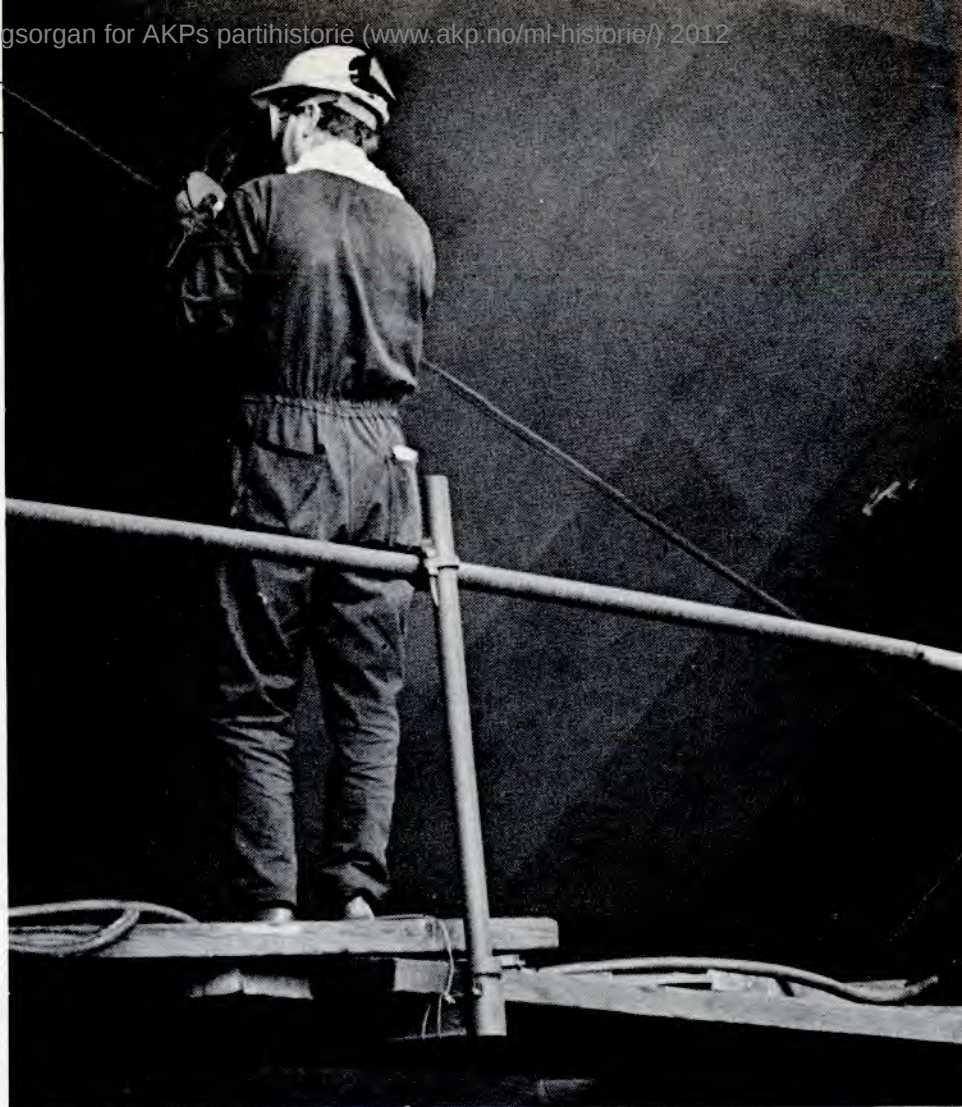
Spørsmålet er om den tradisjonelle ar-
beiderklassen — proletariatet — blir bor-
te? Det ville være en utvikling med enorm
politisk betydning. Marxismens klassikere
har alltid understreket at proletariatet i
produksjon og transport er den ledende
krafta i kampen for sosialismen. *«Bare
en bestemt klasse, nemlig byggpro-
letariatet, fabrikk- og industriarbei-
derne i det hele er i stand til å lede he-
le den arbeidende og utbyttede mas-
sen i kampen for å styrte kapitalens
åk ...»* skriver Lenin (Marx-Engels-
Marxisme, Oktober 1977, s. 303).

HVOR MANGE JOBBER I INDUSTRIEN?

Tabell 1 viser sysselsettinga i industri og
bergverk siden 1940. (For kilder, se bak i
artikkelen.) Tallene viser altså hvor tall-
messig stor den totale gruppen av eierne,
funksjonærene og proletariatet er i disse
næringene. Av det totale antallet tilhører
det overveldende flertallet industrien, i
bergverk jobber ikke mer enn ca. 10 000.

Tallene viser interessant nok at syssel-
settinga i industrien aldri har vært høyere
enn i 1976. Faktum er at industrien har
vært i ekspansjon fra kapitalismens gjen-
nombrudd i Norge fram til midten av 70-
åra. Men så kommer et brudd: I siste
halvdel av 70-åra gikk sysselsettinga raskt
nedover i disse næringene.

Tallene gjelder alle sysselsatte. Proleta-
riatet kan vi regne utgjør ca. 3/4 av hele
sysselsettinga — altså et sted rundt
300 000 i 1979. Men proletariatets andel
av hele industrisysselsettinga synker
langsamt: På den ene sida skjer det rasjo-
nalisering og innføring av arbeidssparen-
de maskiner i produksjonen — på den an-
dre sida utbygges bl.a. økonomi- og
salgsfunksjonene, slik at funksjonæran-
delen øker.

Verftsarbeidere i aksjon. I dag er denne yrkesgruppa blant dem som rammes hardt når arbeidsplasser nedlegges. Hvilken plass kommer de til å innta på morgendagens statistikker? (Foto: Samfoto)

TABELL 1
ANTALL SYSSELSATTE I BERGVERK OG INDUSTRI

1940	1950	1960	1970	1973	1976	1979
160 000	258 000	340 000	380 000	401 000	426 000	397 000

KILDE: SE BAK I ARTIKKELEN

TABELL 2.
SYSSELSATTE I BYGG- OG ANLEGGSNÆRINGEN, OG I TRANSPORT, LAGRING, POST, TELE. 1979.

Bygg/anlegg 151 000	Transport etc. 172 000
------------------------	---------------------------

TABELL 3.
FORSØK PÅ Å BEREKNE PROLETARIATETS STØRRELSE.
SYSSELSATTE MENN OG HELTIDSSYSELSATTE KVINNER.

	1970		1978	
	Antall	% av alle sysselsatte*	Antall	% av alle sysselsatte*
Menn	560 000	54	545 000	48
Kvinner	?	?	80 000	23
Total	?	?	625 000	42

* Alle sysselsatte menn og heltidssysselsatte kvinner.

TABELL 4.
SYSSELSATTE PÅ ARBEIDSPLASSE MED MER ENN
50 SYSSELSATTE

	Bergverk/industri (1974)	Bygg og anlegg* (1977)
50—99 sysselsatte	54 000	70 000
100 og mer	217 000	

* Alle ansatte i offentlig bygge- og anleggsvirksomhet er regnet her.

HVOR STORT ER HELE PROLETARIATET?

Proletariatet er langt større enn bare industriproletariatet. De andre store delene er i næringene bygg og anlegg, og i transport, kommunikasjoner o.l. Tabell 2 viser hvor stor sysselsettinga er der. I bygg og anlegg kan vi regne at ca. 80 prosent av de sysselsatte tilhører proletariatet. I transport osv. er det verre å beregne, men kanskje halvparten av de sysselsatte der utgjøres av proletarer som sjøfolk, sjåfør, folk på lager, postbud o.l.

Men proletariatet fins også utafor disse næringene. I de store varehusene, grossistene og de største handelsbedriftene fins det ofte ganske store grupper som likner på industriproletariatet. Likeledes på kjøkken og i reingjøring — f.eks. på store hoteller og restauranter.

Jeg har forsøkt å beregne proletariatets — den tradisjonelle arbeiderklassens — størrelse for to år — 1970 og 1978. For 1970 har jeg brukt Folketellinga, for 1978 har jeg brukt beregninger basert på Arbeidskraftsundersøkelsene. Jeg har ikke tatt med den store gruppen deltidsansatte kvinner i tabellene — tallene representerer altså sysselsatte menn og heltidssysselsatte kvinner.

Tabell 3 viser resultatet. Vi ser at blant de sysselsatte mennene utgjorde proletariatet 560 000 i 1970 — det var (anslagsvis) 54 prosent av alle sysselsatte menn. I 1978 var antallet sunket til 545 000, og andelen til 48 prosent.

Når de heltidsansatte kvinnene legges til, ser vi at proletariatets andel av hele sysselsettinga synker — til 42 prosent i 1978. Det kommer av at det typiske for kvinnene ikke er å jobbe i proletaryrker, men i lavere funksjonæryrker. (NB: Jeg har regna sykepleiere o.l. som lavere funksjonærer.)

HVOR STORT ER KJERNeproletariatet?

Så langt har jeg regnet på hele proletariatet. Men hvor stort er kjerneproletariatet — den delen av arbeiderklassen som skiller seg ut ved stor konsentrasjon og sterk organisasjon? Der arbeiderne er samla på svære arbeidsplasser, kan de utgjøre en langt større kraft enn om de er spredt og oppsplitta geografisk.

Sjøl de største norske bedriftene er

KLASSEANALYSE

små arbeidsplasser i internasjonal målestokk. Aker-konsernet, Hydro, Borregaard og Elkem-Spigerverket har hver rundt 10 000 ansatte, men de er spredt på forskjellige steder. Og dette er ikke mye i sammenligning med de store bilfabrikkene i verden, eller sammenlikna med lokomotiv-fabrikkene i Russland før revolusjonen i 1917. Det er viktig å skille ut kjerneproletariatet, fordi det er åpenbart at den politiske rollen proletariatet på en storbedrift kan spille, er noe helt annet enn hustrykkeren i Romsdal Sparebank (hvis han finnes) eller de tre lagerarbeiderne på Nesna Samvirkelag (om de finnes).

Tabell 4 viser hvor mange som er sysselsatt på arbeidsplasser med mer enn 50 sysselsatte i bergverk/industri og bygg og anlegg. Bare de enkelte arbeidsplasser er regnet — ikke flere bedrifter i samme konsern. 3 forskjellige bakerier på hver sin kant av byen, men med samme eier — og med 20 ansatte på hver av de tre plassene — ville ikke bli regnet med her.

Med en grense på 50 sysselsatte betyr det at bedrifter der proletarene er 40, 30 eller enda færre er regnet inn.

Om vi aksepterer en definisjon om at kjerneproletariatet er på arbeidsplasser med mer enn 50 sysselsatte, kan en løselig beregne hvor stort det er. I bergverk og industri vil det være omkring 200 000 (271 000 ganger 3/4), i bygg og anlegg mellom 50 000 og 60 000. Legger en til proletariatet på andre storbedrifter i transport, handel osv., kommer vi omtrentlig fram til at kjerneproletariatet er på noe under 300 000.

PROLETARIATET VIL MINSKE. MEN HVOR FORT?

Regner vi yrkesbefolkningen som alle sysselsetter menn (ca. 1 million 100 000 i 1978) og heltidsansatte kvinner (ca. 350 000 i 1978) blir summen 1 million 450 000. Proletariatet er på ca. 625 000, mens kjerneproletariatet for seg sjøl er ca. 300 000 — altså på ca. 20 prosent av yrkesbefolkningen.

Dette var situasjonen i slutten av 70-åra. Når vi i tillegg regner de lavere funksjonærene til arbeiderklassen, ser vi straks at arbeiderklassen totalt sett er langt over halvparten av yrkesbefolkningen. Men kjerneproletariatet er et mindretall av arbeiderklassen totalt.

Det er spådd i mange år at den tekniske utviklinga vil føre til at proletariatet forsvinner. Men vi har sett at proletariatet har økt i absolutte tall i Norge helt fram til midten av 70-åra. Men så kommer et brudd: Nå minsker proletariatet, først og fremst p.g.a krisa i industrien.

Samtidig har sysselsettinga økt ganske sterkt i næringer som undervisning, helsestell og varehandel i 70-åra. Det fører til at proletariats andel av yrkesbefolkninga er på tilbakegang.

Men hvor fort?

Kapitalistene kommer til å prøve å anvende mikroprosessorer og annen data-teknologi for å spare utgifter til lønninger. Men det kommer til å ta tid for dem å få det innført. Der hvor produksjonsprosessen er standardisert og rutinemessig, det som ofte kalles prosessindustrien(?), vil

de få det til. Men ikke all industri er slik. Det er trolig langt lettere å automatisere produksjonen på et meieri enn på et verft.

Jeg tror at sysselsettinga i industrien vil gå en del ned i åra framover. Men noen dramatiske omslag — av typen «proletariatet i industrien halvert på 5 år» tror jeg ingen ting på. Og til nå ser det ut som om overproduksjonen i verdenskapitalismen er en større årsak til nedgang i industri-sysselsettinga enn automatisering.

Men i andre næringer — som transport og bygg og anlegg — vil det neppe skje noen store endringer i proletariats størrelse. Det fins industriroboter som kan overta f.eks. monteringsarbeid i industrien, men noen sjåførroboter eller forskalings snekker-roboter har jeg ennå ikke hørt om.

Samlet fører dette til at proletariatet vil

Er det slik framtidens «arbeidsplasser» vil se ut — mye plass og lite arbeid? Her vandrer truck'ene rundt på egen hånd og plukker apotekervarer fra lageret. Alt datastyrt. (Foto: Klassekampen)

I dag kommer en ikke langt uten folka «på gølv» — men hvor mange proletarer vander rundt i hjelm og kjeledress i Norge anno år 2100? (Foto: Samfoto)

minske. Ser en på arbeiderklassen som helhet, vil andelen av lavere funksjonærer øke. Den tradisjonelle arbeiderklassen — proletariatet — vil gå tilbake tallmessig. la oss si det er på ca. 500 000 i dag. Når vil det være 400 000? I 1990? eller ved århundreskiftet? Jeg tror — for her er det vanskelig å vite — at proletariatet vil være langt over 400 000 fortsatt i 1990. (NB: Hva en krig kan bety for dette, har jeg ikke forsøkt å spekulere på.)

Innafor proletariatet er det trolig at det er nettopp kjerneproletariatet som vil minske. Som regel er det på storbedriftene der det er størst muligheter for å innføre automatisering som fjerner arbeidsplasser. Fra nå av tror jeg at konsentrasjonen og sentraliseringa av kapitalen ikke lenger vil føre til større og større arbeidsplasser. I så fall betyr det at den historiske tendensen til monopolisering i ka-

pitalismen som samtidig førte til konsentrasjon av proletariatet, nå tar en slutt. Størrelsen på fabrikanleggene vil gradvis gå tilbake, sjøl om monopoliseringa vil fortsette.

EN GJETNING FOR RESTEN AV ÅRHUNDRET

Jeg tror det er ufravikelig at proletariatet vil minske i åra framover — både i absolutte tall og i enda større grad i andel av yrkesbefolkningen.

Enkelte vil spekulere på om det faktisk fører til at muligheten for proletariske revolusjoner i de vestlige utvikla kapitalistiske landa gradvis forsvinner. På samme måte som at slavesamfunnet forsvant først og fremst gjennom den økonomiske utviklinga og ikke gjennom slavenes opprør — vil noen spørre seg om ikke den ny-

ere utviklinga av kapitalismen vil avskaffe proletariatet og dermed alle sjanser til proletariske revolusjoner. Proletariatet var aldri større i Norge enn det var i midten av 1970-åra. Men fra nå av vil det bli mindre. Er den historiske sjansen til revolusjon og sosialisme dermed forbi?

For det første må vi slå fast at det ikke er arbeiderklassen som forsvinner. En bestemt del av arbeiderklassen — proletariatet slik jeg har definert det — vil minske, men arbeiderklassen som helhet vil ikke bli mindre, snarere tvert imot.

For det andre er det tøys å tro at denne prosessen vil gå fort. Hvor mange manuelle arbeidere vil det være i år 2100? Det er det ikke lett å si noe om. Men når det gjelder tida fram til det første århundreskiftet, kan vi slå fast med ganske stor grad av sikkerhet: Sjøl om proletariatet vil minske, vil det fortsatt være den største enkeltklassen. Sammen med den perifere delen av arbeiderklassen, vil proletariatet utgjøre langt mer enn 50 prosent av yrkesbefolkningen. Ingen klasse vil være bedre organisert enn proletariatet (med unntak av monopolborgerskapet?). Organiseringa, kamperfaringen og den politiske bevisstheten til f.eks. de perifere delene av arbeiderklassen, eller til de intellektuelle delene av mellomlag vil stå langt under proletariatets.

AKP(m-l) gjør en stor feil om partiet later som om klasseanalysen av Norge i dag står i Det kommunistiske manifest. Men samtidig er det latterlig å innbille seg at proletariatet raskt vil minske sin betydning — tvert imot er det stor grunn til å tro at det i åra framover vil føre innbitte og bitre kamper av stor politisk betydning for å forsvare arbeidsplassene og bekjempe arbeidsløsheten.

Gustav Lindberg

PS. Tallmaterialet til denne artikkelen kommer fra offentlig statistikk, som Historisk Statistikk, Statistisk Sentralbyrås Arbeidskraftundersøkelser, Bedriftstelingen 1974 osv. Den som ønsker detaljerte opplysninger om hvordan jeg har kommet fram til tallene, kan henvende seg til redaksjonen i Røde Fane.

DS.

— Det er Sovjets styrke som peker mot en ny krig ...

— Det er Sovjets økende styrke i forhold til USA som peker framover mot en 3. verdenskrig.

— De indre forholda i Sovjet legger grunnlaget for Sovjets ekspansjon. Men det avgjørende svaret på hvorfor krigen bryter ut finner vi ved å undersøke forholdet mellom supermaktene.

— Det er feil å legge hovedvekta på ei vurdering av de indre motsigelsene i Sovjet.

Slik legger Pål Eirik Berg fram sitt syn i dette innlegget, der han går mot Per Lunds vurderinger av Sovjet-økonomien i Røde Fane nr. 2 i år.

Går Sovjet til krig ut fra styrke eller ut fra problemer og indre motsigelser? Satt på spissen er dette synspunktene i debatten mellom Per Lund og undertegnede. Hva er vitsen med denne diskusjonen? Er det en spissfindig diskusjon mellom forstå-segpåere? Nei. Ikke minst har diskusjonen betydning for når krigen kommer. Satt på spissen sier Per Lund: Jo mer problemer og motsigelser det er i Sovjet, jo forttere kommer krigen. Og jo mer problemer Sovjet har, jo mer aggressiv blir staten. Jeg sier (satt på spissen): Jo sterkere Sovjet blir overfor USA, desto større blir behovet for nyoppdeling og krig. Og desto forttere kommer krigen.

Krigen vil angå oss alle, og derfor er det også et viktig spørsmål når krigen kommer. Da blir dette med Sovjets styrke og svakhet viktige spørsmål i vårt liv. Vi må følge med i utviklinga og ta stilling. Vi må forberede oss. Ser vi da av nyhetstelegrammene at Sovjet har stadig flere problemer og indre motsigelser, bør vi ta oss særlig i akt, dersom Per Lund har rett. Ser vi at Sovjet øker sin styrke overfor USA, eller USA går tilbake, bør vi gjøre våre forberedelser dersom jeg har rett.

Dette er som sagt satt på spissen. Likevel har problemstillinga en kjerne av sannhet i seg: Vi må ta stilling til hva som er *viktigst* for å utløse storkrigen: Styrke eller svakhet. Selv om min mening er at svaret er et både og. Men diskusjonen mellom Per Lund og meg berører etter min mening også andre spørsmål som er viktige, bl.a. reiser spørsmålet seg om hvilken supermakt som vil *utløse* krigen og er mest aggressiv. Er det den som har mest problemer? Eller den som har løst dem best, og vil ha en større jafs av verden?

OM DEBATTEN

I Røde Fane 2/80 hadde signaturen Per Lund et svar på min artikkel «Supermaktens økonomi peker mot verdenskrig» i Røde Fane 6/79. I boka «Krig i vår tid» har Per Lund en artikkel som bl.a. kritiserer AKPs grunnsirkel mht. dens syn på årsakene til krig. Grunnsirkelen har bl.a. hentet sitt materiale fra RF-artikkelen i nr. 6/79. I mitt svar til Per Lund vil jeg derfor holde meg til både boka og RF-artikkelen hans, i det de tar opp samme problemene.

Per Lund kritiserer i sine artikler at jeg for ensidig har sett på Sovjets styrke, og

SOVJET OG KRIGSFAREN

unnlatt å ta opp *helheten* i økonomien, og særlig Sovjets *svakheter*. Noen ord om hva min artikkelen var ment som: Den er en del av en gruppe personers arbeid med Sovjet, og tok for seg *en del* av spørsmålet om krig mellom Sovjet og USA. Den ga seg ikke ut for å behandle helheten, men sikta på å vurdere motsigelsen mellom Sovjets økende relative økonomiske styrke, og deres små innflytelsessfærer. Andre artikler fra gruppas hånd var ment å ta opp andre sider.

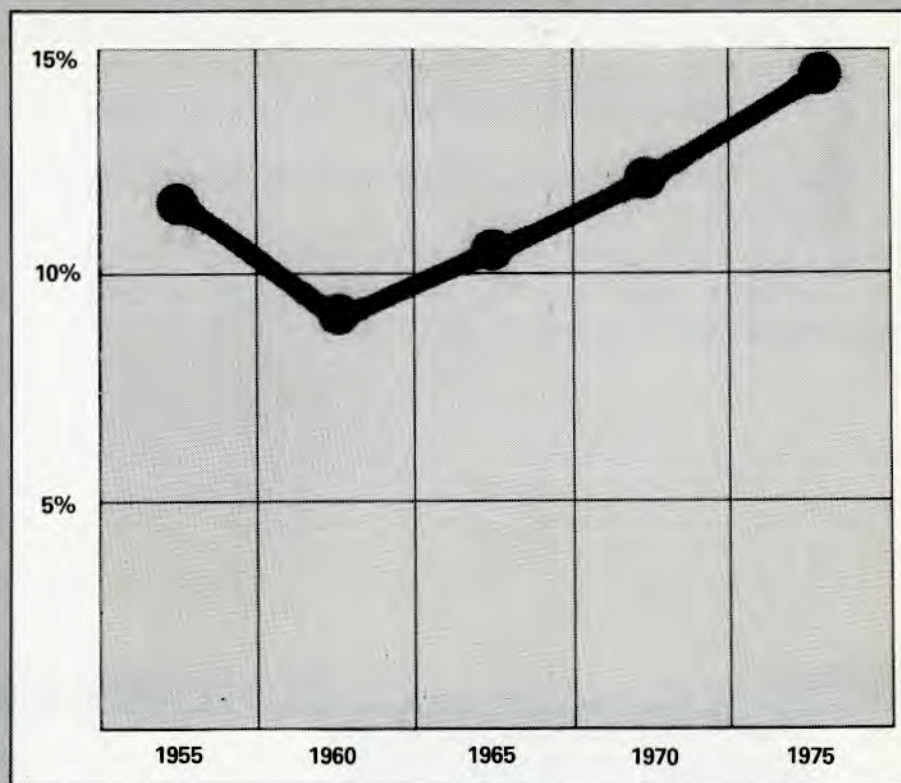
Allikevel er det riktig å gi Per Lund ros for at han tar opp ensidigheten i synet på Sovjet, fordi jeg mener at jeg faktisk sto for et ensidig syn, og ikke hadde undersøkt svakheterne. Videre fortjener Per Lund ros fordi han går i spissen for å gjøre undersøkelser om hvordan økonomien i Sovjet *faktisk* er i stedet for å holde seg til teori og gamle sannheter. Nå var neppe min artikkel i RF 6/79 helt ille på dette punktet fordi den for første gang i partiet (tror jeg) konkret *undersøkte* hvordan den ujevne utviklinga mellom Sovjet og USA faktisk hadde utvikla seg over lang tid. Jeg ville være glad om denne debatten fører til at vi får et bedre forhold til fakta enn tidligere. Jeg ser dette som en viktig del av den kampen som er starta mot dogmatisme i partiet.

SOVJET: OVERSKUDDS- ELLER KNAPPHETSØKONOMI?

La meg starte svaret på et viktig punkt hvor jeg tror vi kan være enige. Per Lund kritiserer meg for å legge vekt på Sovjets behov for markeder for vare- og kapitaleksport. Jeg er enig i at en får inntrykk av at Sovjet sitter med et stort *overskudd* av varer og kapital som de ikke klarer å få plassert utenlands. Dette er åpenbart feil, og svarer ikke til virkeligheten. Sovjet kan ikke direkte sammenliknes med utviklinga i Tyskland, England og USA i deres oppgangstid. Sjøl om Sovjet har en betydelig vare- og kapitaleksport, spiller disse en mye mindre rolle enn i andre stormakters historie. Tvert i mot har Sovjet vært preget av knapphet på varer innenlands (køer, svartebørs o.a.) og på kapital både til innenlands og utenlands kommersielle investeringer.

I min artikkel gjør jeg et forsøk på å forklare hvordan det kan ha seg at Sovjet på den ene sida vokser raskere enn USA,

Sovjetiske militærutgifter i prosent av bruttonasjonalproduktet. (Kilde: W.T. Lee: Estimation of Soviet-defence expenditures 1955–1975, praeger, NY, 1978.

men på den andre side eksporterer forholdsvis lite varer og kapital. Svaret jeg gir er at «Sovjet har produsert kanoner for smør». Med andre ord: Sovjet er en krigsøkonomi som tar en stor og økende andel av BNP til rustningsformål, slik at det blir lite igjen til vare- og kapitaleksport. Dette synspunktet avviser Per Lund. Men i sitt svar til et forfatterkollektiv i Materialisten 2/80, legger Per Lund *nettopp* vekt på at årsaken til at Sovjet er en knapphetsøkonomi, er at landet er en *krigsøkonomi*. Per Lund viser til ulike kilder som hevder at militærutgiftene stadig har tatt en større del av BNP, og nå trolig er oppe i 20% av BNP: Slik jeg forstår det, må Per Lund ha skiftet mening om dette viktige spørsmålet. Det ser ut som vi nå kan være enige om at krigsøkonomien sluker så store ressurser at det ikke kan bli mye til overs for kapital- og vareeksport. For å vise betydninga av dette, vil jeg hevde at hvis Sovjet f.eks. frigjorde 10% av BNP fra rustningssektoren og

satte disse ressursene inn i sivil produksjon, ville det bety en svær overproduksjon. Enighet om krigsøkonomien i Sovjet legger grunnlaget for den videre diskusjonen. Vi er da enige om Sovjet som en ny type statsmonopolkapitalistisk samfunn, med fascistisk styreform, og sterk militarisering av økonomien, samt at landet er ei supermakt i oppgang.

HVILKE ÅRSAKER ER DET TIL VERDENSKRIGER?

I boka «Krig i vår tid» kommer Per Lund med en viktig påstand. Han skriver såvidt jeg kan skjønne at det er *de indre årsakene i Sovjet* som driver fram krigen. Dette står da i motstrid til f.eks. mine påstander i RF 6/79 om at det er motsigelsene *mellom USSR og USA* som driver fram krigen.

Per Lund skriver: «Den indre krise i Sovjet-økonomien kan ikke løses med fredelige økonomiske midler, men tvinger

SOVJET OG KRIGSFAREN

fram en løsning med militære midler.» (s. 45) Lengere bak i boka (s. 48) skriver han riktignok at «Sovjets ønske om nyoppdeling *ikke bare* blir drevet fram av landets økonomiske svakheter, men *også* av landets styrke...» Jeg tror ikke jeg er urettferdig mot Per Lund når jeg oppfatter disse formuleringene slik at de indre årsakene er viktigst, og at han legger størst vekt på dem.

Jeg tror dette er en for enkel måte å prøve å forklare hvorfor Sovjet vil utløse en tredje verdenskrig. Jeg synes det er mye å lære av Lenins måte å tilnærme seg dette. For det første legger han vekt på *helheten* i spørsmålet om krig: I artikkelen «Den proletariske revolusjonens krigsprogram» skrev Lenin: «Teoretisk ville det være helt galt å glemme at alle kriger bare er fortsettelsen av politikken med andre midler. Den imperialistiske krigen i dag er fortsettelsen av den imperialistiske politikken til to grupper stormakter, og *denne politikken ble avlet og fostret av summen av sammenhengene i den imperialistiske tidsepoken*» 1. Summen av sammenhengene, sier Lenin. Hva skulle dette bety for vår måte å tilnærme oss spørsmålet om den tredje verdenskrig? Såvidt jeg kan forstå å undersøke *Sovjets og USAs* forhold til *alle* de fire grunnleggende motsigelsene i verden. Med andre ord:

- motsigelsen mellom USSR og USA og de undertrykte nasjoner
- motsigelsen mellom Sovjet og USA innbyrdes
- motsigelsen mellom borgerskapet og proletariatet i USSR og USA
- motsigelsen mellom sosialismen og USSR/USA

Den tredje verdenskrig vil være «fostret» av alle disse fire motsigelsene. Fascismen og militariseringa av Sovjet-økonomien i dag, og utløsninga av krigen i morgen, er et svar på alle disse motsigelsene.

Hverken Per Lund eller jeg er i stand til å legge fram hvordan disse motsigelsene har utvikla seg. Slikt er svært omfattende. Men vi får begynne der vi nå er.

For det andre mener jeg det går fram av Lenins verker at han vurderte *en* av disse motsigelsene som viktigere enn andre for å utløse krigen: I en lang rekke artikler i tida 1914–1918 (og senere) pekte

han på at det var motsigelsene *mellom to grupper av stormakter*, med Tyskland og England i spissen, som utløse krigen 2). Lenin la ikke sin arbeidskapasitet i å studere hovedsaklig de *indre* forholda i Tyskland og England. Han studerte og beskrev i hovedsak oppdelinga av verden fra slutten av 1800-tallet, den ujevne utviklinga *mellom* Tyskland og England, de to landas imperialistiske politikk og rivalisering, kravet om nyoppdeling osv.

Det er et *tredje* trekk ved metoden som det er avgjørende å ha klart: At de motsigelsene som avgjør krigen må studeres over meget lang tid. I artikkelen «Krig og Revolusjon» skriver Lenin: «Hvis dere ikke har studert politikken til begge rivaliserende grupper over en periode av flere tiår — for å unngå tilfeldige faktorer og bruk av perifere eksempler — hvis dere ikke har vist betydninga krigen har for politikken førut for krigen, da har dere ikke forstått hva denne krigen dreier seg om». M.a.o.: Konklusjoner om hvorvidt svakhet eller styrke fører til krig, må baseres på *langsiktige* tendenser. I dette svaret vil jeg gå inn på *to* av de viktigste motsigelsene i spørsmålet om verdenskrig: De indre motsigelsene i Sovjet, og motsigelsen mellom USSR og USA. Sjølsagt burde en analysert alle 4 grunnleggende motsigelser. Men det er først og fremst på de to nevnte motsigelser at Per Lund og jeg er uenige.

INDRE ÅRSAKER TIL SOVJETS AGGRESJON

Både i sin artikkel i RF 2/1980 og i boka «Krig i vår tid» peker Per Lund på de indre årsakene til Sovjets aggresjon. Og han framsetter påstanden om at Sovjet må gå til krig pga. disse indre motsigelsene. Per Lund har med disse artiklene gått i spissen for å gjøre undersøkelser på hvordan sovjet-økonomien *faktisk* er, og *faktisk* fungerer. Dette skiller seg fordelaktig ut fra mye av det allmenne som hittil er pre-

sentert av ml-bevegelsen. Og det er fint om flere, inklusive meg sjøl, følger i hans fotspor og gjør grundige undersøkelser på Sovjets indre økonomiske motsigelser.

Jeg vil stort sett si meg enig i Per Lunds beskrivelser av de ulike problemområdene i Sovjet-økonomien, selv om det kan være uenighet på en del punkter. Det er riktig at Sovjet står overfor ei energikrise med stadig knappere tilgang på energi i forhold til veksten, sjøl om den langt fra er så dramatisk som enkelte i partiet vil ha det til (se RF 3/80). Det er riktig at krisa i *landbruket* er djup, og Sovjet har tilogmed gått fra å være nettoeksportør av mat til å bli nettoimportør i løpet av 70-åra 2b) Det er riktig at Sovjet får økende problemer med *råvareforsyninga* på noen områder, f.eks. er importen av bauxitt (til aluminiumsprod.) og noen strategiske metaller økende 3). Videre har Sovjet problemer ved at veksten i *sysselsettinga* avtar sterkt, noe som fratar Sovjet en vekstfaktor som betød mye i 50 og 60-åra 4). Et grunnleggende problem er utviklinga av ny, mere høyverdig *teknologi*. Her ligger Sovjet stadig etter landene i Vest, og trass årelangt snakk om intensiv vekst (basert på høyere teknologi) klarer Sovjet ikke å øke veksttakta i kapitalens produktivitet, tvert imot 5). Videre er jeg enig med Per Lund i at problemene med veksten i *industrien* øker. Den årlige veksten fra 1951–60 var 10,2%, mens den fra 1971–75 var nede i 5,9. 6) Noe av det nye og mest illevarslende for Sovjetlederne er problemene i stålindustrien, som har resultert i økende import av stål 7). Per Lund går videre gjennom de utallige forsøkene på å løse problemene ved *reformer*, og slår fast at dette ikke har kunnet snu nedgangen i veksttakta, og at reformene i stor grad har blitt papirvedtak.

For å få et samlet uttrykk for problemene vil jeg vise til nedenstående lille tabell over årlig veksttakt i sovjetisk økonomi: 8)

	1951–60	1961–70	1971–75
BNP	5,8	5,1	3,7
Industri	10,2	6,4	5,9
Jordbruk	4,4	3,8	+0,6
Produktivitet	1,2	0,8	+0,6

SOVJET OG KRIGSFAREN

Jeg er enig med Per Lund i at disse problemene vil føre til at Sovjet dels ekspanderer utenlands for å søke løsninger. Vi ser at Sovjet importerer høyverdig *teknologi* for å løse problemer i industri, olje og mht. produktiviteten. Vi ser at Sovjet må ut på verdensmarkedet for å skaffe *matvarer* til befolkninga, samt innsatsvarer til industrien, som bauxitt, stål, olje osv. Vi ser at de importerer *arbeidskraft* fra nabolandene. Vi ser at de importerer *kapital* (lån og kreditt) for å skaffe seg råstoffer og teknologi. Denne økonomiske ekspansjonen gir større profitt i dag. Men i motsetning til Per Lund mener jeg at denne ekspansjonen *alene ikke* vil føre til krig. Men det kommer jeg til nedenfor. Først tror jeg det kan være nødvendig å se *ennå* nærmere på motsigelsene i Sovjet-økonomien, for å forstå grunnlaget for Sovjets internasjonale ekspansjon.

MOTSIGELSEN BORGERSKAP / PROLETARIAT I SOVJET

Dette er en del av en av de fire grunnleg-

gende motsigelsene i verden, og den har Per Lund *ikke* tatt opp. Jeg tror ikke det er noen uenighet mellom Per Lund og meg på om det *finnes* et borgerskap og en arbeiderklasse i Sovjet. Så det tar jeg ikke opp her. Noe en må gjøre om en skulle svare «Forfatterkollektivet» i Materialisten 1/80.

For å skjønne det indre grunnlaget for Sovjets internasjonale ekspansjon, tror jeg at vi må vite noe om *utbyttinga* i Sovjet. Jeg sier med en gang at jeg ikke nå er i stand til å regne ut denne utbyttinga. Det er en rekke statistiske og teoretiske problemer å løse i denne forbindelse. Men jeg har tenkt å vise til tall som *tyder på*, som er *klare tegn på*, at utbyttinga *øker*.

Først til utviklingstakta til noen økonomiske størrelser som har med utbytting å gjøre. Og legg merke til at kilden til disse tallene er offisiell sovjetisk statistikk. 10) Vi setter 1970 = 100

	1970	1975	1977
BNP	100	136	149
Lønn arbeidere industri	100	123	132
Profitt	100	160	183
Investering	100	140	151
Off. forbr. (statsbudsj.)	100	139	156

Hva tyder disse tallene på? At lønningene utvikler seg *saktere* enn verdiskapinga (BNP) dvs. at andelen av verdiene blir mindre og utbyttinga *øker*. Tallene på profitt bekrefter det. Det økonomiske overskuddet (merverdien) blir etter alt å dømme brukt i økende grad til investeringer og til offentlige utgifter. Vi ser at disse størrelsene vokser *raskere* enn BNP, og trolig vil ta en større andel av BNP.

La oss gå dette litt nærmere innpå klingen. La oss se på hvordan verdiskapinga (BNP) blir *fordelt* mellom forbruk på den ene sida, og investeringer og militærutgifter på den andre. Det sier seg sjøl at det er vanskelig å få korrekte tall på dette, men jeg tror disse tallene står for en trøkk, og kan si oss *noe* iallfall om *tendensene* i utbyttinga. 11) Andeler av BNP i prosent.

	1955	1960	1965	1975
BNP	100	100	100	100
Forbruk, off. og privat	62,1	62,2	61,4	56,9
Investeringer	25,4	28,2	27,8	27,6
Militærutgifter	11,5	8,9	10,2	14,7

Hva sier disse tallene? De antyder at lønningene får en stadig mindre del av verdiskapinga (BNP) og at borgerskapet i Sovjet tar en stadig større del, som de bruker til

investeringer og til krigsmaskinen sin. Dette tyder også på at *utbyttinga øker*, og at *merverdien* likeledes *øker*.

Dette betyr voksende motsigelser mel-

lom borgerskapet og proletariatet i Sovjet, og voksende motsigelser i Sovjet-økonomien. Dette er motsigelser som betyr noe for spørsmålet om ekspansjon og krig.

Når lønningene/kjøpekrafta utvikler seg saktere enn produksjonskapasiteten, pga. utbyttinga, er dette en grunnleggende motsigelse for Sovjet-lederne. Det betyr at produksjonen ikke kan avsettes med profitt på hjemmemarkedet. I de klassiske imperialistøkonomier har denne motsigelsen blitt løst gjennom økonomiske kriser, samt gjennom økende ekspansjon ved vare- og kapitaleksport. Jeg er ikke overbevist om at det har vært betydelige overproduksjonskriser i Sovjet (enkelte eksperter påstår det, f.eks. Sakharov). Sovjet har hatt en viss økonomisk ekspansjon. Men fakta viser at vareeksporten til Sovjet er forholdsvis liten målt i prosent av BNP (ca. 4%) og at kapitaleksporten iflg. tilgjengelige opplysninger må måles i promiller av BNP. 11b)

Sovjet har derfor ikke løst motsigelsen arbeid/kapital på kort sikt slik andre imperialistland har gjort det. Tallene viser at Kreml-lederne har brukt det økonomiske overskuddet til en gjennomgripende militarisering av økonomien, som har få paralleller i historia. Dette er grunnen til at det ikke er overproduksjonskriser av betydning, og ikke kapitaleksport av betydning. Men militariseringa av økonomien er bare en kortsiktig skinnløsning. Produksjon av militært utstyr er produksjon av død kapital, som ikke vil gi noen vekst på sikt, slik fabrikasjon av *produksjonsutstyr* gjør det. Tvert om hindrer den vekst.

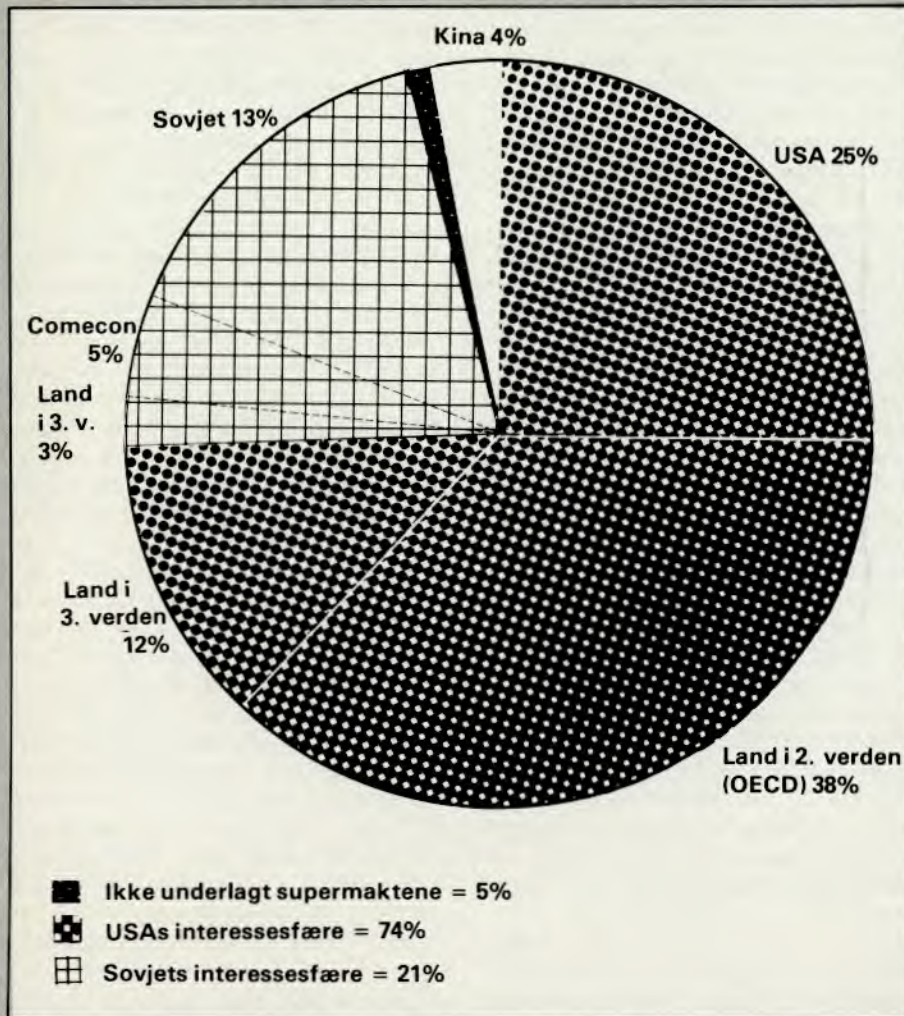
Derfor vil motsigelsen mellom borgerskapet og proletariatet, slik den kommer til uttrykk gjennom utbyttinga, være grunnleggende. Sålenge hjemmemarkedet er relativt begrensa gjennom utbytting, vil øking av utbyttinga, øking av profitt, måtte foregå gjennom imperialistisk ekspansjon utenlands. I denne forstand mener jeg at motsigelsen borgerskap/proletariat under det statsmonopol-kapitalistiske Sovjet, er en grunnleggende indre årsak til Sovjets ekspansjonisme og aggresjon.

FØRER INDRE PROBLEMER TIL KRIG?

Men dette grunntrekk, økende utbytting, under den monopolkapitalistiske tidsepoken, har Sovjet felles med alle andre im-

SOVJET OG KRIGSFAREN

Hvordan verden er oppdelt – USAs og Sovjets interessesfærer.

Her ser vi USAs og Sovjets andel av verdens samlede verdiskapning beregnet på bakgrunn av alle lands brutto-nasjonalprodukt i 1978. Den totale verdiskapning i verden er beregnet til 8459 milliarder dollar. Disse tallene stammer fra USAs utenriksdepartement. Andre beregninger kan gi andre tall. Sovjetiske kilder vil trolig anslå andelen til de land som vi regner til deres interessesfære til ca. 37 prosent av verdens bruttonasjonalprodukt. Sannheten ligger antagelig mellom de amerikanske og sovjetiske beregninger. Uansett vil Sovjets andel forbli meget liten i forhold til USA.

perialistiske stormakter. Sjølsagt er dette noe av grunnlaget for at det overhodet er imperialismen, og kan utvikle seg imperialistiske motsigelser som fører til verdenskrig. Men det er ikke alene nok til å forklare hvorfor krigen bryter ut, og slett ikke til å forklare *hvilken stormakt som løser ut krigen, som er den mest aggressive*. I både England og Tyskland var det i tida opp mot de to verdenskrigene økende utbytting og økende motsigelser mellom bor-

gerskap og proletariat, samt imperialistisk ekspansjon. Men det var Tyskland, og ikke England som utløste de to krigene, så økt utbytting og ekspansjon forklarer ikke *alt*, selv om det er en grunnleggende forutsetning. Per Lund skriver i «Krig i vår tid» at ikke alle imperialistiske land må gå til krig for å løse sine økonomiske problemer, selv om han mener Sovjet gjør det. Jeg synes allikevel det er interessant å se hvilke land som har utløst tidligere ver-

denskriger, de med store problemer, eller andre.

Jeg mener England hadde mye større problemer enn Tyskland, både i 1914 og 1939. I «Imperialismen» bruker Lenin England som eksempel på land som viser forråtnelsen og den relative tilbakegangen i de rikeste imperialistiske land. Mens han i artikkelen «Krig og Revolusjon» bruker Tyskland som eksempel på den «unge og sterke» oppadstigende stormakt, organisert gjennom statsmonopolkapitalismen. Stalin viser i beretninga til SUKPs 18. kongress i mars 1939 at Tyskland og Japan hadde løst sine indre problemer bedre enn England og USA ved omstilling til krigsøkonomi. 12) Hva ser vi? At England, som hadde store problemer ikke utløste noen av verdenskrigene, mens Tyskland, som utløste begge, hadde mindre problemer.

La gå med at vi ikke kan overføre dette automatisk på Sovjet og USA. Men når Per Lund først legger så avgjørende vekt på de indre problemene, kunne det jo vært interessant med en sammenligning av Sovjet og USAs problemer.

Litt om USAs problemer: Arbeidsløsheten var 3–4% i 50-åra, og ligger nå på 6–7%. Inflasjonen lå i 50-åra på 2–3%, og ligger i øyeblikket på ca. 15% på årsbasis. Kapasitetsutnyttelsen i industrien lå på 85–90% i 50 og 60-åra, var i 1975 nede i 73% og i 1977 på 82%. Overskuddene i utenrikshandelen i 50- og 60-åra ble avløst av underskudd rundt 1970, samtidig som dollaren er styrtet som suveren reservevaluta. USAs andel av verdenshandelen sank fra 16,5% i 1955 til 11,4% i 1977. Og USAs andel av verdens BNP sank fra 33% i 1955 til 24% i 1978. Alt dette har betydd store problemer for profitten i USA. Totalrentabiliteten (fortjeneste i % av total kapital) som var på 9% i 1966 har sunket jevnt til 4,7% i 1970. Mens profitt i % av salget til de 500 største industriselskapene sank fra ca. 7% i 1955 til ca 5% i 1975. Også i skrivende stund er problemene svært store: BNP synker i 2. kv. 1980 i ei takt på +7% på årsbasis! 13) Jeg synes disse problemene i hvert fall er sammenlignbare med Sovjets, og jeg utelukker slett ikke at de er større. Det får en grundigere sammenligning gi svaret på. Helt sikker er det at problemene i USA-økonomien er uløselige innenfor ramma av dagens kapitalisme. Når USA har så store problemer som det-

SOVJET OG KRIGSFAREN

te, burde landet være en potensiell krigsutløser, iflg. hans teori. Allikevel synes det ikke som om Per Lund anser USA for å kunne utløse krigen. Jeg tror heller ikke det er sannsynlig. Liksom England ikke utløste krigen i 1914 og 1939, tror jeg ikke USA vil utløse noen krig nå. Etter min overbevisning gir teorien om de indre problemene som viktigste årsak til krig ikke noe svar på hvilken som er den aggressive supermakta.

Jeg synes dette blir særlig klart om vi legger Lenings krav til å vurdere forhold som fører til krig *over meget lang tid* til grunn.

Hvis vi nå tenkte oss at Sovjet fortsatte å utvikle sine problemer slik at veksten ble ytterligere redusert *i lang tid*, da ville Sovjet trolig gå *tilbake* i forhold til USA i økonomisk, politisk og militær styrke. Skulle da dette føre til at Sovjet ville gå til en verdenskrig, en total krig, som krever veldige ressurser? Det høres helt utrolig ut.

Per Lund har da heller aldri hevdet noe slikt. Men jeg mener at konsekvensen av å legge *hovedvekta* på de indre problemer og svakheter blir ei slik linje, om vi setter saken på spissen. Jeg tror at vi må gå over på å undersøke motsigelsene mellom supermaktene for å få det *avgjørende* svaret på hvorfor krigen bryter ut. Jeg understreker avgjørende. For vi er enige om at de indre motsigelsene i Sovjet legger *grunnlaget* for ekspansjonen. Men det er motsigelsene mellom supermaktene som er den viktigste.

DEN UJEVNE UTVIKLINGA MELLOM SOVJET OG USA OM DEBATTEN

I min artikkel i RF 6/79 hevdet jeg at det først og fremst var motsigelsene mellom Sovjet og USA som førte til krig. Utviklinga mellom de to supermaktene hadde utviklet seg *ujevnt*: Sovjet har utvikla seg *raskere* enn USA både mht. industriproduksjon og BNP. Samtidig var Sovjets interessesfærer langt mindre enn USAs. Det utviklet seg en stadig skarpere motsigelse mellom utviklinga av *produktivkreftene* i Sovjet på den ene sida, og deres små interessesfærer. Denne *metoden* mener jeg er i tråd med Lenins når han vurderte årsakene til 1. verdenskrig. (se note 2)

Per Lund har mange slags innvendinger

ger å gjøre mot påstanden om Sovjets relativt raskere vekst: For det første: Han mener at det «har vært *tilstrekkelig dokumentert* før» at landet vil gå til krig pga. «landets styrke, i kraft av å være ei supermakt økonomisk, politisk og militært» (Krig i vår tid) Stemmer det at Sovjets *økonomiske* styrke har vært tilstrekkelig dokumentert? Jeg har raskt gått igjennom viktige dokumenter fra AKP(m-l) om krigsspørsmålet: Prinsippprogrammet, boka «Sosialimperialismen» 1974, RFs nummer om «Krigsfares» i 1975 o.a. *Jeg kan ikke se at det noen av disse steder er foretatt en tilstrekkelig dokumentasjon av utviklinga av Sovjets økonomiske styrke i forhold til USA.* Første gang det ble gjort forsøk på noenlunde omfattende gjennomgang av Sovjets styrke over et lengre tidsrom, var i en artikkel i Klassekampen vinteren 1979 av Pål Steigan, samt i artikkelen i RF 6/79. Disse to artiklene ble også grunnlagsmateriale i partiets grunn-sirkel «Revolusjon i Norge?» fra 1979.

Jeg er veldig uenig i det Per Lund sier her. Jeg mener at det ikke på noen måte er gjort nok for å dokumentere Sovjets styrke som *økonomisk* supermakt. Og slett ikke er dette studert og forstått. Tvert i mot har begrepet «supermakt i framgang» i all hovedsak blitt oppfattet som *militær* styrke og framgang, samt *politisk* framgang. Per Lund har gått i bresjen for udogmatiske undersøkelser av sovjet-økonomien. Jeg håper han ikke vil begrense dette til de indre forholda i Sovjet, og at han vil si seg enig i behovet for kartlegging av hvordan forholdet mellom Sovjet og USA *faktisk* har utvikla seg. Og da er ikke poenget at veksttakta i Sovjet har vært tendensielt fallende, som han er opptatt av. Men om veksten tross problemene er *raskere enn USAs*.

KAN VI SAMMENLIGNE SOVJET OG USA?

For det andre: Per Lund fører i marken en lang rekke argumenter om problemene ved å sammenligne BNP i to så ulike land som Sovjet og USA. Jeg er enig i at de problemene han peker på er viktige og reelle. Men Per Lund driver problemene så langt at jeg oppfatter han slik at han sår tvil om vi *kan* sammenligne BNP i Sovjet og USA. Han sier ikke dette direkte, men han skriver at han ikke «fullstendig skal avvise «Eirik» sin påstand om at Sovjet

har hatt en raskere økonomisk vekst enn USA».

Hva er å si til dette? Helt siden begynnelsen av dette århundret har vitenskapsmenn forsket på å måle størrelsen på verdiskapinga i ulike land, og prøvd å sammenligne utviklinga mellom landene. Det finnes et stort antall uavhengige vitenskapsmenn, samt institusjoner i ulike land, som har utarbeidet sammenligninger mellom BNP i Sovjet og USA, samt andre land. Slike sammenligninger blir utarbeidet og offentliggjort av myndighetene både i USA og Sovjet sjøl. I USA er beregningene til CIAs Kontor for Økonomisk Forskning kommet lengst. Men det kanskje viktigste arbeidet har siden midten av 60-åra foregått i FNs regi. Av et saksdokument for FNs økonomiske og sosiale råd, framgår det at arbeidet med å sammenligne nasjonalregnskapene til OECD- og COMECON-land i hovedsak er løst: «Hovedtrekkene i de teoretiske forholdene mellom de to systemene har vært klare i en tid». Videre pekes på at en nå arbeider med å samle inn de siste opplysninger før en kan offentliggjøre de endelige sammenligninger i FNs navn, 14). Men selv om FN ikke har offentliggjort de endelige sammenligninger, har underorganer i FN, som f.eks. Verdensbanken, som er med på forskningsprosjektet til FN, utgitt sammenligninger mellom bl.a. USSR og USA i flere år i sin «World Bank Atlas». Også andre institusjoner har lagt FNs forskningsmateriale til grunn. Sjøl om de eksisterende sammenligninger USA/Sovjet ennå er behefta med mangler, er de likevel fullt ut brukbare til å si noe om forholdet mellom veksten i de to land. Denne statistikken er videre langt overlegen det Lenin måtte bruke da han sammenligna veksttakta mellom Tyskland og England (han baserte seg på stålproduksjon og lengde jernbanekilometer o.l.). Jeg velger å stoppe argumentasjonen for at sammenligninger er mulige her, og vil hevde at Per Lund tar feil på dette punktet.

UTVIKLINGA AV USSRs OG USAs BNP

La oss først prøve å måle utviklinga uten å rote oss opp i noen av problemene med sammenligninger. Vi tar utgangspunkt i året 1955 og ser hvordan USAs BNP har utviklet seg i dollars siden, og hvordan USSRs BNP har utviklet seg i rubler. 16) Resultatet er:

SOVJET OG KRIGSFAREN

	1955	1965	1975	1977
USA	100	142	183	203
USSR	100	175	279	301

Tendensen i utviklinga er hevet over tvil: Sovjet utvikler seg raskere enn USA.

Men sammenligningen er på langt nær fullstendig med dette. Noen vil si at Sovjet har kommet så kort i utvikling i 1955 at det ikke er rart at dette året som utgangspunkt gir raskere utviklingstakt. Vi må nå sette USSRs BNP i direkte sammenheng med USAs målt f.eks. i prosent av

USAs. Her er det masser av metodiske problemer. Jeg skal ikke gå inn på dem her. Bare vise til metoden som er brukt av CIAs Office for Economic Research, som er omtalt i boka «Soviet Economy in a Time of Change». Men en ting må sies. En får temmelig ulike resultater om en sammenligner de to landene i rubler eller dollars. CIA har derfor utført beregningene i begge valutaer, samt i et geometrisk gjennomsnitt. **17)** I 1976 ble Sovjet regna i rubler bare 49,5% av USA, regna i dollars hele 73,7%, og som geometrisk snitt 60,4%. Nedenfor gjengir vi Sovjet i prosent av USA (geometrisk gj.snitt) **18)**

	1955	1960	1965	1970	1975	1977
Sovjets BNP i pst. av USAs	40	48	49	55	62	60

Hva skal vi si? Som CIA oppsummerer det sjøl: «Siden 1955 har Sovjets økonomi tatt betydelig innpå USAs relativt sett...» Det kan etter min mening ikke være noen tvil om at dette er en riktig oppsummering av *tendensen*. Den støttes da også av *alle* de beregninger jeg har sett, selv om tallene kan være høyere eller lavere. Jeg har ikke sett *noen* som har funnet ut at USA har utvikla seg raskere enn Sovjet, eller at de har utvikla seg omlag like raskt. Dette gjelder såvel vestlige som østlige kilder.

HVA SKJULES UNDER BNP?

Det kan være interessant å se litt nærmere på denne ujevne utvikling. Jeg kan tenke meg å vise hvordan hovedbestanddelene av BNP etter bruk har utvikla seg i Sovjet i forhold til USA. Det kan si noe om karakteren av framgangen og landets hensikter som supermakt.

	1955	1965	1977
Sovjets konsum i pst. av USAs	34	39	43

Selv om sovjet-beboerne har tatt noe innpå USA, er det viktigste at de fortsatt ligger langt etter. Konsumet var nesten 70% av BNP i USA og bare 56 i USSR. Konsumet holdes nede for at ressursene skal brukes til andre formål. De viser seg når vi ser på investeringene.

	1955	1965	1977
Sovjets investeringer i pst. av USAs (geom.sn)	46	70	116

Dette er et av de områdene hvor Sovjet ikke bare har utvikla seg raskere enn USA, men også gått forbi. Som CIA sjøl sier, er dette et av de «mest bemerkelsesverdige trekk i sovjetisk økonomisk historie de siste 25 år». Jeg tror ikke tallene særlig tvil om at Sovjet har utbygd sine produktivkrefter raskere enn USA i disse årene.

Hva så med militærsektorens utvikling i BNP? Iflg. CIA har utgiftene til militæret utvikla seg slik i forhold til USA:

	1965	1975
Sovjets militærutg. i pst. av USAs	72	138

Også denne økningen er enorm. CIA kaller den sjøl en «suksess» og «et bemerkelsesverdig trekk ved sovjetisk økonomisk historie». **19)**

Hvis vi prøver å se utviklinga til Sovjet i forhold til USA i et større perspektiv, ser vi lignende tendenser. Om vi måler USAs andel av verdens bruttonasjonalprodukt, ser vi at andelen sank fra 33% i 1950 da landet var på toppen av sin makt, til 26% i 1978. Mens Sovjet på sin side noterte seg for en økning som iflg. kilden var fra 11,9% i 1950 til 12,4 i 1978. Ikke mye i forhold til verdenstrenden, men rask ut-

vikling i forhold til USA. **20)** CIAs tall ville gitt en høyere *andel* for Sovjet, men trolig ingen sterkere tendens.

MILITÆR SUPERMAKT, MEN IKKE ØKONOMISK?

Skal vi finne ut av den ujevne utviklinga mellom Sovjet og USA, bør vi også undersøke den militære og politiske utviklinga. For det er utviklinga av den *samlede* styrken som teller når kampen om verdensherredømmet står. Men siden det ikke er noen motsigelser mellom Per Lund og meg mht. Sovjets militære styrke etter det jeg vet, lar jeg en dokumentasjon av Sovjets frammarsj som militærsmakt overfor USA ligge. Disse forholda er i hvert fall ettertrykkelig dokumentert av AKP(m-l) og haugevis av andre her i landet, selv om denne kunnskapen langt fra er akseptert i alle kretser. Når det gjelder partilitteratur om emnet viser jeg f.eks. til boka «Slik er Sovjets hær». Samt ikke minst til Knut Svendsens artikkel i RF 2/80.

Men det er en motsigelse i Per Lunds syn på Sovjet som økonomisk og militær supermakt. Han sier at Sovjet er en militær supermakt. Han sier riktignok, slik jeg oppfatter det, at Sovjet er en økonomisk supermakt, men han dynger på så mye argumentasjon på at *problemer* i Sovjet fører til krig, at en likevel ikke sitter igjen med inntrykket av noen økonomisk sterk stat. Dessuten har han *ikke* vært villig til fullt å akseptere Sovjets relativt raskere vekst enn USA. Dette *kan* oppfattes som tvil på USSR som økonomisk supermakt. I denne situasjonen må en spørre seg om det er *mulig* å være en militær supermakt uten å være økonomisk supermakt. Det er mulig Per Lund vil synes det er urettferdig å stille motsigelsen slik, men jeg tror det er viktig for å få et avklart syn på forholdet mellom Sovjets økonomiske og militære styrke. Vi er begge enige om at militærsektoren suger til seg svære ressurser på bekostning av konsum, investering oa. Per Lund kaller til og med militærsektoren en «kreftsvulst». La oss nå gjøre et tankeeksperiment. **21)** La oss tenke oss at Sovjet ikke hadde utvikla seg raskere enn USA, men *like fort* fra 1955 til nåtida, og at de likevel beholdt militærapparatet i sin nåværende størrelse. Dvs. at Sovjets BNP skulle ligge på 40% av USAs i 1975. Hva ville det bety for konsu-

SOVJET OG KRIGSFAREN

met, investeringene osv., som allerede er hardt tyngt? Det ville bety at både investeringer og forbruk måtte legges *vel* 40% lavere enn i dag! Jeg tror Per Lund uten videre ville være enig i at det ville bety en utvikling av sivil industri og jordbruk som ville være katastrofal. Og en utvikling av levestandard og forbruk som få mennesker i Sovjet ville avfinne seg med. Et slikt nivå på forbruk og investering ville kort og godt vært politisk umulig i Sovjet.

Jeg tror vi er nødt til å akseptere at det må være en viss rimelig sammenheng mellom Sovjets økonomiske og militære styrke. Sovjet er et land med et BNP på ca. 60% av USAs. Når de tar igjen og går forbi USA i militær styrke, er det etter min mening en grunnleggende forutsetning at Sovjet utvikler seg økonomisk raskere enn USA. Ellers vil den militære kreftsvulsten sprengte landet i stumper og stykker politisk sett.

OPPSUMMERING

Denne sammenligninga med USA viser at Sovjet er ei supermakt i framgang, økonomisk sett. Andre kilder dokumenterer at Sovjet også er ei supermakt i framgang militært og politisk. Sovjets rolle som supermakt i framgang kommer klart fram ved den langt større vekt de har lagt på investeringer til utbygging av landets *produktivkrefter*, og på militarisering. I alt bruker Sovjet iflg. CIAs tall ca. 40% av BNP til investering og militærapparatet, mens USA bare bruker vel 21% til disse formåla. 22) Dette viser noen viktige trekk ved ei supermakt i tilbakegang.

OPPDELINGA AV VERDEN

Det er ingen motsigelser mellom Per Lund og meg på oppdelinga av verden. Likevel er det nyttig med noen bemerkninger om dette, for å se hva Sovjet har å vinne på nyoppdeling.

Verden er allerede oppdelt. USAs utenriksdepartement beregner at USA gjennom sin kontroll over sine allierte (OECD) hersker over land som står for 57% av verdens samlede BNP. Mens Sovjet gjennom kontrollen over sine allierte (COMECON) bare har hånd om 17% av verdens BNP 23) Disse tallene er trolig ikke helt riktige, slik at Sovjet antakelig kontrollerer mellom 20 og 35% OG

USA mellom 65 og 70%. Dette kan diskuteres. Men uansett er Sovjets andel av verdens verdiskaping meget liten, og USAs svært stor.

Men Sovjet har tatt raskt innpå USA økonomisk og gått forbi militært. Motsigelsen mellom Sovjets styrke på den ene siden og deres svært begrensa innflytelsessfærer på den andre, er utvilsomt skarp.

USA vil på sin side aldri tillate at Sovjet *kjøper* dem ut av alle gruver, fabrikker og markeder som de kontrollerer. Derfor kan nyoppdelinga bare foregå med makt, ved krig.

Sovjet har utrolig mye å vinne på en slik nyoppdeling. Deres første mål er å ta Midt-Østen og Vest-Europa. Disse områdene står for en verdiskaping (BNP) på ca. 2400 milliarder dollar 1978. Sjølv kontrollerer COMECON bare 1500 milliarder 24). En nyoppdeling gir gigantisk gevinst, og vil være en mer «lik og rettferdig fordeling» slik Sovjet ser det ut fra sin etablerte styrke.

NYOPPDELING AV VERDEN PÅ GRUNNLAG AV STYRKE

Både Per Lund og jeg mener Sovjet trenger en nyoppdeling av verden. Men jeg tror ikke vi er helt enige om grunnen til at de trenger det.

OVERFLADISK OG FEIL

I min artikkel i RF 6/79 uttrykte jeg meg dels feilaktig om dette. Jeg skrev at det skyldtes «motsigelsen mellom deres raskt økende produksjonsapparat på den ene sida og deres sterkt begrensede innflytelsesområder *for eksport av varer og kapital* på den andre». Jeg gir Per Lund fullstendig rett i at *overfloden* av kapital og varer som bare venter på å bli eksportert ikke eksisterer i Sovjet. Ledig kapital finnes, men overhodet ikke i overflod. Årsak: Rustningene. Så langt var motsigelsen feil stilt. Og jeg kritiserer meg sjølv for å ha hatt en så overfladisk oppfatning av Sovjet.

Men jeg fastholder at det er en motsigelse mellom Sovjets relativt voksende økonomiske og militære styrke overfor USA, og deres begrensede innflytelsesområder. Spørsmålet er da: Trenger Sovjet en nyoppdeling pga. styrke, eller pga. problemer og svakhet? Eller er det både og?

LENIN OM NYOPPDELING

Lenin behandler spørsmålet om nyoppdeling en rekke steder. Sjølv om vi ikke skal kopiere han, er det mye å lære av metoden. Etter å ha gått gjennom den ujevne utviklinga av forholdet England-Tyskland skriver han:

«Spørsmålet er: Hvilke andre midler enn krig kan en bruke under kapitalismen for å overvinne misforholdet mellom utviklinga av produktivkreftene og akkumuleringa av kapital på den ene sida, og innflytelsessfærene til finanskapitalen på den andre?» 27) Jeg oppfatter det slik at Sovjets stilling idag kan beskrives etter Lenins metode. Sovjet *har* utviklet sine produktivkrefter raskere enn USA, og *har* akkumulert kapital raskere. Samtidig *er* deres interessesfærer mindre enn USAs. Motsigelsen kan under kapitalismen bare løses ved krig. I denne metoden ligger det at nyoppdelinga i hovedsak kommer ut fra relativ styrke. I så måte mener jeg at *hovedinnholdet* i RF 6/79 var riktig.

NYOPPDELING PÅ GRUNNLAG AV STYRKE

Lenin behandler spørsmålet om nyoppdeling ut fra styrke mere uttalt andre steder i sitt hovedverk «Imperialismen». I polemikk mot Kautsky skriver han:

«... det *eneste* tenkelige grunnlaget under kapitalismen for å dele opp innflytelsessfærer, interesser, kolonier, osv., er et overslag over *styrken* til deltakerne. Det står om den allmenne økonomiske, finansielle og militære styrken til deltakerne. Og styrken til dem som deltar i delinga endrer seg ikke i samme tempo. Det er umulig å få ei *jamn* utvikling for ulike for-etak, truster, industrigreiner eller land under kapitalismen.» (Lenins understrekninger) 28)

I den viktige artikkelen «Krig og Revolusjon» går Lenin videre inn på dette. Først slår han fast at den gamle delinga av verden var basert på at England nedkjempet sine konkurrenter Frankrike og Holland og etablerte sin urokkelige makt over verden. Så sier Lenin: «I 1871 dukket det opp en ny undertrykker, en ny kapitalismakt reiste seg, som utviklet seg usammenlignbart mye raskere enn England. Dette er et grunnleggende faktum... Denne raskere utviklinga av kapitalismen i Tyskland var framveksten av en ny sterk undertrykker som dukket opp

SOVJET OG KRIGSFAREN

i den europeiske stormaktskonserten og sa: Dere ruinerte Holland, dere nedkjempet Frankrike, dere forsynte dere med halve verden. Nå får dere værsgod la oss få en rettmessig andel!» Litt lengere ute i artikkelen lar han de tyske kapitalistene fortsette samtalen med England slik: «Ah — dere sier dere er sterke fordi dere er rike. Men vi er sterkere, derfor har vi den samme hellige rett til å plyndre».

29)

Hvis vi nå skulle la Tsarene i Kreml snakke til de amerikanske kapitalistene, hva ville de da kunne si? Hva slags fakta om den internasjonale utviklinga kunne de dunke i bordet?

«Dere har lagt over halve jorda under dere. Dere har kanskje så mye som 3/4 av verden å plyndre. Men vi har 1/5 eller i høyden 1/3. Dere var sterke før, men dere er svekka av økonomiske, politiske og militære tilbakeslag. Vi har vokst mye raskere enn dere, og har nådd opp i minst 60% av deres økonomiske styrke. Men vi har en mye sterkere stat, og vi har bygd opp et militærapparat som er like sterkt som deres, og som nå blir stadig sterkere enn deres. Vår andel av verden er altfor liten i forhold til vår styrke. Vær så god å gi oss en rettmessig andel!»

Dette er kjerna i saken. Sovjet kan bare kreve en større del av verden ut fra sin økte styrke i forhold til USA. Jeg synes derfor det er logisk at Lenin snakker om styrke som det eneste grunnlag for oppdeling av verden. En verdenskrig er et enormt sluk når det gjelder forbruk av mennesker, materiell og råstoffer. Bare imperialistland som har økt sin styrke i forhold til verdensherskeren, og som i det minste har en sammenlignbar økonomisk og lik/større militær styrke, kan gi seg i kast med å skulle erobre en større interessesfære som står i forhold til landets økte styrke gjennom verdenskrig. En nyoppdeling av verden i hovedsak på grunn av indre problemer eller indre motsigelser er rett og slett utenkelig. Det lar seg ikke gjennomføre i virkelighetens verden. Nyoppdeling pga. endret styrkeforhold må være den viktigste grunn til nyoppdeling. Jeg lurer på hva Per Lund mener om dette.

HVILKEN POLITIKK I DAG ER KRIGEN EN FORTSETTELSE AV?

Men samtidig tror ikke jeg styrken er det eneste grunnlaget, sjøl om Lenin brukte

akkurat det ordet. I boka Imperialismen går Lenin gjennom hele utviklinga av monopolkapitalen, den økte motsigelsen arbeid/kapital, kapitaleksporten og oppdelinga og nyoppdelinga av verden. Han slår her fast at «monopolet er imperialismens økonomiske grunnlag». Og her er vi tilbake ved de indre årsakene til at imperialistland ekspanderer, ja — overhodet er imperialistiske. Vi er tilbake ved motsigelsen mellom borgerskapet og arbeiderklassen i Sovjet slik de har utvikla seg under statsmonopolkapitalismen der. Samt ved motsigelsene innen borgerskapet i Sovjet og de enkelte greinene av økonomien. Vi er tilbake ved det grunnleggende motivet for produksjon, politikk og militærvesen i Sovjet: Jakta på maksimalprofitt.

Ut fra denne sammenhengen vil jeg si meg enig med Per Lund i at Sovjet må ut for å skaffe seg den teknologi, den kapital og arbeidskraft de trenger for å øke profitten. Nettopp å skaffe seg dette utenlands er jo Sovjets politikk i dag, og krigen er fortsettelsen av denne politikken med andre midler.

Målet for politikken i dag, og krigen i morgen, er altså «oppdeling av de profitter som kan oppnås ved verdensdomi-

Sovjetisk rakett klar for utskyting. Hva er drivkrafta bak Sovjets opprustning og aggresjon? Hvilken politikk i dag er krigen en fortsettelse av?

nans» som Lenin skriver. 30) Hvis vi ser på dette målet for Sovjets vedkommen-de, skjønner vi hvor mye landet har å vinne på en nyoppdeling, hvor mye større del av verdiskapinga i verden de kan få hånd om. Om de klarer å erobre militært NATO-landa i Europa og OAEPEC-landa (de oljeproduserende land i Midt-Østen) vil de kontrollere BNP for ytterligere 2145 milliarder dollars. Dette vil bety en økning utover deres nærmeste interessesfære (COMECON) på 150%. Dette er en voldsom økning av den verdimassen de kan skumme profitt av. Det er når en ser slike tall at en skjønner hvorfor Sovjet er villig til å bruke enorme beløp på et militærapparat som er død kapital isolert sett, som tynger alle andre sektorer, og som er hovedårsaken til den stagnerende vekst og fallende hjemlige profitttrate. Satsinga på militærapparatet er en investering som først vil gi avkastning ved okkupasjon av fremmed land. Også i denne forstand er krigen imorgen klart en fortsettelse av politikken i dag.

SAMMENHENGEN MELLOM STYRKE OG SVAKHET

Hvordan blir da sammenhengen mellom styrke og svakhet? Dette må vi se som en motsigelser. Nettopp en supermakt i økonomisk vekst vil få problemer med å skaffe nok innsatsvarer i produksjonen på de områder hvor ressursene er knappe. Det er tilfelle i Sovjet på flere områder — energi, land, folk, visse metaller osv. Og nettopp en supermakt som streber mot militær vekst og overlegenhet, vil få særs skarpe mangler på andre økonomiske sektorer, og vil oppleve fallende produktivitet og fallende profitt. Derfor vil nettopp denne motsigelsen mellom «styrke» og «svakhet» kunne føre til økt ekspansjon og aggresivitet.

Vi må innse at sovjetøkonomiens «styrke» og «svakhet» er en enhet mellom to sider i en motsigelse. De hører sammen, samtidig som de strir mot hverandre. Det er ikke snakk om et «enten eller». Det er et «både og». Den ene side kan ikke forstås uten den andre.

OM DEBATTEN

Såvidt jeg kan skjønne kan Per Lund og jeg bli enige om hvorfor Sovjet trenger nyoppdeling. Synspunktene våre utelukker ikke hverandre, men de kompletterer

hverandre. Forutsetninga for en slik enighet er sjølkritikk fra min side på ikke å se betydninga av de indre årsakene til krig i Sovjet. Og sjølkritikk fra Per Lunds side på ikke å anerkjenne Sovjets voksende økonomiske styrke vis a vis USA. Jeg sier vi kan bli enige, men jeg vet ennå ikke om vi blir det. Et kritisk punkt her er hva som er viktigst, styrke eller svakhet. Det ser vi når vi skal trekke politiske konklusjoner av analysen, når vi skal se på den politiske betydninga av de ulike standpunktene. For å bidra til avklaring på disse viktige sakene, vil jeg sette fram noen forenklete påstander, som jeg allikevel mener står for hovedsida i motsigelsen «styrke»/«svakhet»:

Jeg mener at en ny verdenskrig vil bli forårsaket av den makta som økonomisk, politisk og militært utvikler seg raskest, og at aggressiviteten øker med økende styrke. Avtakende vekst i Sovjet over lang tid vil føre til svekket aggressivitet. Jeg mener at krigen kommer fortære jo bedre Sovjet får løst sine problemer, og jo sterkere de blir. Om de blir relativt svakere enn USA en periode, betyr det at krigen utsettes.

Jeg mener at det er viktig å holde fast ved Sovjets økonomiske styrke slik at en ikke undervurderer Sovjet som krigsmakt, deres evne til å slå hardt til i mange land, og føre langvarig krig. En slik undervurdering av styrken vil føre til feilaktige politiske slutninger om vårt arbeid: For svake forberedelser i dag, for svak og for lite brei motstand om krigen bryter ut, og tro på lettere seier enn det som er mulig.

Pål Eirik Berg

KILDER:

- 1) Lenin: Den proletariske revolusjonens krigsprogram, fra «On War and Peace», Peking 1966, s. 62.
- 2) Se f.eks. boka «Lenin on Imperialist War», Progress Publishers, Moskva 1966. Jeg nevner bl.a. artiklene: «Socialism and War», «A caricature of marxism and imperialist economism», «War and Revolution», «Resolution on the War» (7. allrussiske kongress RSDLP(B) April 1917)
- 2b) Michael R. Dohan: «Export Specialization and Import Dependence in the Soviet Economy», i: «Soviet Economy in a time of Change» bd 2 (heretter kalt SETC) A Compendium of Papers submitted to the Joint Economic Committee, Congress of the United States, Oct 10, 1979, side 352.
- 3) Theodore Shabad: «Raw Material Pro-

blems of the Soviet Aluminium Industry», i: «Soviet Economy in a New Perspective» heretter kalt SENPI, A Compendium of Papers submitted to the Joint Economic Committee, Congress of the United States, Oct 14, 1976, s. 661 ff.

4) Central Intelligence Agency: «Soviet Economic Problems and Prospects», Washington, Aug. 8, 1977, s. 3 ff.

5) Som note 4, s. 10.

6) Som note 4, s. 10.

7) Som note 4, s. 11.

8) Som note 4, s. 2 og 10.

9) Marxistisk Forum, 3/78, s. 60.

10) «The USSR in Figures», 1977, Central Statistical Board, The Council of Ministers of the USSR, Moskva 1978, s. 27, 29, 52.

11) William T. Lee: «The Estimation of Soviet Defence Expenditures 1955–75», Praeger Publishers and General Electric Company, New York 1977, s. 97 og I. Edwards, M. Hughes and J. Noren: «US and USSR Comparisons of GNP», i SETC, bd. 1, s. 391.

11b) Orah Cooper: «Soviet Economic Aid to the Third World», i: SENP, s. 193.

12) Stalin: «Beretning på partiets 18. kongress mars 1939», i: «Spørsmål i Leninismen», Oktober Forlag 1976, s. 560 ff.

13) The Union for Radical Political Economics: «US Capitalism in Crises, New York 1978. Videre: H. Block: «Soviet Economic Performance in a Global Context», i SETC, bd. 1, s. 111. Videre: International Herald Tribune, 7.5.80.

14) United Nations Economic and Social Council, Secretary General: «Report on Links between the System of National Accounts and the System of Balance of the National Economy», 16. juni 1978, s. 7.

16) SETC, bd. 1, s. 384.

17) I. Edwards, M. Hughes, J. Noren: «US and USSR Comparisons of GNP», SETC, s. 369.

18) SETC, bd. 1, s. 383.

19) SETC, bd. 1, s. 387.

20) H. Block: «Soviet Economic Performance in a Global Context», SETC, bd. 1, s. 111.

21) Tankeeksperimentet er basert på utregninger som er gjort med grunnlag i artikkelen nevnt i note 17).

22) Som note 17).

23) SETC, bd. 1, s. 117.

24) SETC, bd. 1, s. 122.

27) Lenin: «Imperialismen», Oktober 1976, s. 140.

28) Lenin: «Imperialismen», s. 161 (Oktober 1976).

29) Lenin: «War and Revolution», i: «Against Imperialist War», Moskva 1966, s. 240 ff.

30) Lenin: «Resolution on the War» på den 7. allrussiske Kongress for RSDLP(B), i «Against Imperialist War», Moskva 1966, s. 223.

I forrige nummer polemiserste Pål Steigan mot det han kalte økonomistiske synspunkter i en artikkel skrevet av «Oskar» i Røde Fane 1/80.

Pedro er på sin side uenig med Steigan. Istedenfor å polemisere mot deler av Oskars artikkel som ingen i dag forsvarer, mener han at Steigan burde konsentrere seg om de virkelige problemene i partiets faglige politikk. F.eks. mangel på industripolitikk, nye lønnstagergrupper, pendling m.m.

Debatt:
- Skyt p

I artikkelen «Oskars økonomistiske avsporing» tar Steigan storslegga fram:

«Derfor er rekkevidden av Oskars teoretiske feil så stor og derfor er det viktig å forklare hvorfor denne økonomismen må kritiseres grundig og til bunns og ikke få passere som hverken 90 eller 80 eller 70 prosent utmerka.»

Det er bare det at denne «Oskar» (som Steigan vet) på faglig-leiren i sommer sa klart at han ikke sto på de avsnittene Steigan kritiserer. Og han sa ellers at artikkelen ble rablet ned noen seine nattetimer i forbannelse over at førsteutkastet til prinsippprogram var elendig på faglig politikk. (Hvilket det også var, det sa aldri Steigan stort om.). Derfor var kanskje ik-

FAGLIG-DEBATT

ila mot målet, Steigan!

ke alle formuleringene så velvalgte. Meg bekjent har *ingen* andre forsvart disse avsnittene om at dagskamp automatisk vokser over i revolusjonen. Dette er altså det alvorlige økonomistiske avviket vårt? Jeg må innrømme at jeg trekker litt (overbærende?) på skuldrene når Steigan stresser at vi som kommunister må gå *utover og videre enn* det å fremme fagforeningsbevisstheten. Steigan sa på faglig-leiren at sjøl om ikke «Oskar» sto på de økonomistiske avsnittene sine, var artikkelen et lærestykke i reindyrka økonomisme som derfor måtte angripes. Det er da det er fristende å minne om undertittelen på Lenins «Hva må gjøres» (som Steigan bygger polemikken på): «Brennende spørs-

mål for bevegelsen vår». Jeg skulle ønske at Steigan brukte mer av sin dyrebare tid på våre *virkelige* problemer i faglig-arbeidet. F.eks. industripolitikk, oljepolitikk, «nye» lønnskategorier, pendling m.m. I dag er DNA herja av indre motsetninger, kanskje mer enn noen gang. Samfunnet er prega av voldsomme forandringer, mer og mer innstramming og dermed åpnere motsetninger. AKP har på sin side styrka seg betydelig i fagbevegelsen. Med riktige vurderinger, en god agitasjon og propaganda og gode svar på folks spørsmål, tror jeg at situasjonen vil være gunstig for oss. Diskusjonen i Klassekampen om hva vi kan «lære» av DNA og hvorfor de har stor opp-

slutning, er et annet brennende spørsmål. OK, dette var et hjertesukk fra en faglig tillitsmann.

Det er likevel fristende å svare Steigans og «Oskar»s artikler på et par—tre steder.

HVA ER FAGFORENINGSBEVISSTHET?

Først «*fagforeningsbevissthet*». Steigan er nok litt uredelig mot «Oskar»s artikkel på dette punktet. De definerer nemlig dette begrepet (og andre begrep, f.eks. økonomisk kamp/dagskamp) temmelig ulikt. Da er jo første betingelse for enighet borte! «Oskar» sier at fagforeningsbevissthet er: «*Tillit til kommunistene.*

FAGLIG-DEBATT

Sjøtillit, Solidaritet og samhold. Kunnskap om fienden (til en viss grad). Steigan følger Lenins definisjon: «... *overbevisninga om at det er nødvendig å samle seg i foreninger, kjempe mot arbeidskjøperne og streve etter å tvinge regjeringa til å vedta nødvendig arbeiderlovgivning osv.*» Hva skal vi mene om denne fagforeningsbevisstheten som Lenin skriver om?

Punkt 1. Jeg er enig med Lenin (og Steigan) i at *fagforeningsbevissthet oppstår spontant*. Men med det er ikke alt sagt.

Punkt 2. Både Marx og Lenin slår fast at det er et *enormt framskritt* og dermed progressivt at fagforeninger dannes, kjemper mot kapitalistene og krever regjeringsinnrømmelser. Som Lenin sa markerer dette nemlig *«overgangen fra splittelse og hjelpeløshet — til det første grunnlaget for ei klasseorganisering»*. (Bd. 11, s. 129).

Punkt 3. Men det er også sant at *fagforeningsbevissthet er borgerlig bevissthet*. Hva betyr så det? Det betyr at *sjøl om* denne bevissthet er nødvendig og berettig, beveger den seg tross alt innafor rammene av det borgerlige samfunn. Den tar ikke sikte på revolusjon.

Punkt 4. Vi må også se på fagforeningsbevissthets plass i dagens Norge, som sjølsagt er noe endret siden Lenin skrev «Hva må gjøres» i 1902. De viktigste endringene er at på den ene sida er det mindre av de reine laugsmessige *fagforbundene* (typografer, snekkere, malere osv.), i stedet har vi fått *industriforbund* (grafisk, kjemisk, bygning). Dette reduserer sneverheten i fagforbundene en del. På den andre sida er det nå *klassemarkedet* som står grunnen, og ikke kamp mot arbeidskjøperne. Dessuten bør vi gjøre det klart at det fortsatt er viktige lønnstakergrupper som ikke er organisert, eller de har elendige fagforeninger. Og det er fortsatt mange nødvendige krav om arbeiderlovgivning som bør reises. Alt i alt mener jeg derfor at *kommunistene fortsatt må gå oppofrende i spissen for å fagorganisere flere, for å kreve kamp mot arbeidskjøperne i stedet for klassearbeid, og for å kreve nødvendig arbeiderlovgivning*.

Dvs. styrke fagforeningsbevisstheten etter Lenins definisjon! Derfor er jeg helt uenig med Steigan når han tydelig sier at dette ikke skal være en spesiell oppgave

for kommunistene. I dag er en brøkdel av reingjøringshjelpere, butikkansatte m.fl. organisert. Fortsatt blir folk sagt opp og trakassert pga. organisering. Og så skulle vi ta lett på dette? Måten du skriver på gjør at vi må forstå deg slik, Steigan. Enten du mener det eller ei. Saken er den at borgerskapet skyr fagforeningsbevisstheten, fordi den begrenser utbyttinga, men de foretrekker den langt foran revolusjonær bevissthet. Kommunistene må forholde seg omvendt: vi kjemper for fagforeningsbevisstheten mot splittelse, hjelpeløshet og klassearbeid; vi kjemper for *klassebevissthet* mot snever fagforeningsbevissthet; vi kjemper for sosialistisk bevissthet mot alle *begrensningene* som fagforeningsbevissthet gir.

Enig, Steigan og «Oskar»?

På sett og vis er dette identisk med holdninga vår til det borgerlige demokratiet. Sjøl om dette er borgerlig bevissthet og et dekke over borgerskapets diktatur, kjemper vi jo for å forsvare det, og til og med *utvide* det. Grunnen er at vi foretrekker det langt framfor det fascistiske diktaturet. Men sjølsagt er vi klar over begrensningene, og vi foretrekker derfor sosialistisk demokrati framfor borgerlig demokrati.

DAGSKAMPEN

Nok om det. Jeg vil berøre litt omkring emnet for «Oskar»s artikkel «Dagskampen — et nødvendig onde?» Da jeg leste Steigans artikkel fikk jeg nærmest inntrykk av at sånn var det. Jeg synes Steigan gjør svært mye for å vise at det ikke er noen som helst sammenheng mellom dagskamp og revolusjonære situasjoner. Hør på denne *lunkne* formuleringa:

«Det er klart at vår virksomhet i fagforeningene kan få denne spontane utviklinga av fagforeningsbevissthet til å gå fortere og at vi kan styrke arbeiderklassens evne til å føre den daglige kampen.» (mine uthevinger).

Seinere skriver han bl.a.:

«Vår særskilte oppgave som kommunister er å føre den revolusjonære bevisstheten inn i arbeiderklassen og det gjøres ikke gjennom økonomisk kamp. Det gjøres gjennom propaganda, politiske avsløringer, teoretiske forklaringer av motsigelsene i det kapitalistiske systemet.» (min utheving).

(...) *«En revolusjonær situasjon ... oppstår på grunnlag av objektive lover og*

uavhengig av om kommunistene har gjort godt eller dårlig faglig arbeid.»

Enda seinere angriper han «Oskar» fordi han sier at dagskampen er grunnvullen vi bygger revolusjonen på, og at fagforeningsbevisstheten er grunnleggende for å nå måla våre.

Jeg mener at Steigans formuleringer i og for seg er ganske riktige. Men det er noe vesentlig som *mangler*. Han sier at han har klassikerne bak seg. Jeg vil nå nyansere dette bildet littegrann, da.

Marx sa om arbeiderne at dersom de feigt ga etter i sin daglige konflikt med kapitalen

«... ville den synke ned til en grå masse av nedbrutte stakkarer som det ikke ville være noen redning for (...), ville de gjøre seg selv uskikket til enhver bevegelse av større format.» (Marx/Engels: Arbeid og kapital, Elan, s. 117).

Engels sa i 1881:

«Kampen for høyere lønn og kortere arbeidstid og hele denne virksomhet slik fagsammenslutningene nå driver den, er ikke et mål i seg selv, men et middel, et meget nødvendig og effektivt middel, men bare ett av flere midler mot et høyere mål: avskaffelsen av lønssystemet i det hele tatt.» (Samme sted, s. 132).

Lenin hadde trolig en finger med i spillet i Kominterns «Tesar om taktikken» og «Tesar om de kommunistiske partienes struktur, metoder og organisasjonsarbeide», begge to fra 1921, der det henholdsvis sies:

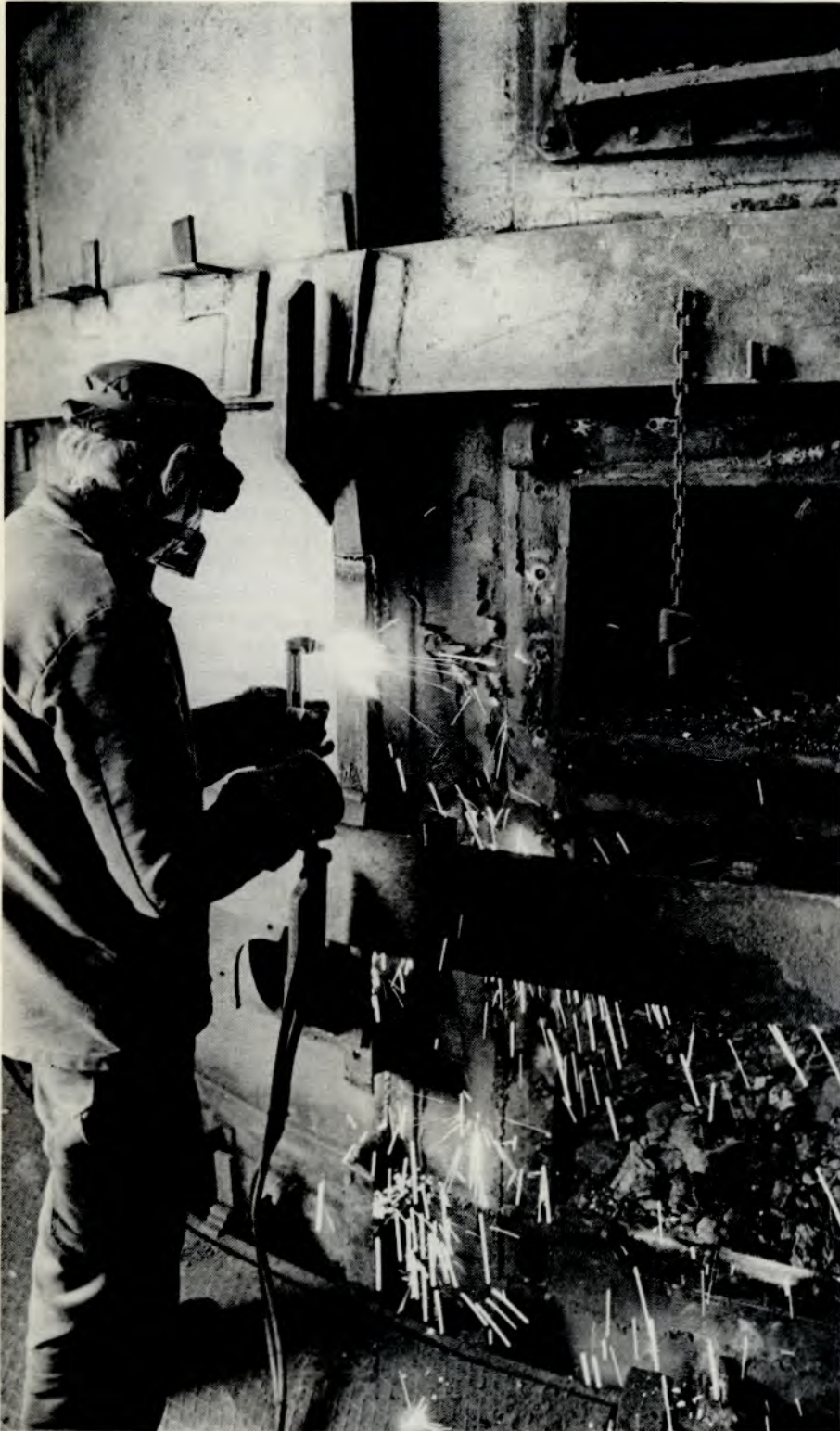
«Alt ettersom kampen for disse kravene (dvs. dagskrav, delkrav) omfatter og mobiliserer større og større masser, og ettersom denne kamp stiller massenes vitale behov mot den kapitalistiske statens, blir arbeiderklassen bevisst sannheten om at kapitalismen må dø og arbeiderklassen vil leve.» (Svensk Clarté-hefte fra 1972, s. 28.)

«Den målbevisste og oppofrende deltaelsen av partimedlemmenes store masse i de daglige kampenes skole og i de utnyttedes tvister og forhandlinger med utbytterne er den absolutte forutsetningen ikke bare for erobring av makten ...» (Samme sted, s. 32).

Stalin understreket i «Samtale med Herzog» i 1925 at en *betingelse* for revolusjonens seier er at sosialdemokratiet reduseres til et ubetydelig mindretall i arbeiderklassen. For å oppnå det, sier han:

«... skal det ikke skje på grunnlag av

FAGLIG-DEBATT

En gammel nikkelovn demonteres. Hvordan er forholdet mellom det som skjer på arbeidsplassene, dagskampen og kampen for revolusjonen?

høytflyvende spørsmål, men på grunnlag av arbeiderklassens daglige kamp for å bedre sin materielle og politiske stilling (...) Men denne oppgaven kan ikke løses hvis ikke problemene fra den daglige kampen blir bundet sammen med de grunnleggende spørsmålene om Tysklands internasjonale og indre stilling, og hvis hele dette daglige arbeidet ikke sees i sammenheng med partiets samlede arbeid med revolusjon, med proletariatets makterobring for øye.» (mine uthevinger) (Samme hefte, s. 38).

Mao sa i «Sørg for massenes velferd»:

«Hvis vi tar oss av disse problemene, løser dem og tilfredsstiller massenes behov, blir vi virkelige organisatorer av massenes velferd, og de vil sikkert og visst samle seg om oss og gi oss sin varme støtte. Kamerater, vil vi da være i stand til å få dem til å reise seg for å ta del i den revolusjonære krigen? Javisst vil vi det.» (Skrifter i utvalg, s. 38).

Det var alle fem, det! Jeg mener det viser at klassikerne ser en svært nær sammenheng mellom dagskamp og revolusjonen, og at et godt arbeid her er «den grunnvullen vi bygger revolusjonen på» — eller rettere sagt én av dem. «Oskar» gjorde dette forholdet til nærmest en slags automatikk. Steigan på sin side snakker overhodet ikke om denne sammenheng. Begge deler er like feilaktig ifølge marxismen.

Poenget er nemlig at loven om klassekamp er én av de objektive lovene Steigan snakket om at revolusjonære situasjoner oppsto fra. Og ettersom vårt arbeid i høyeste grad kan påvirke skjerpinga av klassekonfliktene, er det opplagt at et godt arbeid fra oss blant mange andre faktorer er med på å framskynde en revolusjonær situasjon i tid. Dette er altså det motsatte av Steigans syn.

Poenget er dessuten at tilføring av sosialistisk bevissthet til arbeiderne blir enormt mye lettere og mer anskueliggjort dersom den kan knyttes nært til arbeidernes lærdommer fra den daglige kampen.

Det er mulig at jeg har trukket en del av Steigans formuleringer vel mye etter hårene. Men jeg synes artikkelen er veldig ensidig og tar lett på dagskampen. Særlig når emnet for debatten er forholdet dagskamp—revolusjon.

Pedro

BØKER

Nyttig om sosialismens historie etter krigen

De fleste av oss vet at verdenskrigen 1914–18 innebar et gjennombrudd for den revolusjonære arbeiderbevegelsen: Revolusjonen i Russland som skapte verdens første sosialistiske stat, store revolusjonære stormer i verden ellers og opprettelsen av Den kommunistiske internasjonale, organisering av revolusjonære partier osv.

Det vi ikke ser så klart, var det gjennombrudd som skjedde under og i kjølvannet av verdenskrigen 1939–45: Den store anti-imperialistiske revolusjonen i de koloniale og halvkoloniale landene hvor Kinas seier bare var den mest avanserte politisk så vel som militært; oppkomsten av kommunistiske partier som massepartier i europeiske nøkkelland som Italia, Frankrike og Tsjekkoslovakia. Videre kommunistpartier som kom til makten med våpen i hånd på Balkan og endelig de i Øst-Europa som fikk den til låns av Sovjet-hæren og ikke sitt eget folk. Alt dette resultater som bare få år før — i året 1939 — måtte fortone seg som nesten uoppnåelig. For hva var situasjonen den gang?

De ledende imperialiststatene i Vest-Europa og Nord-Amerika behersket Asia og Afrika: India var fortsatt kronjuvelen i det britiske imperiet, Kina lå åpent for amerikansk, britisk og japansk imperialisme, Indonesia var en nederlandsk besittelse, Frankrike dyrket Algerie som sin forhage og Belgia fikk kobberet fra

sitt Kongo. I landene sør for Rio Grande hadde Uncle Sam nesten frie hender.

HVORFOR OPPSTÅR REVOLUSJONER?

I Europa hadde arbeiderklassen gått fra nederlag til nederlag så lenge at det nesten ikke så ut til å være flere å hente: Revolusjonene i Finland og Ungarn i 1918–19 endte med varig seier for reaksjonen, Italias revolusjonære arbeiderklasse ble knust av Mussolini i midten av 20-åra, Tysklands arbeidermasser ble avvæpnet av Hitler i 1933, mens klassefellene i Østerrike ble knust av

sine fascister året etter. Franco seiret i Spania — tross motstanden som ble ytet. Og i Frankrike gikk arbeiderenheten mot fascismen tapt, og landet ble lagt åpent for Hitlers armeer.

Jeg synes det er grunn til å si dette såpass tydelig fordi mange av oss som kaller oss kommunister og progressive i de siste par åra, er begynt å henge med nebbet og jamre fordi det har begynt å gå opp for oss at REVOLUSJONEN ikke kommer tøffende inn som et historiens lokomotiv hvis spor framover mot endestasjonen følger en jevn stig-

ning i kjent terren. Og det er jo nettopp det historia ikke gjør.

Jamringen har mange røtter. En av disse kan med et stikkord kalles «historieløshet». Med dette mener jeg ikke at vi ikke har kunnskaper om historien, om den kommunistiske bevegelsens oppkomst, om Sovjet og om FOLKETS KINA. Men denne kunnskapen ga oss ikke noe grep om den fortiden vi har vokst ut av, bare DE STORE VYENE: Sovjet 1917, Kina 1949 — Norge 19??

«Sosialismens historie», bind 3, av Benito Scocozza tar nettopp for seg denne nære historien: de fleste av oss bare har tåkete begreper om, og hvor forståelsen er mer preget av myter skapt av borgerlig «samtidshistorie» så vel som skrāsikre — og ikke sjelden tynt underbygde — utsagn fra profeter i egne rekker, enn av analyser av virkeligheten.

Scocozzas produkt på vel 400 sider er nettopp et forsøk på å analysere utviklingen i den revolusjonære arbeiderbevegelsen fra 1939 til 1979 ut fra marxismen. Og det er et forsøk som har falt heldig ut for alle som ønsker å få grep om disse årene, sett ut fra arbeiderklassens synspunkt.

Boka er ikke bare et ypperlig oversiktsverk. Den går også inn på en drøfting av konkrete situasjoner. Forfatteren tar for seg forholdet mellom klassekreftene, manøvreringsmulighetene for kommunistpartiet innen rammen av

BØKER

Benito Scocozza er formann i AKP(m-l)s danske søsterparti KAP. Gjennom sin siste bok har han gitt et viktig bidrag til forståelse av sosialismens historie.

dette, og gir en vurdering av partiets valg av politikk.

PARTISANEN I ITALIA

Et eksempel er den situasjonen som kommunistene sto overfor i Nord-Italia i 1945. Partisanbevegelsen, hvor kommunistene utgjorde en viktig kraft, gikk med sin styrke på 300 000 i spissen for et folkeopprør og befridde helt på egen hånd de største byene i Nord-Italia.

I ti dager var lokale frigjøringskomiteer opprettet av befolkningen og partisanene ved makta. Så kom de allierte troppene, og regjeringen i Roma skjøv frigjøringskomiteene til side og gjeninnsatte de gamle fascistiske embetsmennene. Partisanvåpnene ble innlevert.

I sitt forord til *Dimitrov: «Enhetsfrontens og folkefrontens problemer»* — som kom ut på Forlaget Oktober i 1979

— skriver Tron Øgrim om dette:

«Under forhandlingene i Kina etter den andre verdenskrig understreket Mao Tse-tung at det ikke kunne bli snakk om å gi slipp på et eneste gevær eller et eneste skudd. Dette står i skarp kontrast til kommunistpartienes holdning f.eks. i Italia eller Frankrike, der de tillot at store væpnede arbeiderstyrker ble avvæpnet og til gjengjeld fikk noen få plasser i borgerregjeringa.»

I Scocozzas bok blir det påpekt at det italienske kommunistpartiet vurderte at klassefienden sto for sterkt til at partiet kunne ta noen konfrontasjon som i siste instans ville bety et væpnet oppgjør. Scocozza støtter selv dette langt på vei:

«En styrket arbeiderklasse og et svekket borgerskap er imidlertid ikke ensbetydende

med at det finnes en revolusjonær situasjon. I 1945 måtte det kommunistiske partiet nøkternt erkjenne at det ennå var langt igjen før det hadde skaffet seg tilstrekkelig rotfeste blant arbeiderklassens allierte, bondene og småborgerskapet. Og især sto partiet svakt i det industrielt tilbake-liggende Sør-Italia.

Dessuten var Italia ... besatt av de vestallierte. De satt inne med den væpnede makten, og det var nok mer enn tvilsomt om de kommunistiske ledende partisaner kunne ha beseiret de veltrente verdenskrigstropper; og enn videre måtte partiet se i øynene at deler av partisanstyrkene som var under høyresosialdemokratisk og direkte borgerlig innflytelse, neppe ville kaste seg inn i en revolusjonær krig.

Endelig kunne Italia ikke isoleres fra forholdene på den internasjonale arena. Og der sto den amerikanske imperialismen nå engang som den økonomisk og militært sterkeste makt — og det var amerikanske og ikke sovjetiske tropper som hadde besatt Italia.

Slik var situasjonen i og omkring Italia ved frigjøringen i 1945. Fornuftigvis ga det italienske partiet avkall på en umulig revolusjonspolitikk, som ut fra de gitte nasjonale og internasjonale vilkår ville ha betydd regulært selvmord.

Men én ting var å avstå fra en ugjennomførbar revolusjon, en annen ting var at de italienske kommunistene nærmest gikk til den motsatte ytterlighet: De valgte å bli sittende i en regjering som målbevisst strevet etter å konsolidere den borgerlige orden» (side 66—67)

TVILSOMT OM ISLAM

Det er analyser som disse som ikke minst gjør boka lesverdig — og det ikke nødven-

digvis fordi en er enig. Scocozzas beskrivelse av Islams rolle i politikken vitner således om en fullstendig mangel på forståelse av religionens rolle som mulig politisk redskap så vel for revolusjon som reaksjon. Som marxister kan vi peke på kirkens reaksjonære funksjon i Europas historie. Samtidig er bildet ufullkomment og feilaktig om vi ser bort fra religionens rolle som progressiv ideologi under de store bondeopprørene på 1400- og 1500-tallet og den store borgerlige revolusjon i England på 1600-tallet. Det var i kristendommens navn, i forsvaret av religionen at de engelske revolusjonære hogg hodet av landets konge i 1649 og som de organiserte Europas første moderne folkehær hvor offiserer og soldater delte makten. At en historiker som Scocozza bare ser den ene siden — nemlig den reaksjonære — i en ikke-kristen religion som Islam, må skyldes enten uvitenhet, kulturalroganse eller begge deler.

I en del sammenhenger presenterer også forfatteren omtvistede påstander som om de skulle være etablerte sannheter: At de økonomiske reformene til Liebermann m.fl. fra 1970-årene ble satt ut i livet, at Sovjet blandet seg inn i det greske kommunistpartiets opplegg av politisk linje i 1944 til fordel for britisk imperialisme, at organisasjonen UNITA i Angola samarbeidet med Sør-Afrika i kampen mot MPLA osv. Men ting som dette er bare mindre skjønnhetsfeil. Kjøp boka og bruk den!

U.A.

Socialismens Historie 3

BENITO SCOCOZZA:

«Fra 2. verdenskrig til 70'erne»

København 1980
Svenson

BØKER

Finn din framtid — i en stortingsmelding

Jeg må innrømme en perversitet: Jeg leser offentlige utredninger. Jeg ror meg nedover trykksider gråere enn dem i Nordahl Rolfsens lesebok, og har glede av det. Ikke av byråkratenes språklige eleganse akkurat, men av den faktiske kunnskapen som finnes og alt det nyttige som står mellom linjene. Den seinere tida har det kommet en flom av slike utredninger om ulike sider ved den nye data- og kommunikasjonsteknologien. Her står å lese en del om hvordan kapitalistene sjøl planlegger framtida.

AKP(m-l) var tidlig ute med å peke på den voldsomme omveltninga som den nye teknologien fører til. Men om vi ikke holder oss «i form» og gjør studiene av dette til masseidrett, faller vi fort nok fra. Engelske radikaler er alt i god gang med fagforeningskampen og agitasjonen rundt dette.

Ta en fagarbeider: Tidligere måtte han vurdere stålvalitet og verktøybehov før han starta opp dreiemaskina. Han kunne slå av en prat på vei til verktøybua, og fordi han sjøl, ikke bedriftsledelsen, kjente arbeidsprosessen, kunne han holde et menneskelig arbeidstempo. Nå er han i ferd med å bli et vedheng til maskina med oppgave å skifte arbeidsstykke og trykke på knappen — på mikroprosessorens kommando. På lengre sikt er det sparken. Som den ene dataeksperten sa til den andre! «Nå, hvor mange folk trenger du til betjening av det nye an-

legget du har rigget opp?» «En mann og en hund.» «Jaså, hva slags oppgaver løser mannen?» «Han mater bikja.» «Og hunden, da?» «Paser på at gubben ikke rører ved maskinene.»

Ta skrivemaskinjentene. Tekstbehandlingssystemene fjerner all variasjon fra skrivebordet og to—tre ganger dets effektivitet. Det betyr færre jobber og kjedeligere, mer slitsomme jobber.

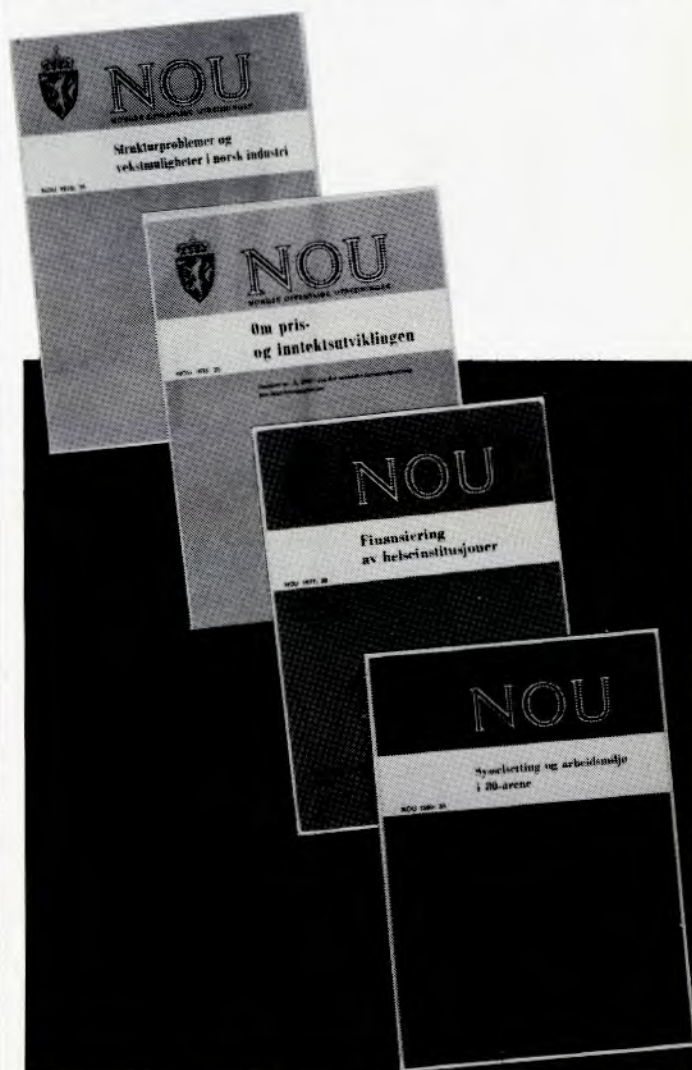
TAYLOR INN I ADMINISTRASJONEN

Amerikaneren Taylor ga i sin tid dette rådet til kapitalistklassen: Bryt ned arbeidsoperasjonene i små biter, analyser det og fordel bitene til ulike arbeidere. Det høyner produktiviteten. Slik tankegang ligger bak tidsstudiene som har vært en mære etter krigen. Datamaskinene vil dreie denne tommeskruen fastere over kroppsarbeiderne. Men «taylorismen» gjør nå sitt inntog i administrasjon og kontorrutiner. Der arbeidets gang *forutsatte* personlig kontakt, små avbrekk og uformelle løsninger, tvinger nå de «EDB-baserte administrative rutiner» fram en oppstyking, standardisering og repetisjon av også disse oppgavene. Telefonkonferanser (flere folk kopla til samme telefonlinje), billedtelefon og private fjernsynskonferanser kan overta 60% av møtevirksomheten i administrasjon og forvaltning, hevder ei forskergruppe under Televerket. Men ei rekke kontakter — «slike som har

med forhandling og beslutningsfatning å gjøre» — kan ikke erstattes. Middel- og bånnsjiktet blant funksjonærene vil altså raskt nærme seg industriarbeiderne i arbeidsvilkår. Her er mulighet til politisk

kamp og organisering i grupper som borgerskapet tidligere har kunnet mobilisere for sine formål.

Også mobile arbeidsfolk som montører, selgere osv. vil få merke kontroll og tids-

Vil du vite hvordan det nye «datasamfunnet» blir — les en stortingsmelding.

studiene med de nye person-søkesystemene, utbygging av mobiltelefon og mulighet for datakommunikasjon.

STOREBROR SER DEG

Tilbake til utredningene: I heftene «Elektroniske massemedier i fremtidens samfunn» og «Langtidsplan for Televerket» kan du lese om de forsøka som i dag er i gang med billedtelefon og konferansefjernsyn, om Televerkets planer for landsomfattende personundersøkesystemer, teledata og telefax. De to siste tjenestene dreier seg om muligheten for å hente inn informasjon om f.eks. togtider på TV-apparatet ved hjelp av telefonlinja og om uhyre rask overføring av faksimile.

Flere utredninger har brukbare innføringskapitler i hva teknologien egentlig går ut på og oversikt over produsenter, datasentraler, hva slags arkiver som bygges opp osv., osv. Visste du at over 50% av arkivene med personopplysninger blir bygd opp ved overføring fra andre arkiver — altså uten at folk det gjelder blir spurt? Stat og kommune vil opprette og bruke slike arkiver i økende omfang. Alt i dag er det i gjennomsnitt registrert 12 ulike opplysninger for hver eneste nordmann — i alt vel 50 millioner registreringer. Utredninga «Offentlige persondatasystem og personvern» lokker med at vi da «ikke behøver å melde endring om navn, adresse m.v. til så mange offentlige kontorer som i dag» uten at jeg får den store roen av den grunn. Ikke så lenge alle disse helsedirektørene og justisministrene får gå løs.

Det voksende byråkratiet og alle de upopulære avgjørelsene er blitt et problem for stat og regjering. Kommuner og fylker får tildelt en pott —

de såkalte «rammebevilgningene» i helsesektoren for å ta et eksempel — og så mange oppgaver at de umulig kan løses. Ønsket er å få folk i lokalsamfunnet til å slåss seg imellom om skole, industrireiseing, gamle hjem osv., osv. framfor at de samla reiser ulike krav retta mot staten. «Desentralisering» og «demokratisering» er navn på denne prosessen, og utredninga «Offentlig databehandling» har mange kapitler med disse merkelappene.

Datateknologien gjør det mulig å overføre store datamengder lokalt og legge grunnlag for avgjørelser på stedet. I en rekke spørsmål er dette også et framskritt i forhold til byråkratijungelen. Datamaskinene vil samtidig være et kjærkomment hjelpemiddel til streng rasjonalisering og standardisering av kommunal og fylkeskommunal tjenesteyting.

I «Staten og revolusjonen» skrev Lenin at kapitalismen forenkler administrasjonen av samfunnet til det ytterste slik at oppgavene kan løses av «kvart einaste lesekunnig menneske». Utviklinga av statsbyråkratiet i Sovjetunionen viste at han kanskje var litt for optimistisk. Men den prosessen han skrev om er i ferd med å skje rett foran øynene på oss.

J.K.

NOU 1975:10 Offentlig persondatasystem og personvern, 11 kr.

NOU 1977:56 Databehandling i betalingsformidlingen, 11 kr.

NOU 1978:48 Offentlig databehandling, 12 kr.

NOU 1980:10 Langtidsplan for Televerket, 12 kr.

NOU 1980:36 Elektroniske massemedier i fremtidens samfunn, 6 kr.

ER DU PÅ JAKT ETTER GAMLE NUMMER AV RØDE FANE?

Redaksjonen får stadig forespørsler etter tidligere årganger/eksemplarer av Røde Fane. Vi bringer derfor en komplett lagerliste over de numrene som ikke er utsolgt:

- 1973** Nr. 1. Ungdom ta saken i egne hender. 88 s., kr. 5,—.
Nr. 2. Arbeidernes Kommunistparti (m-l) stiftet. 80 s., kr. 5,—.
Nr. 3. Monopolkapitalen i Norge. 80 s., kr. 5,—.
Nr. 4. AKP(m-l) og valget. 64 s., kr. 5,—.
Nr. 5. Etter stortingsvalget. 72 s., kr. 5,—.
Nr. 6. NKP 50 år. 72 s., kr. 6,—.
- 1974** Nr. 1. Militærapparatet. 50 år siden Lenins død. 80 s., kr. 8,—.
Nr. 3. Oljeeventyret. 80 s., kr. 8,—.
- 1975** Nr. 1. Norden — i skuddfeltet mellom supermakter. 80 s., kr. 8,—.
Nr. 3. Folkekrigen har sagra i Indokina. Kva hender i Portugal. 80 s., kr. 8,—.
Nr. 4. Tariffoppgjøret og krisa. Revisjonismen i Portugal. 80 s., kr. 8,—.
- 1976** Nr. 4. Den sovjetiske sosialimperialismen en trusel mot Norge. Klassene på landsbygda. 80 s., kr. 8,—.
Nr. 5. Ungarn 1956. Kontrarevolusjonen slo kontra-revolusjonen. 80 s., kr. 8,—.
- 1977** Nr. 1/2. «Firerbanden» — marxister eller revisjonister. 146 s., kr. 15,—.
Nr. 3. Rød Valgallianse. Fram for en revolusjonær valgkamp. 112 s., kr. 10,—.
Nr. 4. «Firerbanden» — utenrikspolitikken og økonomien. 112 s., kr. 10,—.
Nr. 5. Folkekrig mot supermaktsinvasjon. lær av NKPs feil i 1940. 112 s., kr. 10,—.
Nr. 6. Samene — en undertrykt nasjon. 112 s., kr. 10,—.
- 1978** Nr. 1. 3 verdener. 112 s., kr. 12,—.
Nr. 2. Nei til salg av kvinnekroppen. 112 s., kr. 12,—.
Nr. 3. Krise i kapitalismen. 112 s., kr. 12,—.
Nr. 4. SV og militærpolitikk. 128 s., kr. 12,—.
Nr. 5/6. Kampuchea økonomi 148 s., kr. 20,—.
- 1979** Nr. 1. Hvor går Kinas økonomi?
Nr. 2. Jan Myrdal om NATO og krigsfaren. Etter landsmøte i SV.
Nr. 3. Pål Steigan om det borgerlige militærapparatet. Ungarn 1956.
Nr. 4. Da kulturrevolusjonen kom til landsbygda. Kampucheadebatt.
Nr. 5. Sovjet i dag: Opposisjonell = sinnssjuk
Nr. 6. Energikrise eller systemkrise?
Nr. 7. Foran tariffoppgjøret
Nr. 8. Data-revolusjonen.
- 1980** Nr. 1. Iran under islam.
Nr. 2. Verdenskrig før 1985
Nr. 3. Sparekniven nå også mot trygderettighetene?
Nr. 4. Oljepolitikken som havarerte.
Nr. 5/6. Sosialisme i Norge

Bestillinger sendes:

Røde Fane, Postboks 6875 St. Olavs plass, Oslo 1.

Returadresse:
Røde Fane
Boks 83
Bryn, Oslo 6

